

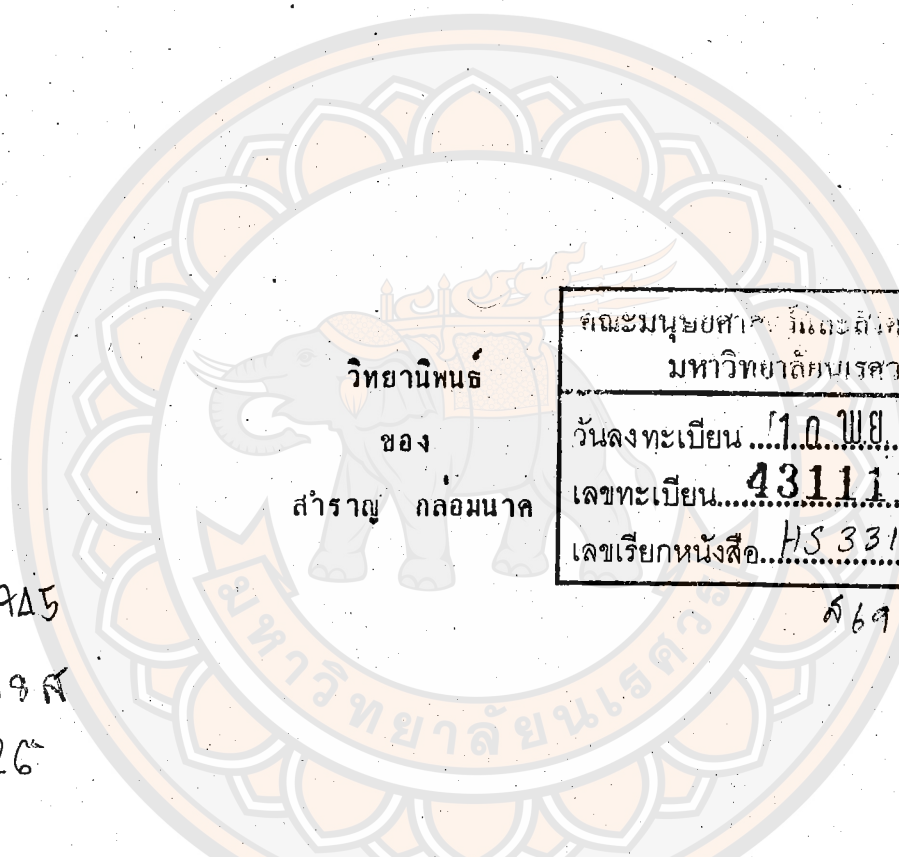
14126129

อภิธานทนาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

เล่มป๋า

วิทยานิพนธ์
ของ
สำราญ กล่อมภาค

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
วันลงทะเบียน... 10 พ.ย. 2543
เลขทะเบียน... 431111
เลขเรียกหนังสือ... HS 3313, B5

๙6๙๗

JQ 1745

๙6๙๙๙

2526

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2526

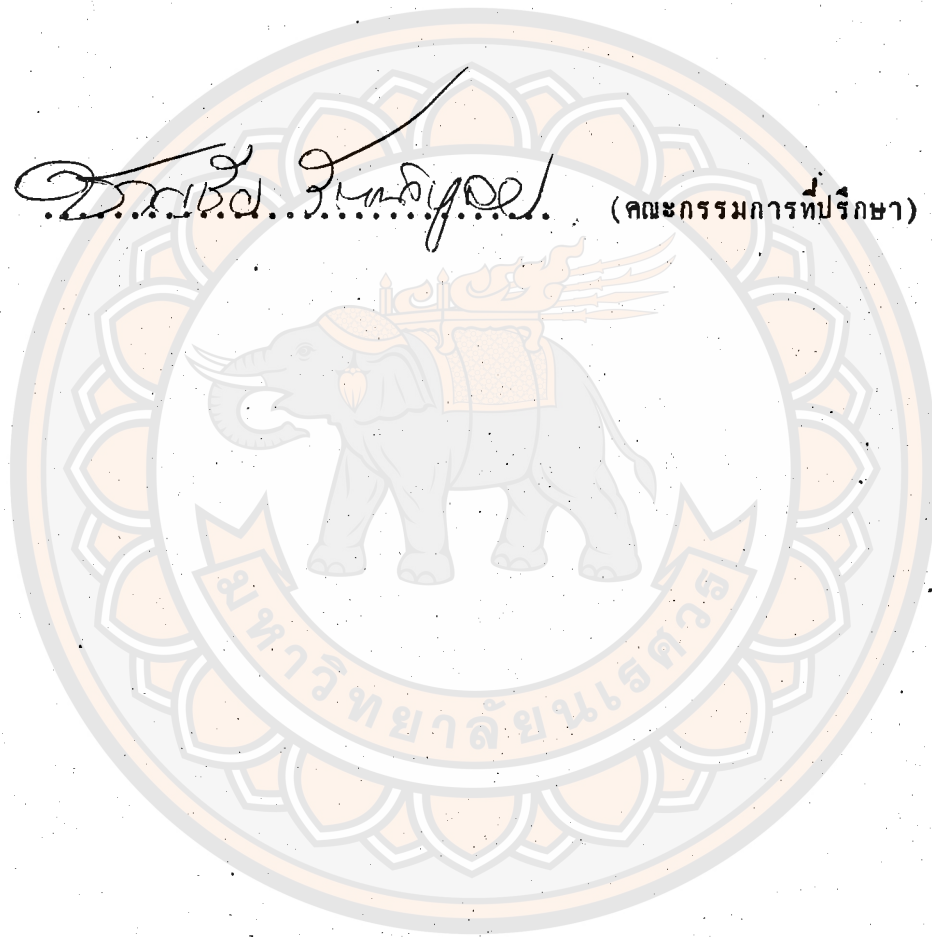
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก

113

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิชญโลก

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ใต้พิจารณาวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลกใต้ .

ดร.เชิด วิเศษกุล (คณะกรรมการที่ปรึกษา)

ประกาศคุณูปการ

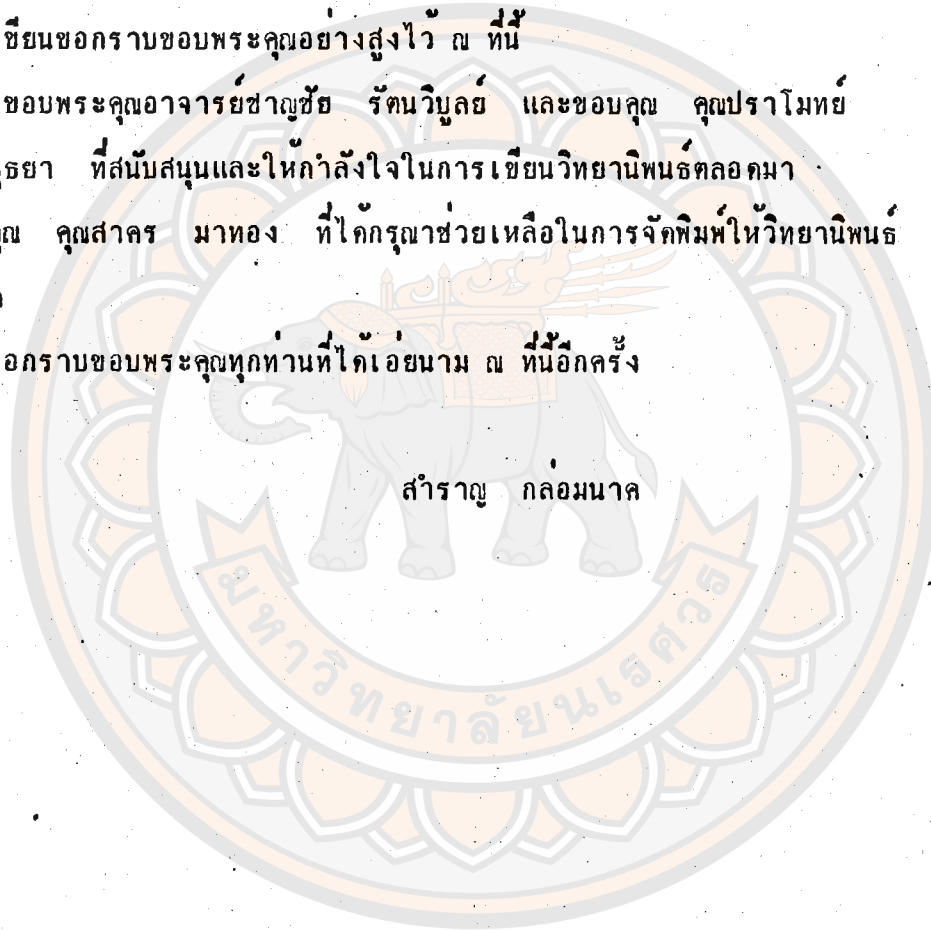
วิทยานิพนธ์เรื่องเสื่อป่านีสำเร็จลงได้เนื่องจากผู้เขียนได้รับความรู้ และได้นำ
เอกสารการศึกษาวิจัยของท่านนักปราชญ์ ท่านผู้รู้ทั้งหลาย ที่ผู้เขียนได้อ้างไว้ใน
บรรณานุกรม ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ชาญชัย รัตนวิบูลย์ และขอขอบคุณ คุณปราโมทย์
เกษาคิววงศ์ ณ อยุธา ที่สนับสนุนและให้กำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดมา

ขอขอบคุณ คุณสาคร มาทอง ที่ได้กรุณาช่วยเหลือในการจัดพิมพ์ให้วิทยานิพนธ์
สำเร็จลงได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ไต่เอียนาม ณ ที่นี้อีกครั้ง

สำราญ กล่อมนาค

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
บทที่ 1 จุดประสงค์ในการตั้งกองเสือป่า	6
เหตุผลทางด้านการเมือง	7
สถานภาพทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	22
บทที่ 2 การปกครองเสือป่า	27
การสมัครเข้าเป็นสมาชิก	27
การสมัครเข้าเป็นสมาชิกเสือป่าหัวเมือง	28
พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเข้าประจำกองและการกล่าวคำสาบานของเสือป่า	29
ลักษณะการปกครองเสือป่า	32
การจัดแบ่งหน่วยเสือป่า	32
การอบรมสั่งสอนเสือป่า	37
หน้าที่ของเสือป่า	38
บทที่ 3 การซ้อมรบและส่วนสนามเสือป่า	45
ประโยชน์ของการซ้อมรบเสือป่า	51
การส่วนสนามเสือป่า	52
บทที่ 4 ประโยชน์และผลกระทบในการก่อตั้งกองเสือป่า	55
บทที่ 5 บทสรุป	76
บรรณานุกรม	78

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) ทรงเป็นพระมหากษัตริย์
 ลำดับที่ 6 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เสด็จขึ้นครองราชสมบัติในวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.
 2453¹ ปฐมราชกรณียกิจของพระองค์คือ การจัดตั้งกองเสือป่า ซึ่งพระราชดำริในการจัด
 ตั้งกองเสือป่านี้เกิดขึ้นระหว่างที่ทรงเสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ทางชลมารค โดยเรือพระ
 ที่นั่งมหาจักรี เมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2454 พระราชดำรินี้ได้รับการสนับสนุนจากบรรดา
 ผู้ใกล้ชิดที่ตามเสด็จในครั้งนั้นเป็นอย่างดี ได้มีการประชุมปรึกษาหารือถึงเครื่องแบบและกิจกรรม
 ต่าง ๆ รวมทั้งใคร่ครวญที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกอาสาสมัครนี้ด้วย ดังนั้นเมื่อเสด็จกลับถึงพระ
 นครจึงได้ทรงประกาศจัดตั้งกองอาสาสมัครเสือป่าขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม
 พ.ศ. 2454² สมาชิกในครั้งแรกมีประมาณ 100 คนเศษ³ ในพระราชปรารภของการจัดตั้ง
 กองเสือป่า ได้ทรงกล่าวไว้ว่า การจัดตั้งกองเสือป่านี้จะทำให้พลเรือน ทั้งพ่อค้าและคนบด
 ได้มีโอกาสเรียนรู้วิชาทหาร ซึ่งจะได้เป็นกำลังสำหรับเกื้อหนุนบ้านเมืองในยามสงคราม และ
 ยังเป็นการอบรมในด้านระเบียบวินัย และความสามัคคีในหมู่พลเรือนอีกด้วย⁴ แต่สาระสำคัญ
 คือพระองค์ได้ปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมคือ ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
 และความซื่อมั่นในพระพุทธศาสนา โดยทรงพระราชนิพนธ์ปลุกใจประเภทต่าง ๆ ทั้งร้อยแก้ว
 ร้อยกรอง บทกวี ความ ขบเพลง และบทละคร ตลอดจนพระบรมราโชวาทต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าว
 ให้คนไทยได้สำนึกและหมั่นในความเป็นไทย

"เสือป่า" นี้เป็นนามเก่าแก่ของนักรบไทยรักชาติคนแรกมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวร

¹ มหาเสวกเอก พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ (นพ โกรตฤกษ์) บุรุษรัตน หน้า 81

² ยวี มุขอรโกษา พระมหาธีรราชเจ้า หน้า 140

³ มหาเสวกเอก พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ (นพ โกรตฤกษ์) น.ค.

⁴ "พระราชปรารภในการตั้งกองเสือป่า" เอกสารเรื่องเสือป่าในพระบาทสมเด็จพระ
ปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 2

มหาราช¹ หรือที่เรียกตามภาษาอังกฤษว่า "สเก็ค" มีหน้าที่ที่จะคอยบอกข่าวข่าวดีมาให้แม่ทัพทราบเท่าที่จะสังเกตเห็นได้² แต่การจัดตั้งกองอาสาสมัคร เลือป่าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในครั้งแรกนั้นได้ทำให้ความประหลาดใจให้แก่ประชาชนทั่วไปเป็นอันมาก เพราะไม่ทราบว่าคุณคลืนเครื่องแบบอันงดงามซึ่งไม่ใช่ทั้งทหารและตำรวจเหล่านี้คืออะไร และมักจะไปขึ้นมุงดูบุคคลเหล่านี้ที่สโมสรสถาน (ซึ่งทรงตั้งขึ้นสำหรับเป็นที่ทำการฝึกซ้อมและพักผ่อนหย่อนใจ) ในคอนเข็นอยู่เสมอ³ แต่เมื่อประชาชนได้ทราบถึงพระราชประสงค์และจุดมุ่งหมายแล้วก็ได้สมัครเป็นสมาชิกเป็นอันมาก วัตถุประสงค์เลือป่านี้ได้แบ่งออกเป็นกองเสนาต่าง ๆ กองที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้บัญชาการเรียกว่า "กองเสนาหลวงรักษาพระองค์" และกองเลือป่ามณฑลต่าง ๆ เรียกว่า "กองเสนาหลวงรักษาดินแดน" ส่วนตำแหน่งการบริหารคณะเลือป่าอื่น ๆ จะมีเจ้าหน้าที่จัดการตามลำดับชั้นคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงตำแหน่งเป็นนายกเลือป่า ตำแหน่งรองลงไปได้แก่ ปลัด เสนาธิการ ยกกระบัต และเกษดกาย เป็นต้น⁴

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าการจัดตั้งกองเลือป่าของพระองค์จะทรงกระทำไปด้วยเจตนาดี คือทรงหวังที่จะเป็นเครื่องเกื้อหนุนการป้องกันประเทศชาติ และเป็นเครื่องเชื่อมความสามัคคีของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ แต่ผลที่สะท้อนออกมากลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม เพราะบรรดานายทหารในหน่วยทั่วไปไม่พอใจการจัดตั้งกองเลือป่า เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งที่กำลังก้าวหน้าที่จะป้องกันประเทศของตน และยังก่อให้เกิดความระส่ำระสายในการบังคับ

¹ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 537
² มณฑล ลำเจียกหนู "สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ากับการเลือป่าและลูกเสือ"
มิตรลว 21:22 (พ.ย. 2522) หน้า 34
³ จมื่นอมรรตวรักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช) กำเนิดพระราชวังสนามจันทร์และพระปทุมเจดีย์ พระมหาธีรราชเจ้ากับคอนเข็นสร้อยของเลือป่าและลูกเสือ หน้า 126
⁴ มหาเสวกเอก พระยาบุรุษรัตนราชพิลลภ (นพ. ไกรฤกษ์) บูรยรัตน์ หน้า 31

บัญชาในหน้าที่ประจำ เพราะมีนายทหารผู้บังคับบัญชาจำนวนไม่น้อยที่ต้องกลายเป็นผู้อยู่ใต้
 บังคับบัญชาของลูกน้องตนเองเมื่อกระทำกรณในหน้าที่เสียป่า¹ และในบางกรณีเมื่อผู้บังคับ
 บัญชาต้องการจะเอาพระทัยพระเจ้าสมเด็จเจ้าอยู่หัวก็บังคับให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาสมัคร
 เข้าเป็นสมาชิกเสียป่าซึ่งบางครั้งเจ้าตัวก็มีได้เต็มใจ และการที่สมาชิกเสียป่าต้องไปช้อม
 รมที่ให้มีขึ้นสัปดาห์ละ 2-3 วันในคอนบ่ายทำให้ข้าราชการที่เป็นสมาชิกเสียป่าต้องละทิ้งงาน
 ในหน้าที่ประจำ² ทำให้เกิดผลเสียแก่งานของประเทศเป็นอันมาก และสิ่งที่สร้างความไม่
 พอใจให้แก่เหล่านายทหารอย่างมากคือ การที่ทรงตั้งกองเสียป่าเสนาแห่งรักษาพระองค์
 ซึ่งสมาชิกเสียป่านี้นั้นรวบรวมจากบรรดาเหล่าเล็กและข้าหลวงเดิมที่ไ้ทรงพระกรุณาชุบ
 เลี้ยงไว้ตั้งแต่ครั้งดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร รวมทั้ง
 ส่งเสริมให้คนเหล่านั้นได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ³ จนทำให้คนหมู่หนึ่งอิจฉาริษยา⁴ ซึ่งเป็น
 ชนวนที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า "การก่อการกำเริบ ร.ศ. 130" หรือมีเรียกว่า กบฏ
 ร.ศ. 130 แต่ยังไม่ทันจะได้เริ่มดำเนินการก็ถูกจับกุมเสียก่อน และภายหลังการกบฏครั้งนี้
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับฝ่ายทหาร⁵
 เพื่อหวังในความมั่นคงของราชบัลลังก์

เรื่องเสียป่าสามที่ได้กล่าวมานี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าอย่างยิ่ง เพราะ
 ถึงแม้ว่าคนส่วนมากจะชอบกองเสียป่าหรือไม่ก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องอยู่ตลอดรัชกาลพระ
 บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

¹ พระราชพงศาวดาร พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 537

² อ.

³ อ. หน้า 535

⁴ มัทนา เกษมกล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองการปกครอง

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) หน้า 164

⁵ อ. หน้า 105

จึงโปรดเกล้าฯ ให้ชูปกของเสื่อป่า การศึกษาคนคว่าจะหาให้ทราบถึงข้อเท็จจริงถึงพระราช
ประสงค์ในการจัดตั้งกองเสื่อป่า กิจกรรมของเสื่อป่า การปกครองเสื่อป่า และภายหลัง
การก่อตั้งได้รับผลสัมถังพระราชประสงค์หรือไม่

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงตั้งกอง
เสื่อป่า
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกองเสื่อป่าเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือไม่
3. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่กองเสื่อป่าไม่เป็นที่พอใจของคนบางส่วน
4. เพื่อศึกษาถึงผลที่ได้รับในการจัดตั้งกองเสื่อป่า

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะทำให้ทราบถึงเหตุผลที่แท้จริงในการจัดตั้งกองเสื่อป่า
2. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะทำให้ทราบถึงผลของการดำเนินการของเสื่อป่าว่า
บรรลุผลตามพระราชประสงค์หรือไม่
3. ผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถนำไปใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียนวิชา
ประวัติศาสตร์ในระดับปริญญาตรี อนุปริญญา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และมีธยมศึกษา
ได้
4. ผลของการศึกษาค้นคว้าอาจเป็นแนวทางให้ผู้อื่นที่ศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ไปทำ
การศึกษาค้นคว้าให้ละเอียดยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าจะศึกษาโดยละเอียดเฉพาะเหตุการณ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้องกับการตั้งกองเสื่อป่า และผลที่ได้รับ ส่วนการศึกษาค้นคว้า
ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อื่นนอกเหนือไปจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้จะศึกษาแต่เพียงสังเขป เพื่อเป็น
แนวทางเชื่อมโยงให้ผู้อื่นที่ศึกษาได้เข้าใจยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินการค้นคว้า

เนื่องจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งที่จะศึกษาหาข้อมูลที่แท้จริง (Empirical Data) ตามที่ปรากฏจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอผลงานโดยวิธีพรรณนาความ (Description) และการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis) ควบคู่กันไป ส่วนข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าจะใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ในมากที่สุด

เนื้อเรื่องของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้แบ่งออกเป็น 4 บท ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

บทที่ 1 ศึกษาจุดมุ่งหมายในการที่ระบอบสมเด็จกรมพระยาดำรงฯ เจ้าอยู่หัวทรงตั้งกองเสือป่า ซึ่งจุดประสงค์โดยทั่วไปแล้วเพื่อฝึกอบรมพลเรือนใหม่วิชาทหาร เพื่อให้รู้จักระเบียบวินัย เพื่อความสามัคคี และวิเคราะห์จุดประสงค์ที่แท้จริงในการจัดตั้งกองเสือป่า

บทที่ 2 ศึกษาถึงลักษณะการปกครองเสือป่า ซึ่งแบ่งออกเป็นการปฏิบัติตนของสมาชิกกองหนุน และข้อบังคับของสมาชิกกองนอก หน้าที่ของเสือป่า เช่น ทำหน้าที่รักษาความสงบทั่วไป หน้าที่อื่น ๆ เมื่อถึงเวลาจำเป็น

บทที่ 3 ศึกษาถึงกิจกรรมของเสือป่า เช่น จัดให้มีการประลองยุทธขึ้นที่จังหวัดนครปฐม การส่วนสนามของเสือป่าเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการแสดงแสนยานุภาพและความพร้อมเพรียงกันในหมู่เสือป่า

บทที่ 4 ศึกษาถึงประโยชน์และผลกระทบในการก่อตั้งกองเสือป่าว่ามีผลโดยส่วนรวมอย่างไรบ้าง

แหล่งศึกษาค้นคว้า

- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
- หอสมุดแห่งชาติ
- หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ติษณุโลก

บทที่ 1

จุดประสงค์ในการตั้งกองเสื่อป่า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปรารภว่า มีพลเรือนบางคนที่ทั้งที่เป็นข้าราชการ และที่มิได้เป็นข้าราชการ มีความปรารถนาจะได้รับการฝึกหัดอย่างทหารแต่ยังมิได้มีโอกาสฝึกหัด เพราะติดหน้าที่ราชการเสียบ้างหรือเพราะติดธุระอย่างอื่น เสียบ้างการฝึกหัดเป็นทหารนั้นย่อมมีคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองหลายอย่าง ที่เป็นข้อใหญ่ข้อสำคัญคือ กระทบกับบุคคลซึ่งได้รับการฝึกฝน เช่นนั้นเป็นราษฎรดีขึ้น กล่าวคือทำให้กำลังกายและกำลังความคิดแก่กล้าในทางที่เป็นประโยชน์ด้วยเป็นธรรมาของชน ถ้าไม่มีผู้ใดหรือสิ่งใดบังคับให้ใช้กำลังและความคิดของตนแล้วก็มีมักจะกลายเป็นคนอ่อนแอไป¹

การฝึกหัดเป็นทหารนั้นทำให้คนรู้นิยม คือฝึกหัดคนให้อยู่ในบังคับบัญชาของผู้เป็นหัวหน้า หรือนายเหนือตนซึ่งจะนำประโยชน์มาให้แก่ตนเป็นอันมาก เพราะว่าถ้ารู้จักเป็นผู้ อยู่ในบังคับบัญชาต่อไปจะเป็นคนบังคับบัญชาคนได้ก็จะเป็นนายที่รู้จักน้ำใจผู้น้อย ทั้งเป็นทางสั่งสอนอย่างหนึ่ง ทำให้คนมีความขำเกรง ตั้งคนอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมายของประเทศบ้านเมือง ทั้งจะปลุกใจคนให้มีความรู้สึกรักพระเจ้าแผ่นดิน ชาติ และศาสนา จนจะยอมสละชีวิตถวายพระเจ้าแผ่นดิน หรือเพื่อป้องกันรักษาชาติ ศาสนาของตนไว้ได้²

การฝึกหัดข้าราชการพลเรือนให้เป็นทหารนี้ไม่ใช่เป็นพระราชดำริที่เพิ่งจะเริ่มจัดขึ้น แต่ได้เคยทดลองจัดตั้งแต่ครั้งทรงดำรงตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมาร จนนับว่าเป็นการสำเร็จมาแล้ว และได้ทรงสั่งเกณฑ์ผู้ได้รับการฝึกสอนเช่นนี้แล้วทรงเห็นว่าใช้ได้ดีกว่าคนธรรมดา

เพื่อใช้ไปสืบข่าวข่าวศึกในยามสงคราม เพื่อแม่ทัพจะใคร่เป็นเลา ๆ ว่าข่าวศึกนั้นจะยกมาทางใด และมีแนวโน้มว่าจะรบอย่างไร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชวินิจฉัยว่า บุคคลเช่นเสื่อป่านั้นมีอยู่ในโบราณกาล แต่มิได้มีชื่อว่า "เสื่อป่า" เท่านั้น³ ตรงกับกองทัพบกทุกวันนี้ เรียกว่า "ผู้สอดแนม" หรือเรียกตามภาษาอังกฤษว่า

หรือจะเรียกได้ว่า

¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จดหมายเหตุเสื่อป่า เล่ม 1 ฉบับ 1 พฤษภาคม 130

² ค. หน้า 4

³ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตำนานเสื่อป่า หน้า 1

"สเกาท"¹

ในสมัยโบราณปรากฏว่ามีทหารจำพวกหนึ่ง เรียกว่า เสือป่า คู่กับแมวเขาสหรือแมวมอง² เข้าใจว่า คงจะเป็นนามที่ใช้เรียกทหารจำพวกที่จัดออกไปเป็นกองคอยเหตุคือปล่อยไปวางไว้ที่แ่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ติดต่อกับเขตของข้าศึกหรือในทางที่กะเนว่าข้าศึกจะเดินมา และเป็นหน้าที่จะต้องคอยบอกข่าวข้าศึกให้แก่ทัพรายเท่าที่ตนจะสังเกตเห็นได้เคยไม่ต้องไปจากที่ตนไปตั้งคอยเหตุ ทหารชนิดนี้ตามภาษาที่ใช้ในกองทัพในสมัยนั้น (รัชกาลที่ 6) เรียกว่า "กองรักษาค่าน" หรือเรียกตามภาษาอังกฤษว่า "เฝ้าคูปีสต์"^{*} ตามหน้าที่ ๆ จะต้องกระทำในการสงคราม พวกเสือป่ากับพวกแมวมอง ย่อมจะต้องทำการต่อเนื่องกันอยู่ เพราะอ้อมอว้าซึ่งกันและกัน น่าจะเป็นพวดยุทธ์นี้เองที่เสือป่าแมวมองจึงมีชื่อคู่กันอยู่ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา³

จากข้อความที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นเสือป่าแมวมองเป็นผู้มีหน้าที่สำคัญ เพราะเป็นเสมือนผู้รับฝากชีวิตของทหารทั่วไปในกองทัพ พระองค์จึงต้องเลือกสรรแต่บุคคลที่จะเป็นที่ไว้วางใจได้ และต้องเป็นผู้ที่มีไหวพริบล่องแคล่ว มีความคิด ใช้ความกិតของตนเองได้โดยไม่ต้องรอรับคำสั่ง ต้องเป็นอิสระแก่ตนมากกว่าทหารจำพวกอื่น มีความอดทนไม่ย่อห่อถอย ไม่กลัวความลำบากในเส้นทางที่จะต้องไป หรือในงานที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้กระทำ ต้องเป็นผู้ที่ไม่หวาดหวั่นต่อความตาย ต้องไม่เป็นผู้ที่รักตนแต่ผู้เดียว ถ้าแม่เมื่อดังเวลาก็ต้องยอมสละชีวิตของตนเพื่อรักษาชีวิตของคนหมู่มาก⁴

เหตุผลทางด้านการเมือง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริที่จะส่งสมเด็จพระ

¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จดหมายเหตุเสือป่า เล่ม 1 ฉบับ 1 พฤษภาคม 130

หน้า 5

² พระมหาเทพกษัตริย์สมุห เสือป่า หน้า 3

^{*} ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า

³ พระมหาเทพกษัตริย์สมุห น. ก.

⁴ ก.

เจ้าลูกยาเธอและพระเจ้าลูกเธอไปทรงศึกษาวิชา ณ ประเทศยุโรป¹ ซึ่งส่วนใหญ่ทรงศึกษา
 ในประเทศอังกฤษ เยอรมนี เคนมาร์ก และรัสเซีย ส่วนฝรั่งเศสนั้นไม่ส่งไปเลยเพราะ
 เป็นสาธารณรัฐ ซึ่งทรงเห็นว่าไม่เหมาะสมแต่ทรงยินยอมให้ไปเที่ยวฝรั่งเศสได้ในช่วงหยุด
 พักการเรียน พระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็คือ เมื่อพระ
 ราชโอรสเหล่านั้นเสด็จกลับมายังประเทศไทยแล้วจะได้เป็นกำลังของบ้านเมือง เนื่องจากใน
 ขณะนั้นประเทศไทยขาดคนที่มีความรู้ทางด้านวิชาการที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้โดย
 เฉพาะด้านการทหารขณะนั้นไม่สู้จะคึก² และประชาชนก็ไม่นิยมการเป็นทหาร ดังนั้นเมื่อ
 เกิดมีกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสใน ร.ศ. 112 สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธซึ่งใน
 ขณะนั้นทรงมีพระชนมายุได้ 12 พรรษาเศษ และพระองค์ย่อมจะรู้เห็นเหตุการณ์และทรงทราบ
 ทั่วว่าการที่ประเทศไทยต้องเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสและอังกฤษในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุล-
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นเพราะขาดกำลังอำนาจทางทหารและอาวุธยุทธภัณฑ์ ดังที่หลวงสา-
 ครคชเชษฐ์ได้เขียนไว้ในจดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองคราคว่า

"...อำนาจกำลังทหารและอาวุธยุทธภัณฑ์นานาประการของไทย
 เราในสมัยนั้นไม่เพียงพอ แม้จะมีบ้างก็เกินสมัยนิยมเสียแล้ว อีกทั้ง
 ชชาติไทยเรายังสร้างสมอาวุธใช้เองไม่ได้ นอกจากจะต้องซื้อหาต่าง
 ประเทศเขามาไว้เป็นส่วนมาก แม้ฝ่ายเราจะจัดซื้อสร้างสมไว้สักเท่า
 ใดก็ตกอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่เพียงพอนั่นเอง..."³

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เมืองไทยขณะนั้นอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมรบเนื่อง

¹ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 474

² ก.

³ ภารดี มหาพันธ์ การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว หน้า 102

จากชาติทั้งกำลังทหารและกำลังอาวุธซึ่งการจะปรับปรุงกองทัพให้ดีขึ้นก็ขาดทุนทรัพย์¹ พระองค์ทรงทราบดีว่าคนไทยในแผ่นดินสยามรู้สึกเจ็บใจเพียงไร ดังนั้นเมื่อทรงเสด็จไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษจึงได้ทรงศึกษาวิชาทหารและประวัติศาสตร์ และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ได้ทรงศึกษาภาษาอย่างแตกฉาน ทรงรอบรู้โดยทั่วไปจนกระทั่ง "ทันฝรั่ง"² ทำให้ทั้งคนไทยและต่างประเทศต้องเกรงพระบารมี ดังตัวอย่างเมื่อ Lord Wortheliffe เดินทางรอบโลกใน พ.ศ.2464 ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทแล้วกลับไปเขียนหนังสือชื่อ My Journey Round the World กล่าวถึงความรอบรู้ของพระองค์ หรือแม้คนพูดเล่นเจรจาซุบซิบกันเรื่องอะไรในวงการเมืองและในราชสำนักที่เมืองอังกฤษก็ทรงทราบ (Royal and Political Chat Chit)³

เมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติใน พ.ศ.2453 นั้นประเทศสยามในภาวะเป็นประเทศเอกราชที่ถูกมิดมีมิดเทาไว้⁴ โดยมีสัญญาเก่า ๆ ที่ไต่ท้าวไว้กับต่างประเทศขณะที่ประเทศยังอยู่ในสภาพที่ต้อยพัฒนาและชาติกำลังอาวุธทำให้เกิดสิทธิพิเศษนอกอาณาเขตของชาวต่างชาติขึ้นในประเทศ เช่น ชาวต่างประเทศในเมืองไทยก็ให้ขึ้นศาลกงสุลแทนที่จะขึ้นศาลไทย การเก็บภาษีศุลกากรนั้นก็ให้เก็บได้ไม่เกินร้อยละ 3 จนเป็นคำที่เรียกติดปากว่า "ภาษีย้อยซัดสาม"⁵ นอกจากนั้นยังมีข้อผูกมัดไม่ให้ประเทศไทยมีกองทหารในบางท้องที่ เช่น ในจังหวัดทางภาคใต้ทั้งหมด เป็นต้น⁶

¹ จรูญศรี คำสุวรรณ "มหาธีรราชเจ้ารำลึก" วัฒนธรรมไทย 20:1 ม.ค.2524

หน้า 34

² ม.ล.ปิ่น มาลากุล ประวัติศาสตร์สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 2

³ ก.

⁴ ก.

⁵ ก.

⁶ ก.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักดีว่าเป็นพระราชกิจของพระองค์ที่จะต้องแก้ไขสิ่งเหล่านี้ นอกจากนี้ยังทรงไม่ประมาท ทรงระลึกว่ากรณีพิพาทเช่นที่ประสบในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใน ร.ศ. 112 นั้นอาจเกิดขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ก็ได้

นอกจากนั้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่ในระยะต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นระยะที่ความเจริญก้าวหน้าทางค่านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกำลังแผ่ขยายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ในด้านเศรษฐกิจ ระเบียบประเพณีในสังคม ความเป็นอยู่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในระบบค่านิยมทางการเมืองซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญกว่าด้านอื่น และเป็นที่น่าสังเกตว่า นับตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเริ่มจะเป็นระบบที่ไม่เป็นที่ต้องการของประชาชนมากขึ้นทุกที¹ ดังจะเห็นได้จากกาปฏิบัติเพื่อล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศต่าง ๆ ที่มีขึ้นเป็นระยะ ๆ เช่นใน พ.ศ. 2455 (ค.ศ. 1912) ตร. ชุนยัคเซิน หังหน้าสำคัญในการปฏิบัติได้ทำการปฏิบัติเพื่อล้มล้างสถาบันจักรพรรดิและสถาปนากการปกครองระบอบสาธารณรัฐ โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ² ใน พ.ศ. 2460 (ค.ศ. 1917) พวกโวลเซียลิสต์หัวรุนแรงของรัสเซียได้ก่อการปฏิวัติล้มล้างการปกครองของพระเจ้าซาร์³ สาเหตุที่ทั้งประเทศจีนและรัสเซียเกิดการปฏิวัติก็เนื่องจากไม่พอใจระบบการบริหารงานของรัฐบาลและตระหนักถึงความล้มเหลวภายในประเทศของตนเอง ประกอบกับอำนาจสิทธิ์ขาดจะอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่พยายามจะปรับปรุงประเทศให้ดีขึ้น⁴ นอก

¹ มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) หน้า 57

² ก.

³ วัลโด ฌ บ็อมเชอร์ และ น. ชญานุกัม สหภาพโซเวียต หน้า 18

⁴ ก.

จากนี้ ประเทศญี่ปุ่นยังได้ทำการปรับปรุงการปกครองตั้งแต่เดิมปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่อำนาจที่แท้จริงมีใ้คอยู่ที่พระจักรพรรดิซึ่งเป็นประมุขของประเทศ แต่นับตั้งแต่ พ.ศ. 2411 (ค.ศ. 1868) เป็นต้นมาโชกุนและขุนนางก็ได้ถวายพระราชอำนาจในการปกครองให้แก่พระจักรพรรดิ และเริ่มปรับปรุงประเทศในด้านต่าง ๆ ในด้านการปกครองได้ตั้งสภาประจำมณฑล และสภาประจำนครขึ้นเพื่อที่จะฝึกหัดให้ประชาชนได้รู้จักกับการปกครองตนเองเพื่อที่จะได้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น¹ นอกจากนี้ยังได้ส่งข้าราชการผู้ใหญ่ไปศึกษาทุนการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและอเมริกา ซึ่งเมื่อข้าราชการเหล่านั้นกลับมาก็ได้ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นแบบแผนการปกครองประเทศโดยใช้รัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันเป็นแบบอย่าง และได้ประกาศใช้ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2432 (ค.ศ. 1889) นอกจากปรับปรุงการปกครองแล้วยังได้ทำการปรับปรุงประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการทหาร จนสามารถเอาชนะรัสเซียได้ในสงครามเมื่อ พ.ศ. 2447-2448 (ค.ศ. 1904-1905) การชนะสงครามในครั้งนี้ได้ทำให้ญี่ปุ่นได้รับการยอมรับในหมู่มหาอำนาจตะวันตกว่าเป็นประเทศ "อารยะ" ประเทศหนึ่ง และยังเป็นพลังที่ทำให้เกิดขบวนการชาตินิยมในประเทศเอเชียที่อยู่ภายใต้การปกครองของมหาอำนาจตะวันตกอีกด้วย²

ประเทศตุรกีก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากตะวันตก และมีคนหนุ่มหัวก้าวหน้าจำนวนมากที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตก ที่เรียกว่า เเตอร์กหนุ่ม (Young Turk) ที่ต้องการจะปรับปรุงระบอบการปกครองภายในประเทศ ดังนั้นใน พ.ศ. 2451 (ค.ศ. 1908) จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการรวบรวมและความก้าวหน้า (Committee of Union and Progress) ขึ้น และได้ทำการบังคับให้พระเจ้าอับดุลฮามิดที่ 2 (Abdul Hamid 2)

¹ มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) หน้า 57

² ก.

ซึ่งปกครองประเทศด้วยระบอบอัคราธิปไตยให้พระราชทานรัฐธรรมนูญแต่โดยดี ซึ่งพระองค์ก็ทรงยินยอม แต่ไม่นานพระองค์ก็ทำการปฏิวัติขึ้นและช่วงชิงอำนาจกลับคืนไป บรรดาเตอร์กหนุ่มได้ทำการต่อต้านและบังคับให้พระเจ้าอับดุลฮามิตที่ 2 สละราชสมบัติในเวลาต่อมาและอัญเชิญให้พระอนุชาของพระเจ้าอับดุลฮามิตที่ 2 ขึ้นครองราชสมบัติเป็นสุลต่านภายใต้รัฐธรรมนูญ¹

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองของประเทศต่าง ๆ เป็นที่สนใจในหมู่ประชาชนชาวไทยที่มีการศึกษาเป็นอันมาก แต่ก็ไม่มีใครกล่าวถึงการรวมตัวกันเป็นขบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างเปิดเผยแต่อย่างใด ทั้งนี้จะเป็นเพราะความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งฝังอยู่ในสายเลือดของคนไทยอย่างแน่นแฟ้น รวมทั้งองค์พระมหากษัตริย์ก็ไม่เคยกดขี่ประชาชนให้ได้รับความเดือดร้อน²

การขึ้นครองราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต่างไปจากรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอังกฤษซึ่งปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ปัญญาชนรุ่นใหม่ต่างก็คาดหมายว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใหม่คงจะทรงเป็นนักปกครองที่มีหัวก้าวหน้า มีแนวพระราชดำริทางการเมืองแบบเสรีนิยม และคงจะพระราชทานรัฐธรรมนูญในไม่ช้าอีกด้วย³ และเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นครองราชสมบัติแล้วทรงมีพระราชดำริอันแน่วแน่ที่จะนำประเทศไปสู่ความก้าวหน้าให้ทัดเทียมกับนานาชาติโดยการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยม⁴ ให้กับประชาชนชาวไทยซึ่งมีสาระสำคัญคือความรักชาติ จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ซึ่งคำ

¹ Roderic H. Davison Turkey pp. 9-108

² มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) หน้า 61

³ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 587

⁴ ม.ล. จุลลา จอนรด กำเนิดและความเป็นมาของลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย หน้า 3

ชีวิตนี้พระองค์ทรงนำมาจากคำขวัญที่ชาวอังกฤษยึดถือคือ พระผู้เป็นเจ้า พระมหากษัตริย์ และประเทศชาติ¹ แต่อุดมการณ์นิยมนี้เป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับประชาชนคนไทยคือคำพูดที่โน้มน้าวให้คนไทยได้สำนึกและหยิ่งในความเป็นชนชาติไทยโดยใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องนำทาง ซึ่งนับว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพยายามที่จะสร้างสำนึกใหม่ในหมู่ประชาชนชาวไทย และการที่พระองค์ได้จัดตั้งกองอาสาสมัครเสือป่าขึ้นมาด้วยความมุ่งหมายที่จะให้คนไทยทั่วกันได้รู้สึกถึงความจงรักภักดีต่อผู้ดำรงรัฐสีมาอาณาจักร โดยต้องตามนิตินิยมประเพณี ความรักชาติบ้านเมืองและนับถือพุทธศาสนา ความสามัคคีในคณะและไม่ทำลายซึ่งกันและกัน ทั้ง 3 ประการนี้เป็นมูลรากฐานแห่งความมั่นคง จะทำให้ชาติเรารุ่งเรืองอยู่เป็นไทยได้สมนาม² จากข้อความที่กล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า การที่ทรงจัดตั้งกองเสือป่าก็เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนเผยแพร่อุดมการณ์แห่งการรักชาติบ้านเมือง เพื่อให้เกิดลัทธิชาตินิยมในหมู่ประชาชน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การที่ทรงมีความนิยมต่อความรู้สึกชาตินิยม และมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสร้างชาติไทยให้ทัดเทียมกับนานาชาตินั้น เนื่องจากได้รับอิทธิพลและแรงคลาไจจากประเทศอังกฤษที่ได้อบรมสั่งสอนอยู่เป็นเวลานาน และประเทศอังกฤษขณะนั้นกำลังก้าวสู่ความเจริญสูงสุดในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านความเป็นผู้นำแห่งลัทธิจักรวรรดินิยม นอกจากนี้การที่ประเทศญี่ปุ่นได้ก้าวขึ้นสู่ความมีฐานะเท่าเทียมกับประเทศยุโรป เนื่องจากการชนะสงครามที่ทำกับรัสเซียใน พ.ศ. 2448 (ค.ศ. 1905) รวมทั้งการก่อตัวของกลุ่มชาตินิยมในประเทศจีนซึ่งมีอิทธิพลต่อเนื่องมาถึงชาวจีนในประเทศไทยได้เป็นแรงบันดาลใจในด้านความรู้สึกชาตินิยมแก่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว³ ทำให้

¹ มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) หน้า 70

² พระราชดำรัสตอบคำถวายชัยมงคลของพวกไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ ในกรมศิลปากร จดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 148-149

³ มีทนา เกษกมล ล.ก. หน้า 75

พระองค์ทรงละเลยการพัฒนาทางด้านการเมือง¹ จนทำให้ประชาชนเกิดความคับข้องใจทางการเมือง (Political Frustration) เป็นอย่างมาก จึงปรากฏว่าในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2454 ได้มีการค้นพบแผนการก่อการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองของกลุ่มนายทหารหนุ่ม ที่เรียกว่า "กบฏ ร.ศ. 130" แผนการปฏิวัติยังมีจุดมุ่งหมายที่คลุมเครือและไม่เป็นที่ตกลงกันว่าจะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไปในทางใด แต่ที่แน่นอนคือ นายทหารเหล่านี้ไม่พอใจการจัดตั้งกองอาสาสมัครเสือป่า และต้องการให้ใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศ² การกบฏครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าได้เกิดความไม่พอใจในการดำเนินพระบรมราโชบายในการปกครองประเทศของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว³

นอกจากปัจจัยภายนอกประเทศแล้วยังมีปัจจัยภายในคือ ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของรัฐบาลและองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยนี้เป็นสมัยที่แนวความคิดทางการเมืองจากตะวันตกได้ไหลบ่าเข้ามายังสังคมไทย และมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างดังกล่าวเช่นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจะเกิดขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ดำเนินไปด้วยความล่าช้ากว่าด้านอื่น ๆ จากเอกสารรัชกาลที่ 5 ในคำกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน ร.ศ. 103 ที่เรียกร้องให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมอบอำนาจ และกระจายอำนาจให้มากกว่าการปกครองที่จำกัดวงแคบเฉพาะหมู่ราชวงศ์⁴ โดยให้ขุนนางเข้าไปมีส่วนร่วมทาง

¹ มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) หน้า 75

² ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย หน้า 25

³ มีทนา เกษกมล น.ก.

⁴ ชัยอนันต์ สมุทวณิช น.ก.

การเมืองมากขึ้นแต่ยังไม่ถึงกับต้องการให้ขยายการมีส่วนร่วมไปถึงราษฎรทั้งที่กลุ่ม ร.ศ.103 กล่าวว่ "ทางที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลพระกรุณาว่าเป็นคอนสติวชั้นยุโรปนั้นหาได้ประสงค์ที่จะให้มีปาลีเมนต์ในเวลานี้ไม่"¹ แต่ได้เสนอว่า

"ต้องเปลี่ยนแปลงประเพณีปัจจุบันนี้ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องทรงพระราชวินิจฉัยราชการบ้านเมืองทุกสิ่งไปในพระองค์... ให้เป็นมหาประธานของบ้านเมืองที่จะทรงพระราชวินิจฉัยมีพระบรมราชโองการเป็นสิทธิ์ขาดแก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ตั้ง เช่น สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทุก ๆ พระองค์ในยุโรปที่มีต้องทรงราชการด้วยพระองค์เองไปทุกอย่าง"²

เอกสารเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการที่จะสร้างสถาบันทางการเมืองซึ่งต้องการเป็นศูนย์กลางจากบุคคลเพียงคนเดียวมาสู่ความรับผิดชอบร่วมกันในระหว่างชนชั้นปกครอง แต่ยังมีได้ไปไกลถึงการร่วมกันรับผิดชอบระหว่างชนชั้นปกครองต่อผู้ถูกปกครอง แต่ความพยายามของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะลดอำนาจของพระองค์เองก็ต้องประสบกับอุปสรรคที่เกิดจากความเคลงเคลงในการยอมรับอำนาจเด็ดขาดจากพระเจ้าแผ่นดินอยู่นั่นเอง

ความคิดเห็นที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้ "ทันสมัย" ยิ่งขึ้นมิได้อยู่เฉพาะในหมู่ผู้ปกครองเท่านั้น แต่ราษฎรบางคนก็ได้รับความรู้ความคิดใหม่ ๆ จากการศึกษาต่อกับโลกภายนอกเริ่มมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงประเทศให้ทัดเทียมกับชาติอื่น ๆ โดยเฉพาะข้อเขียนของเทียนวรรณที่ได้นำเอาปัญหาเกี่ยวกับความชอบธรรมในการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์ ขุนนาง และราษฎร การปรับปรุงประเทศ การเรียกร้องให้พระมหากษัตริย์ทรงเอาใจใส่ทุกข์สุขของราษฎร และการนำเอาระบบรัฐสภา

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย หน้า 25

² ก.

มาใช้¹ เพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการปกครอง
 ของประเทศ ความต้องการเช่นนี้เป็นการขัดกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวอย่างตรงกันข้าม² เห็นได้จากหลังกบฏ ร.ศ.130 แล้ว พระองค์ทรงกระทำการ
 โฆษณาชวนเชื่อมากขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าความต้องการรัฐธรรมนูญ และการปกครองระบอบ
 ประชาธิปไตยเป็นความหลงผิด และอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปก-
 ครองระบอบราชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมกับประเทศไทยอย่างที่สุด ซึ่งจากการ
 ศึกษาแนวพระราชดำริเกี่ยวกับระบอบการปกครองประเทศของพระองค์ ๆ ทรงกล่าวถึงระบอบ
 การปกครองประเทศ 3 รูปแบบคือ ราชาธิปไตยหรือสมบูรณาญาสิทธิราช ประชาธิปไตย
 และสังคมนิยม คือ

1. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับระบอบราชาธิปไตย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
 เจ้าอยู่หัวทรงเชื่อว่า ประเทศไทยนั้นประกอบไปด้วยคนสองชั้น คือพระเจ้าแผ่นดินและ
 ประชาชน ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ในเมืองไทยเรามีคนอยู่สองชั้นเท่านั้น ไม่มาก
 กว่าสอง ชั้นหนึ่งคือ เจ้าแผ่นดินผู้เป็นหัวหน้าซึ่งเขามอบให้ทรงไว้ซึ่งอำนาจทุกอย่าง เพราะ
 ว่าเขาทั้งหลายไม่มีเวลาพอและไม่อาจสามารถที่จะค้างคนต่างถืออำนาจอันนั้นไว้ได้ อีกชั้น
 หนึ่งคือคนไทยทั่วไป..."³

ดังนั้นการดำเนินรัฐประศาสน์นโยบาย จึงเป็นหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเปรียบ

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย หน้า 24

² มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการ
 ปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453-2468) หน้า 85

³ พระราชดำรัสตอบเนื่องในงานพระราชพิธีฉัตรมงคลของโรงเรียนมหาดเล็กหลวง
 ในพระบรมราชูปถัมภ์ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2457, อ้างถึงใน พระราชดำรัสและพระ
 บรมราชาโชวาทในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 31

เสมือนเป็นอัครเสนาบดี (Prime Minister)¹ รับผิดชอบต่อชาติ ่วนเสนาบดีต่าง ๆ เป็นแต่ผู้ช่วยดำเนินการ และพระมหากษัตริย์จะทรงใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายนั้นเพื่อประโยชน์และความสุขของประชาชน²

จากพระราชดำริข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีทัศนคติเกี่ยวกับระบอบการปกครองเป็นแบบอนุรักษนิยม คือการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมีอำนาจสูงสุดในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งพระองค์ก็ทรงตระหนักดีว่าการปกครองระบอบนี้มีข้อเสียคือความไม่แน่นอน เพราะเป็นการเสี่ยงที่จะมอบอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองให้กับคนคนเดียว เพราะถ้าพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้มีสติปัญญาความสามารถ ก็จะเกิดผลดีต่อชาติบ้านเมือง แต่ถ้าพระเจ้าแผ่นดินโงกเขลา ขาดความสามารถ ไม่เอาใจใส่ในหน้าที่ ไม่ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม ประชาชนก็จะได้รับความเดือดร้อนไม่มีโอกาสเจริญได้³ แต่พระองค์ก็ยังทรงเชื่อว่าการปกครองแบบราชาธิปไตยจะเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติมากกว่าการปกครองรูปแบบอื่นที่เต็มไปด้วยข้อเสียนานัปการ⁴

2. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย จากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้รับการปลูกฝังความคิดที่ว่า พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์มีอย่างไม่จำกัดด้วยศรัทธาของประชาชนในฐานะที่เป็นสมมติเทวราชมากกว่าที่จะเป็นสถาบันที่มีบทบาทและอำนาจทางการเมือง โดยทรงมีความคิดที่ว่า "...ชาวสยามทุกวันนี้ปากเสียงก็ยังไม่กล้าแหลมเช่นปากเสียงชาวชาติตะวันตก..."⁵ โดยที่พระองค์มิได้คิดว่าเมื่อประชาชน

¹กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย หน้า 31

²พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปลุกใจเสือป่า หน้า 49

³มัทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) หน้า 51

⁴ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย หน้า 52

⁵มัทนา เกษกมล บ.ก.

ได้รับการศึกษาจนทำให้มีแนวความคิดไปทางตะวันตกมากขึ้นจะทำให้มองสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผลมากกว่าความศรัทธาเหมือนแต่ก่อน จากเหตุผลนี้เองทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมองกาลไกลกว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงปฏิรูปการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2435 ซึ่งถึงแม้ว่าพระองค์จะมีได้ทรงทำการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ แต่ก็ได้กล่าวถึงการที่จะเปลี่ยนแปลงต่อไปภายหน้าว่า "ฉันจะให้ลูกศิษย์รูดมอบของขวัญให้แก่พลเมืองในทันทีที่ขึ้นสู่อำนาจบัลลังก์ในขณะที่สืบตำแหน่งกษัตริย์ กล่าวคือฉันจะให้เขาให้ปาลิเมนต์และคอนสตีติวชัน"¹ และทรงเห็นว่าการปกครองโดยสถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมสำหรับบ้านเมืองต่อไปในเวลานั้น

แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงตระหนักว่าระบอบราชาธิปไตยกำลังสูญเสียความสำคัญไปทุกขณะ ประเทศต่าง ๆ ในโลกได้เปลี่ยนแปลงการปกครองไปเป็นประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่ และถึงแม้ว่าในบางประเทศจะยังคงรักษาระบบการมีกษัตริย์ไว้ แต่พระมหากษัตริย์ก็ไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง เห็นได้จากก่อนที่พระองค์จะเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเคยดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตย คือใน พ.ศ. 2445 ขณะที่ประทับอยู่ที่ปารีสประเทศฝรั่งเศสได้ทรงทดลองทำกิจกรรมทางการเมืองในเมืองสมมุติที่ทรงตั้งขึ้นชื่อ "สาธารณรัฐใหม่"² (The New Republic) แต่ไม่มีอาคารบ้านเรือนจริง ๆ มีแต่การดำเนินการลอย ๆ เช่น มีคณะรัฐบาล กระทรวงทบวงกรม สภาสูง สภาผู้แทน ศาล คณะทูตานุทูต หนังสือราชการแบบราชกิจจานุเบกษา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้พระนามแฝงทำหน้าที่ 4 ตำแหน่ง คือ ประธานาธิบดี เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ประธานวุฒิสภา และเจ้าหน้าที่พิธิการในกระทรวงต่างประเทศ³

¹ ชัยอนัน สมุทวณิช การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย หน้า 52

² กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย หน้า 50

³ ก.

เมื่อเสด็จกลับจากต่างประเทศได้ไม่นาน ประมาณกลางปี พ.ศ.2446 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงสร้างเมืองจำลองขึ้นที่พระตำหนักอัมพวา วังปารุสกวัน ชื่อว่า "เมืองมิ่ง" ประกอบด้วยหมู่บ้าน แม่น้ำ ถนน รถราง สวนและสนาม กิจกรรมของเมืองนี้ดำเนินอยู่เพียงหนึ่งปีก็ยุติลงเมื่อเสด็จทรงผนวชใน พ.ศ.2447 อีก 3 ปีต่อมา คือใน พ.ศ.2450¹ พระองค์ทรงทดลองวิธีการปกครองบ้านเมืองแบบเมืองมิ่งอีก แต่กิจกรรมเหล่านี้ได้ยุติลงเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ.2453² และในปี พ.ศ.2461 พระองค์ก็ได้ทรงสร้างเมืองจำลองอีกเรียกว่า "ดุสิตธานี"³

กิจกรรมเกี่ยวกับเมืองทดลองต่าง ๆ ที่ทรงตั้งขึ้นดังกล่าวถ้ามองอย่างผิวเผินจะเห็นว่า ทรงสนพระทัยในรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ถ้าพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่ากิจกรรมเหล่านี้ไม่กว้างขวาง แต่จำกัดอยู่ในวงแคบเฉพาะหมู่ข้าราชการ⁴ และผู้เข้าร่วมกิจการก็ไม่มีสิทธิและหน้าที่ส่วนตัวประการใด เพียงแต่คอยปฏิบัติตามพระราชประสงค์⁵ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำหน้าที่ในตำแหน่งสำคัญ ๆ เสียเอง นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีพระราชนิพนธ์ที่ทรงขึ้นระหว่างสร้างเมืองจำลองประชาธิปไตย (พ.ศ.2445-2450) แสดงให้เห็นแนวพระราชดำริเกี่ยวกับลัทธิการเมืองระบอบประชาธิปไตยของพระองค์ในทำนองไม่ทรงศรัทธาที่จะนำระบบนี้มาใช้ในทางปฏิบัติ⁶ และทรงเชื่อว่าประชาชนยังไม่มีความรู้พอที่จะทำการปกครองตนเองได้คือ "ไม่เชื่อว่าเข้าอกเข้าใจทางเหนือทางใต้ อะไรนัก"⁷ พระองค์ได้รับคำแนะนำจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และที่ปรึกษาราชการชาวอเมริกัน

¹นคร พันธุ์รงค์ ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ยุคใหม่ หน้า 155

²ชัยอนันต์ สมุทวณิช เอกสารการเมืองการปกครองไทย พ.ศ.2417-2477 หน้า 171

³นคร พันธุ์รงค์ ล.ก. หน้า 156

⁴กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย หน้า 50

⁵ก.

⁶กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์ ล.ก. หน้า 52

⁷ก. หน้า 53

และอังกฤษว่า "ประชาชนคนไทยส่วนมากยังขาดความรู้ที่จะออกเสียง เลือกตั้งผู้แทนในรัฐสภา ให้ได้ประโยชน์ส่วนรวมแก่ชาติจริง ๆ"¹ และพระองค์ก็ไม่ทรงศรัทธาที่จะนำระบบการปกครองต่าง ๆ มาใช้แทนการมีรัฐธรรมนูญอย่างสมบูรณ์ไปก่อนด้วย²

3. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับลัทธิสังคมนิยม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่า ลัทธินี้ความจริงเป็นสิ่งที่มาแล้ว³ เพราะ "มีความปรารถนาพระศรีอารีย์"⁴ คือ มีแนวความคิดเหมือนกับศาสนาพระศรีอารีย์ตามความเชื่อของคนไทยแต่โบราณ มีการสร้างภาพของสังคมในอนาคตในลักษณะเดียวกัน เช่น ความสัมพันธ์อันมิตรของคนในสังคม จะหมดไป ทุกคนเหมือนกันหมด เท่าเทียมกันหมด ไม่มีเศรษฐกิจ ไม่มีคนจน ไม่มีศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมนิยมแบบมาร์กซิสต์ "ต้องการให้ศาสนาพระศรีอารีย์มาถึงที่เดียว"⁵ คือต้องการล้มล้างลักษณะการปกครองที่มีอยู่แล้วจัดระเบียบการปกครองขึ้นใหม่⁶

พระองค์ทรงมีพระราชดำริเห็นว่าลัทธิสังคมนิยมนี้ไม่มีใครสามารถนำเอาไปใช้แก้ปัญหาของสังคมมนุษย์ได้สำเร็จ เพราะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และพระองค์ยังได้ทรงคัดค้านระบอบสาธารณรัฐว่า "...ลัทธิรับลัทธินั้น ถึงแม้ว่าตามคำว่าจะประเสริฐปานใดก็ตาม แต่ความเป็นจริงนั้นหาใช่เป็นยาวิเศษที่อาจรักษาโรคใด ๆ ได้อย่างที่คำราปรารถนา..."⁷

¹ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 627-628

² กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย หน้า 54

³ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อุคตรกร แปลโดย กรมหมื่นพิทยาลาภ พฤติยากร หน้า 10-21

⁴ หอวชิราวุธานุสรณ์ แฟ้มที่ว.01128/ป3 สำเนาร่างบทความพระราชนิพนธ์เรื่อง "การจลาจลในรัสเซีย"

⁵ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว น.ค.

⁶ หอวชิราวุธานุสรณ์ แฟ้มที่ว.01128/ป3 น.ค.

⁷ อิศวพานุ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) "เมื่อเสร็จเล่นเต็นท์" ปกิณกะคดีของอิสวพานุ ร.ศ.130 หน้า 140

ทรงเปรียบเทียบว่า การใช้วิธีการปกครองที่ถือเสียงราษฎรเป็นใหญ่ในเวลาที่ยังไม่มี
มีความรู้ความเข้าใจนั้น "อุปมาเหมือนจัดการเล่นเต๋นร่าในขณะที่ยังไม่มีทุนพอเพียงจะทำได้"¹

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงเห็นว่าลัทธิสังคมนิยมไม่
สามารถยั่งยืนต่อไปได้ เพราะชาตคนที่ยึดถืออย่างจริงจัง มีแต่พวกที่เป็นสังคมนิยมเก๋
ซึ่งได้แก่คน 4 จำพวกดังนี้ คือ

1. ผู้ไร้ทรัพย์ และริษยาผู้มีทรัพย์ เมื่อคนไม่มีก็ไม่อยากให้ผู้อื่นมี
2. ผู้มีความประสงค์จะหาชื่อ หาอำนาจในทางที่ตั้งตนเป็นผู้ส่งสารคนจน และเป็น

ปากของคนจนและคนทำงาน

3. ผู้ที่เป็นคนคิดหุงข่าน และมีโวหารดี อยากรจะแสดงโวหาร และประสงค์จะ
แสดงอำนาจโดยทางเป่าหรือเขี่ยให้คนไม่พอใจ และก่อเหตุยุ่งเหยิงต่าง ๆ

4. ผู้ที่มีความคิดหย่อน และสติหย่อน ได้หึงเขาหูกก็หลงลมปากเขาไป²

พวกสังคมนิยมเก๋นี้เอง "จะทำให้ไทยแตกกัน จะทำให้คนที่ต่างชั้นแต่เป็นชาติเดียว
กันมีความริษยา เกลียดซึ่งซึ่งกันและกัน และทำให้มุ่งล้างผลาญซึ่งกันและกัน"³ ดังนั้น
ลัทธิสังคมนิยมจึง "เป็นเครื่องนำความแตกฉาน ความพินาศฉิบหายมาสู่คน สู่ชาติ สู่
บ้านเมือง"⁴ อย่างเช่น พวกบอลเชวิคในรัสเซีย พระองค์ทรงเห็นว่าเปรียบเสมือน
เชื้อโรคร้ายกระจายอยู่ทั่วไป ถ้าเข้าสู่ร่างกายแห่งชาติไทยแล้ว เชื่อได้ว่า ชาติจะป่วย
หนัก⁵ และในที่สุดก็ต้องเสื่อมสลายไป

¹ อัสวาทุ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) "เมื่อเสร็จเล่นเต๋นร่า"

ปกิณณกะคดีของอัสวาทุ ร.ศ. 130 หน้า 140

² ก.

³ ก.

⁴ ศรีอยุธยา (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) ฉายอำนาจ หน้า 215

⁵ ก.

สรุปได้ว่าแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับ
 วิธีทางการปกครองประเทศของไทย มีแนวโน้มว่าทรงมุ่งสร้างรัฐชาติที่จะใช้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิ-
 ราชหรือราชาธิปไตยมากกว่าการปกครองรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาอุดมการณ์ทางการเมือง
 ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางการเมืองในสมัยนั้นแล้ว เราอาจจะสรุปได้ว่าอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่
 สร้างขึ้นมานั้น ก็มีจุดหมายเพียงเพื่อธำรงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองของพระมหากษัตริย์นั่นเอง

สถานการณ์ทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระ
 พระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร สืบแทนสมเด็จพระเจ้าพ้ามหาวิชรุณหิตที่ยอมนำมาซึ่งการ
 เปลี่ยนแปลงทั้งในด้านฐานะและจิตใจของพระองค์¹ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างกระทัน
 หัน ไม่ได้ทรงเตรียมพระองค์และเตรียมพระทัยสำหรับตำแหน่งอันสำคัญยิ่งเช่นนี้มาก่อนซึ่งต่าง
 จากสมเด็จพระเจ้าพ้ามหาวิชรุณหิต ที่ทรงได้รับการฝึกอบรมจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัวอย่างใกล้ชิด² และเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับสถาปนา
 เป็นองค์รัชทายาทแล้ว พระองค์ก็ไม่ได้เสด็จกลับเมืองไทย ยังคงศึกษาอยู่ที่ประเทศอังกฤษ
 ต่อไปเป็นเวลาถึง 9 ปี³ ทำให้ทรงขาดการใกล้ชิดและคุ้นเคยกับสมเด็จพระราชบิดา พระ
 ราชมารดา และพระประยูรญาติ⁴ ตลอดจนทรงขาดพระสหายชาวไทยที่อยู่ในวัยรุ่นราวคราว
 เดียวกับพระองค์⁵ เพราะว่ามีคนไทยในต่างประเทศอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีเป็นจำนวนน้อย
 ขณะเดียวกันสังคมไทยได้เริ่มมีการแบ่งแยกทางด้านวัย และความคิดออกเป็นคน

¹กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้าง
 ชาติไทย หน้า 59

²พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 474

³กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์ น.ก.

⁴มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปก
 ครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453-2468) หน้า 97

⁵ก. หน้า 76

รุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ หรือคนหัวเก่ากับคนหัวใหม่¹ อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น พวกคนรุ่นเก่าส่วนใหญ่เป็นพระประยูรญาติชั้นพระเจ้าบรมวงศ์เธอที่ทรงเป็นพระปิตุลา พระเชษฐาหรือพระเจ้าพี่ยาเธอที่เป็นรุ่นอาวุโสกว่า ซึ่งกำลังมีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินทั้งนั้น เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานุรักษ์จรัสพรเขต เป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ เป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ เป็นเสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม เป็นเสนาบดีกระทรวงวัง และพระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวงนครไชยศรี ทรงดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ²

พระประยูรญาติเหล่านี้มักทรงพากันมองสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชว่าทรงเป็นเด็กยากที่จะช่วยเหลือราชการแผ่นดินสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้³

ส่วนพวกคนรุ่นใหม่หรือหัวใหม่ ได้แก่ ผู้ที่มีการศึกษาดี หรือมีความคิดก้าวหน้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดทางการเมืองการปกครอง เช่น เทียนวรรณหรือต.ว.ส. วัฒนาโก* และถ.ศ.ร. กุหลาบ** นักคิดนักเขียนผู้มีคติประชาธิปไตยไม่พอใจสังคมในสมัยนั้น คัดค้านการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ในตอนแรกคนเหล่านี้คงจะเข้าใจกันว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดก้าวหน้าเช่นเดียวกับตน เพราะได้รับการศึกษาจากอารยประเทศคงจะทรงมีพระบรมราโชบายในการบริหารประเทศที่ก้าวหน้า

¹ มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว(พ.ศ.2453-2468) หน้า 76

² ด.

³ ด.

*ออกหนังสือพิมพ์รายปักษ์ชื่อ ทูลวิภาคพจนกิจ และศิริพจนภาครายเดือน เคยตีพิมพ์ 17 ปี เพราะเขียนหนังสือ และโฆษณาขัดแย้งกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช

**ออกหนังสือพิมพ์ "สยามประเพณีสุนทรโวาทพิเศษ" เยาวะเยอกลางสังคม

มีความคิดเสรีนิยมหรือศรัทธาระบอบประชาธิปไตย แต่ปรากฏว่าคนเหล่านี้ต้องผิดหวัง เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริทางการเมืองเป็นอนุรักษนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ทรงศรัทธาการปกครองระบอบราชาธิปไตย ดังนั้นเมื่อพระองค์เสด็จกลับจากต่างประเทศพระองค์จึงต้องเผชิญกับพวกหัวเก่าและหัวใหม่ทำให้ทรงวางพระองค์ลำบาก และทรงขาดความมั่นใจพระทัยในฐานะของพระองค์ เพราะทรงคิดว่าชาวพวกพ้อง¹

เมื่อเสด็จกลับเมืองไทยแล้วในระยะ 8 ปี ก่อนเสด็จขึ้นครองราชสมบัติพระองค์ไม่ได้ทรงรับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินเป็นประจำแน่นอนอย่างเช่นเจ้านายพระองค์อื่น ๆ เพราะหน้าที่เหล่านั้นมีพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ทรงกำกับเป็นหลักอยู่แล้ว² ประกอบกับทรงสนพระทัยอยู่กับงานด้านวรรณกรรม³ และทรงมีความนิยมในอำนาจปกครองเป็นผู้นำกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ⁴ ยิ่งทำให้ทรงห่างเหินกับพระบรมวงศานุวงศ์ และเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นตัวจักรกลสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน⁵

นอกจากนั้นการที่ได้เสด็จไปศึกษาในต่างประเทศ ทำให้ทรงมีความภาคภูมิใจพระทัยในพระองค์เองว่า ทรงมีความรู้และประสบการณ์ทันสมัยกว่าคนอื่น ๆ โดยเฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางรุ่นเก่าที่ไม่ได้ไปศึกษาต่างประเทศ ดังพระราชปรารภในบทพระราชนิพนธ์เรื่องหนึ่งว่า พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถ "ด้วยความรู้กิจการทั้งภายในภายนอกประเทศซึ่งจะหาผู้ใดเสมอมิได้"⁶ ดังนั้นพระองค์จึงเกิดทิฐิมานะ ไม่ทรงยอมรับว่าบุคคล

¹ มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453-2468) หน้า 97

² กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย หน้า 23

³ ก. หน้า 25

⁴ ก. หน้า 36

⁵ ก. หน้า 62

⁶ กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์ บทวิเคราะห์...

JO
174B
ส ๖๙๕๖
๙5๖๖

431111

25

เหล่านั้นมีความรู้ความชำนาญในการบริหารประเทศอย่างลึกซึ้งกว่าพระองค์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

และในปี พ.ศ. 2452 ขณะที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำรงตำแหน่ง
เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ได้เกิดเหตุการณ์โดยหลังทหาร เนื่อง
จากนายทหารบกกลุ่มหนึ่งทะเลาะวิวาทกับมหาดเล็กของพระบาทสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
ลูกรามมาจนถึงหน้าวังที่ประทับ พระบาทสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯทรงกริ้วพวกทหารมาก
ถึงขนาดทรงยืนยันที่จะให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชา-
นุญาตให้ลงโทษทหารด้วยการเขียนหลัง มิฉะนั้นพระองค์จะทรงลาออกจากตำแหน่งรัชทายาท
ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงยินยอมตามพระราชประสงค์
ให้ตุลาการณัฏฐ์ได้ทำให้นายทหารทั่วไปไม่พอใจเป็นอันมาก และได้แสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ โดย
การประท้วงไม่เข้าห้องเรียนและไม่ทำการฝึก แต่เมื่อสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าฯ
กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถผู้บัญชาการโรงเรียนได้เรียกประชุมชี้แจงและปลอมโยนว่าให้
ถือว่าเป็นการลงโทษ "ฐานบิดากับบุตร"² นักเรียนนายร้อยเหล่านั้นจึงยอมเข้าห้องเรียนและ
ทำการฝึกต่อไป³

ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมมีส่วนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยและความรู้สึกนึกคิด
ตลอดจนความห่างเหินระหว่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับพระบรมวงศานุวงศ์
และข้าราชการที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และยังทำให้พระองค์ต้องหาบุคคลที่สามารถ
เข้ากับพระองค์ได้เพื่อเป็นฐานอำนาจของพระองค์ ทั้งนี้เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ
จึงทรงจัดตั้งกองอาสาสมัครเสือป่าโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ และเป็น
การรักษาเสถียรภาพทางการเมืองของพระองค์ด้วย

นอกจากนั้นแรงบันดาลใจจากราชกรณีย์กิจของพระมหากษัตริย์ไทยในอดีตยังเป็น

¹ร.อ. เจริญ ศรีจันทร์ และ ร.ต. เนตร พูนวิวัฒน์ กบฏ ร.ศ. 130 หน้า 4-7

²เฉลิม อยู่เวียงชัย ประวัติศาสตร์สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ หน้า 73

³มีทนา เกษกมล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการ
ปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว(พ.ศ. 2453-2468) หน้า 103

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้พระองค์จัดตั้งกองอาสาสมัครเสือป่า คือพระองค์มักจะทรงเปรียบเทียบว่าการบริหารงานของพระองค์นั้นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ารัชกาลก่อน¹ เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากพระองค์รู้สึกลำบากพระทัยในการบริหารราชการแผ่นดิน² พระองค์จึงมักจะทรงย้ำถึงเรื่องนี้เสมอ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า "...ฝ่ายตัวเรานี้เมื่อได้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์สนองพระองค์สมเด็จพระบรมชนกนาถแล้ว เราก็จะอุทิศสำหรับประพฤติตามราชประเพณีที่เป็นสิ่งที่ดีที่ชอบ จะตั้งใจทำนุบำรุงพระบวรพุทธศาสนาและซัพพสีมาอาณาประชาราษฎร์ให้ได้รับความร่มเย็นเป็นผลสุกสืบไป มิให้บกพร่องไปกว่าเก่าเป็นอันขาด..."³

และเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำรินุรักษ์นิยมจึงทรงมองอดีตคือ ทรงมองย้อนกลับไปในสมัยที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นผู้นำและกู้เอกราชหลังจากที่ตกอยู่ใต้อำนาจของพม่าเป็นเวลา 15 ปี⁴ นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงคุณสมบัตินี้ของพระร่วงว่า เป็นคนกล้าหาญ เจ้าความคิด เฉลียวฉลาด และที่สำคัญที่สุดคือ เป็นผู้นำที่ได้รับความเชื่อมั่นศรัทธา นอกจากนี้ยังทรงเชื่อว่าการที่คนไทยในสมัยนั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เพราะมีผู้นำที่ยิ่งใหญ่⁵

ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงสำนึกว่าพระองค์ทรงเป็นรัชทายาทของพระมหากษัตริย์เหล่านั้น ฉะนั้นต้องทรงรักษาชาติ และสถาบันของพระราชาตระกูลไว้⁶

¹กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย หน้า 63

²ก.

³พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 14

⁴ยุพา ชุมจันทร์ "พระบรมราโชบายในการใช้ลัทธิชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 (เมษายน-มิถุนายน 2519) หน้า 28

⁵ก. หน้า 29

⁶กรรณิรมย์ สุวรรณานนท์ ล.ก. หน้า 65

บทที่ 2

การปกครองเสือป่า

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

กิจกรรมของทหารอาสาสมัครเสือป่าเป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับการทหาร ประชาชนที่เป็นชายทุกคนจึงมีสิทธิสมัครเข้าเป็นเสือป่าในสังกัดกองใดกองหนึ่งได้ตามความเหมาะสมซึ่งเป็นพระบรมราโชบายที่จะเปิดโอกาสให้แก่พลเมืองตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไป¹ มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกเสือป่า โดยในใบสมัครจะต้องระบุนามผู้นำ และนามผู้รับรอง² จากนั้นต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ที่เป็นประธาน ถ้ามีสมาชิกรับรองถูกต้องตามข้อบังคับแล้วก็จะปิดประกาศแสดงความจำนงให้ทราบตามกำหนดต่อเมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้านก็เข้าเป็นสมาชิกได้³ โดยในขั้นต้นจะต้องเป็นสมาชิกสำรองก่อนต่อเมื่อได้ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาแล้ว จึงจะขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกประจำการ โดยจะมีเข็มโลหะจารึกเลขลำดับจำนวนในทะเบียนรูปหัวเสือเล็ก ๆ น้อยติดสำหรับกติดอกเสื้อประจำ⁴

นอกจากนั้นสมาชิกเสือป่ายังมีสิทธิเลือกเข้าประจำเหล่าที่ตนพอใจซึ่งผู้สมัครจะระบุไว้ในใบสมัคร แต่ที่น่าสังเกตคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปมักจะสมัครเข้าอยู่ในกองพันพาหนะ ทั้งนี้เนื่องจากหน้าที่ของกองพันพาหนะเป็นการคุมเสบียงอาหารไม่ใช่พลรบ เวลาเดินทางไกลก็ไม่ต้องเดิน เพราะอาศัยไปกับเกวียนบรรทุกเสบียงส่วนสมาชิกรุ่นหนุ่มจะสมัครในกองอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กองพันพาหนะเพราะกลัวถูกหาว่าเป็นคนแก่⁵ เช่น ผู้ที่ชอบขี่ม้าโลกโผนจะสมัครเป็นสมาชิกกองเสือม้า ซึ่งส่วนใหญ่กองนี้มาจากกรมพระอัสวีราช พ่อค้า และ

¹ จมื่นอมรรตวรารักษ์ กำเนิดพระราชวังสนามจันทร์และพระปฐมเจดีย์ หน้า 130

² กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร. 6 บ.16.2/1 การสมัครเป็นสมาชิกเสือป่า

³ จมื่นอมรรตวรารักษ์ น.ค.

⁴ จรูญศรี ศาสตราจารย์ "มหาธีรราชเจ้ารำลึก" วัฒนธรรมไทย 20:1 (ม.ค.24)

⁵ จมื่นอมรรตวรารักษ์ ล.ค. หน้า 131

ข้าราชการอื่น ๆ ที่ขอเข้ามาสมทบ

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกเสือป่าหัวเมือง

1. ผู้ที่สมัครจะเข้าเป็นสมาชิกในกองเสือป่าที่หัวเมืองให้ยื่นใบสมัครต่อผู้บังคับกองร้อยโดยมีผู้นำและผู้รับรอง และใช้ระเบียบอื่น ๆ เช่นเดียวกับข้อบังคับปกครองกองเสือป่า ผู้ที่ยื่นใบสมัครแล้วให้ผู้บังคับกองประกาศโฆษณาให้สมาชิกในกองซึ่งคนบังคับบัญชาทราบทั่วกันอย่างน้อย 15 วัน ก่อนที่กรรมการจะได้ประชุมเลือก ถ้าสมาชิกผู้ใดมีความเห็นคัดค้านว่าผู้สมัครไม่สมควรจะเป็นสมาชิกด้วยเหตุใด ๆ ก็ตามก็ให้แจ้งต่อผู้บังคับกองร้อยหรือจะมีหนังสือมาก็ได้ แต่ข้อคัดค้านนั้นต้องไม่ใช่สาเหตุจากเรื่องส่วนตัว

2. วิธีเลือกสมาชิกได้กำหนดในข้อบังคับปกครองกองเสือป่า คือต้องไม่เป็นผู้ทุพพลภาพ² ให้ผู้สมัครกองร้อยเป็นประธาน เมื่อตกลงรับเข้าแล้วให้มีหนังสือบอกต่อปลัดกองเสือป่า เพื่อจะได้เข้าชื่อลงทะเบียน และกำหนดเลขประจำตัวให้

3. สมาชิกที่จะเข้าประจำกองเป็นประเภทประจำการต้องเข้ากระทำสัตย์สาบานในกรุงเทพฯ แต่ถ้าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพิธีขึ้นในหัวเมืองในขณะที่เสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรมอยู่ก็ให้กระทำสัตย์สาบานในหัวเมืองได้*

4. สมาชิกหัวเมืองทุกคน เมื่อได้รับพิจารณาเข้าเป็นสมาชิกให้อยู่ในประเภทสำรองก่อน ต่อเมื่อผู้บังคับกองร้อยเห็นว่าผู้ใดสมควรจะให้เข้าเป็นสมาชิกประเภทประจำการก็ได้ให้เสนอชื่อต่อผู้บังคับการ เมื่อผู้บังคับการเห็นชอบแล้วจะได้กระทำสัตย์สาบาน

¹ เอกสารเรื่องเสือป่าในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและประมวลเรื่องเกี่ยวกับเสือป่า หน้า 29

² ฎ. หน้า 60

* เนื่องจากมีข้อบังคับว่าเวลาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกไปต่างจังหวัดจะต้องจัดทำพิธีกระทำสัตย์สาบานกันแทบทุกครั้ง

5. สมาชิกหัวเมืองทุกคนให้ส่งเงินบำรุงแกผู้บังคับกองร้อย

พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา เข้าประจำกองและการกล่าวคำสาบานของเล็ป้า

ภายหลังจากที่ใ้ประกาศตั้งกองอาสาสมัครเล็ป้าขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ร.ศ. 130 แล้ว ต่อมาได้มีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองเล็ป้ามากพอที่จะตั้งเป็นกองร้อยใ้กองหนึ่งแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาสำหรับเล็ป้าขึ้นเป็นครั้งแรกที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามในวันที่ 6 พฤษภาคม ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454)¹

ในพิธีถือน้ำของเล็ป้าครั้งแรกใ้มีพิธีตั้งหมุดธงประจำกองเล็ป้า โดยทรงบรรจุพระเกษาที่ขอรธงประจำกองเล็ป้า นอกจากนั้นผู้แทนเล็ป้านายกองใ้กราบบังคมทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวใ้ดำรงพระยศเป็นนายกองใหญ่ผู้บังคับการเล็ป้าด้วย²

พิธีถือน้ำของเล็ป้าครั้งแรกแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกพระมหाराชครูอ่านโอองการแข่งน้ำ แล้วสมาชิกเล็ป้ากล่าวคำสัตย์สาบานโดยมีผู้กล่าวนำเป็นระยะ

ตอนที่สอง มีเจ้าหน้าที่เชิญพระแสงแทงน้ำ โดยใ้พระแสงศรกำลังราม* แล้วพระมหाराชครูเชิญน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทูลเกล้าฯถวาย แล้วแล้วนายกองหมู่และสมาชิกเล็ป้าใ้รับพระราชทานน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทั่วหน้ากัน³

คำสัตย์สาบานของเล็ป้ามี 3 ข้อ ดังนี้⁴

1. ข้าจะจงรักภักดีต่อแผ่นดิน

¹"การถือน้ำพิเศษกองเล็ป้า" จดหมายเหตุเล็ป้า พ.ศ. 2454 ไม่ระบุหน้า

² ก.

* พระแสงศรกำลังราม เป็นพระแสงที่ทรงใ้มาใช้ใหม่ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

³ จมื่นอมรรตวรักษ์ เล็ป้าและลูกเล็ป้าในประวัติศาสตร์ เล่ม 1 หน้า 81

⁴ ประจวบ ไชยกุล พระมหากษัตริย์ไทย หน้า 885

2. เมื่อมีเหตุจำเป็นข้าจะรับอาสาต่อสู้ข้าศึกศัตรูที่มาย่ำยีประเทศ หรือปราบปรามคนทุจริตที่ก่อการจลาจล เพื่อรักษาความเป็นไทยแห่งชาติและป้องกันพระพุทธศาสนา

3. ข้าจะยอมทั้งผู้บังคับบัญชาของผู้เป็นนายเหนือตนในกองเสือป่า และจะไม่ประพฤติการใดที่จะนำความพินาศมาสู่หมู่คณะ

สมาชิกเสือป่ารุ่นแรกที่ได้ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาแล้วมีจำนวน 141 คน¹ ผู้ที่เป็นเสือป่าเลขประจำตัวที่ 1 คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการที่เป็นสมาชิกเสือป่ารุ่นแรกมีปรากฏพระนามและนาม เช่น²

- เลขประจำตัว 2 พระยาสุรเสนา (กลิ่น แสงชูโต)
- " 3 นายจ่ายง (ม.ล.เพ็ญ พึ่งบุญ ภายหลังเป็นเจ้าพระยารามราฆพ)
- " 34 พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ (ม.ร.ว.เบ็ญ มาลากุล ภายหลังเป็นเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี)
- " 35 พระยาไพศาลศิลปศาสตร์ (สนั่น เทพหัสดิน ภายหลังเป็นเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี)
- " 53 นายรองพลพัน (จำลอง สวัสดิ์ ชูโต ภายหลังเป็นพระยาจินดารักษ์)
- " 110 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ (ภายหลังเป็นสมเด็จพระยา)

¹ การถือน้ำพิเศษกองเสือป่า จดหมายเหตุเสือป่า พ.ศ. 2454

² ก.

ต่อมาปรากฏว่ามีข้าราชการและคหบดีที่อยู่ในกรุงเทพฯ ได้พากันสมัครเข้าเป็นสมาชิก เลือป่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือปรากฏว่าหลังจากที่ได้ได้อ่านพระพิพัฒน์สัตยาครั้งที่ 1 ผ่าน ไปแล้วเพียง 42 วัน ปรากฏว่ามีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกราว 6 เท่าตัว คือมีจำนวนเพิ่มไม่ต่ำกว่า 800 คน¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้มีพิธีได้อ่านพระพิพัฒน์สัตยาของเลือป่าครั้งที่ 2 ขึ้น ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน ร.ศ. 130² และในวันเดียวกันนั้นเองได้ทรงตราข้อบังคับลักษณะปกครองกองเลือป่าในหัวเมือง ซึ่งมีความว่า สมาชิกหัวเมืองทุกคนเมื่อแรกรับเข้าเป็นสมาชิกจะต้องเป็นสมาชิกประเภทสำรอง ก่อน ถ้าแม่ผู้บังคับกองร้อยเห็นว่าผู้ใดสมควรจะให้เข้าเป็นสมาชิกประเภทประจำการได้ก็ให้ เสนอนามเข้ามายังผู้บังคับการ เมื่อผู้บังคับการเห็นชอบแล้วจึงจะนัดให้เข้ามากระทำสัตย์ สาบาน³

สมาชิกที่จะเข้าประจำกองเป็นประเภทประจำการทุกคนต้องเข้ามากระทำสัตย์สาบาน ในกรุงเทพฯ แต่หาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำ พิธีในขณะที่เสด็จประทับแรมอยู่ที่หัวเมือง ก็ให้กระทำสัตย์สาบานในหัวเมืองได้⁴

หลังจากที่ได้กระทำพิธีได้อ่านพระพิพัฒน์สัตยาครั้งที่ 2 แล้ว ก็ปรากฏว่าได้มีพิธีได้อ่าน พระพิพัฒน์สัตยาของเลือป่าเป็นประจำในโอกาสต่าง ๆ คือถ้าสมาชิกเลือป่าที่อยู่ในหัวเมือง ใกล้เคียง หรือที่มีโอกาสที่จะเข้ามากรุงเทพฯ ก็จะเข้าร่วมกระทำพิธีได้อ่านในกรุงเทพฯ ด้วย แต่สำหรับต่างหัวเมืองจะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในพิธีได้อ่านเข้าประจำการ ในหัวเมืองนั้น ๆ เช่น นครปฐม ออยุธยา พิษณุโลก⁵

¹ จมื่นอมรรตุนารักษ์ เลือป่าและลูกเลือในประวัติศาสตร์ ตอน 1 หน้า 119

² ก.

³ ประกอบ โขปการ พระมหากษัตริย์ไทย หน้า 856

⁴ ก.

⁵ จรูญศรี คำสุวรรณ "มหาธีรราชเจ้ารำลึก" วัฒนธรรมไทย 20:1 (ม.ค. 24)

ลักษณะการปกครองเสือป่า

เมื่อกองเสือป่าหลวงได้จัดตั้งขึ้นในกรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม ร.ศ. 130 แล้ว ในเดือนมิถุนายนปีเดียวกันนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงตราข้อบังคับลักษณะการปกครองกองเสือป่าในหัวเมืองขึ้น เนื่องจากสมาชิกเสือป่ามีบุคคลหลายประเภท ดังนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ตรารายข้อบังคับว่าด้วยสมาชิกกองหนุนและกองนอกขึ้นดังนี้

สมาชิกกองหนุน คือ ผู้ที่ได้รับการฝึกหัดมีความรู้พอสมควรจึงไม่จำเป็นต้องฝึกหัดอยู่เสมอ เช่น สมาชิกประจำ แต่เมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉินจะต้องถูกเรียกกระคมเข้าประจำกอง การเป็นสมาชิกกองหนุนจะทำได้ด้วยเหตุ 2 ประการคือ

1. ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าได้รับการฝึกหัดมีความรู้พอควรแล้ว
2. ไม่สามารถจะอยู่ในกองประจำการได้เพราะสาเหตุที่จำเป็น¹

สมาชิกกองนอก คือ ผู้ที่ยังไม่ได้รับการฝึกหัดเต็มตามระเบียบหรือมีความบกพร่องอย่างอื่นที่ไม่สามารถจะอยู่ในกองประจำการได้ และไม่เหมาะที่จะอยู่ในกองหนุนต่อไป ด้วยมีหน้าที่ราชการประจำที่เป็นการลำบากที่จะมารับการฝึกอบรมตามระเบียบหรือชราภาพ หรือพิการ²

การจัดแบ่งหน่วยเสือป่า

ในการดำเนินงานกองอาสาสมัครเสือป่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงบังคับบัญชาด้วยพระองค์เอง โดยครั้งแรกทรงดำรงตำแหน่งนายกองใหญ่ และต่อมาได้ทรงดำรงตำแหน่งนายพลเสือป่า³ ผู้บังคับการเสือป่าที่วราษอณาจักร กองอาสาสมัครเสือป่าจึงได้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว และในไม่ช้าก็ออกไปตาม

¹จรรยา สิวรรณ "มหาธีรราชเจ้ารำลึก" วัฒนธรรมไทย 20:1 (ม.ค.24)

²ก.

³จมีนอมรครุฑารักษ์ เสือป่าและการลูกเสือในประวัติศาสตร์ไทย ตอน 3 หน้า

หัวเมืองทั่วทุกมณฑล¹

กองอาสาสมัครเสือป่า แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ

1. กองเสือป่าหลวง หรือเสือป่ารักษาพระองค์
2. กองเสือป่ารักษาคินแดน²

กองเสือป่าหลวง หรือกองเสือป่ารักษาพระองค์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองเสนาหลวงรักษาพระองค์ ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ มีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบังคับบัญชาเองโดยตรง และมีเหล่าต่าง ๆ ในสังกัดคือ

1. เหล่าเสือป่าราบหลวงรักษาพระองค์
2. เหล่าเสือป่าม้าหลวงรักษาพระองค์
3. เหล่าเสือป่าพรานหลวงรักษาพระองค์
4. เหล่าเสือป่าปืนใหญ่หลวงรักษาพระองค์
5. เหล่าพิเศษรักษาพระองค์ ได้แก่ เหล่าต่าง ๆ ที่ได้ตั้งขึ้นในเวลาต่อมาคือ

เหล่าจักรยานยนต์ เหล่าจักรยาน เหล่ารถรบ เหล่าช่าง ฯลฯ

6. เหล่านักเรียนเสือป่าหลวงรักษาพระองค์
7. เหล่านักเรียนพรานหลวง³

บรรดาเสือป่าที่ขึ้นสังกัดในเหล่าต่าง ๆ ของกองเสนาหลวงรักษาพระองค์นี้ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการสำนักหังสิ้น รวมทั้งเจ้านายในพระราชวงศ์ด้วย เช่น พระยาศุภราชบดินทร์ราชบาลเมือง (เทียบ อิศวรวิชัย) เจ้าพระยารามราฆพ (ม.ล.เพ็ญ พึ่งบุญ) พระยาอนุชิตชาญชัย (หงส์ สวัสดิ์-ชูโต) พระยาอัครวิเศษสุรพาน (เล็ก โกมารภัก) พระยาเรนทรราช (ม.ล.อุรา คเนจร) พระยานิรุทธเทวา (ม.ล.ฟื้น พึ่งบุญ) ฯลฯ⁴

¹ประกอบ โขปการ พระยามหากษัตริย์ไทย หน้า 861

²ก.

³ก.

⁴จมนอมรคุณารักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 1 หน้า 104-105

กองเลือกว่ารักษาดินแดน แบ่งออกเป็น 4 ภาคด้วยกันคือ

1. ภาคกลาง มีมณฑลกรุงเทพฯ มณฑลกรุงเก่า มณฑลนครชัยศรี และมณฑลราชบุรี
2. ภาคเหนือ มีมณฑลนครสวรรค์ มณฑลพายัพ มณฑลพิษณุโลก และมณฑลเพชรบูรณ์
3. ภาคตะวันออก มีมณฑลนครราชสีมา มณฑลอุดร มณฑลอิสาน มณฑลปราจีนบุรี และมณฑลจันทบุรี
4. ภาคใต้ มีมณฑลชุมพร มณฑลนครศรีธรรมราช มณฑลปัตตานี และมณฑลภูเก็ต¹

ทุกภาคมีตำแหน่งเจ้าเรเลือว่าประจำภาคเป็นผู้ตรวจตรารับผิดชอบในภาคนั้น ๆ และชั้นตรงต่อเจ้าเรเลือว่าในส่วนกลาง เช่น นายกองโท พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรง-ราชานุภาพเป็นผู้รั้งเจ้าเรเลือว่าภาคกลาง นายหมู่เอกหม่อมเจ้าคำรบเป็นเจ้าเรเลือว่าภาคเหนือ นายหมู่เอกพระยาพิไชยสงครามเป็นเจ้าเรเลือว่าภาคตะวันออก นายกองตรีสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์เป็นเจ้าเรเลือว่าภาคใต้²

เมื่อแรกตั้งกองเลือว่านั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแต่งตั้งนายเลือว่าชั้นผู้บังคับบัญชาให้มีอยู่เพียง 2 อันดับ คือ นายหมู่ต่าง ๆ ได้แก่ ตรี โท เอก ซึ่งเป็นอันดับชั้นผู้น้อย และนายกองต่าง ๆ มีกองตรี โท เอก เป็นอันดับชั้นผู้ใหญ่ ส่วนพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเป็นนายกองใหญ่พระองค์เดียวตลอดมา³

¹ กองจกหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16.2/20 ข้อบังคับเพิ่มเติมข้อบังคับปกครองกองเลือว่า

² กองจกหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16.2/20 แจ้งความแผนกปลัดเลือว่าลงวันที่ 28 ธันวาคม ร.ศ.130

³ จมื่นอมรรตฤณารักษ์ เลือว่าและลูกเลือว่าในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 80

ต่อมาเมื่อกิจการเสื่อป่าไค้ขยายก้าวหน้าออกไปมาก ได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้น ปรากฏว่าใน พ.ศ.2456 มีผลต่าง ๆ ไค้ขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพื่อแต่งตั้งนายหมวดประจำบังคับบัญชาการ ไค้แก่ มณฑลเพชรบูรณ์¹ และขอแต่งตั้งตำแหน่งยกกระบัตรกองและนายเวรสำหรับกองร้อยหัวเมือง คือ เมืองลำปาง ลำพูน น่าน เชียงราย²

ในพ.ศ.2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้จัดแบ่งการปกครองออกเป็นกองพลขึ้น และกำหนดให้มีผู้บัญชาการกองพลสำหรับบังคับบัญชารับผิดชอบต่างพระเนตรพระกรรณ และในปลายปีเดียวกันนั้นเองคือในเดือนมีนาคม พ.ศ.2457 ก็ได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้เปลี่ยนชื่อจาก "กองพล" เป็น "กองเสนา"³

ในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2458 กิจการเสื่อป่าไค้ขยายออกไปอย่างรวดเร็ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มตำแหน่งนายพลเสื่อป่าขึ้น และต่อมาได้ทรงปรับปรุงอันดับยศเสื่อป่าเป็น 3 อันดับคือ เพิ่มชั้นนายหมวดจึงมีชั้นนายหมู่ซึ่งเท่ากับนายสิบของทหารชั้นนายหมวดเท่ากับนายร้อยของทหาร ชั้นนายกองเท่ากับนายพันของทหาร⁴

ในปี พ.ศ.2460 ปรากฏว่ามีการปรับปรุงกิจการเสื่อป่าโดยแบ่งออกเป็น 10 กองเสนาซึ่งมีหน่วยย่อยเป็นกรมรวมทั้งสิ้น 31 กรม คือ⁵

1.1 กองเสนาน้อยราบเบา มีกรมขึ้น 2 กรม คือ

- กรมเสื่อป่าพรานหลวงรักษาพระองค์
- กรมนักเรียนเสื่อป่าหลวง

1.2 กองเสนาน้อยราบหนัก ไค้แก่

¹ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16.2/20 แจ้งความแผนกปลัดเสื่อป่า ลงวันที่ 28 ธันวาคม ร.ศ.130

² กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16.2/20 ขอตั้งกองเสื่อป่า ลงวันที่ 18 มิถุนายน ร.ศ.131

³ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 150

⁴ ก. หน้า 80

⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 4 ปี พ.ศ.2460 หน้า 3772

- กรมเสื่อป่ารามหลวงรักษาพระองค์
- กรมนักเรียนเสื่อป่าแพทย์ในพระบรมราชูปถัมภ์
- กรมเสื่อป่ามหาดหลวงรักษาพระองค์
- กรมเสื่อป่าเหล่าพิเศษหลวงรักษาพระองค์
- กรมเสื่อป่าป่านิโทษหลวงรักษาพระองค์
- กรมราชนาวิเสื่อป่า

กองเสนาหลวงรักษาพระองค์นี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบริหารด้วยพระองค์เองอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา และพระองค์ได้ทรงนำไปซ้อมรบที่จังหวัดนครปฐม และราชบุรีเป็นประจำทุกปี

2. กองเสนารักษาดินแดนกรุงเทพฯ คือ กองที่เจ้าพระยามรราช (บัน สุ่ม) เป็นแม่ทัพนำออกไปซ้อมรบ ซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับกองเสนาหลวงรักษาพระองค์ แบ่งเป็น

3 กรมคือ

- กรมเสื่อป่าหลวงรักษาดินแดนกรุงเทพฯ
- กรมเสื่อป่าที่ 2 รักษาดินแดนกรุงเทพฯ
- กรมเสื่อป่าที่ 3 รักษาดินแดนกรุงเทพฯ

3. กองเสนารักษาดินแดนกรุงเก่า แบ่งเป็น 2 กรม คือ

- กรมเสื่อป่าหลวงรักษาดินแดนกรุงเก่า
- กรมเสื่อป่าราบที่ 2 รักษาดินแดนกรุงเก่า

4. กองเสนารักษาดินแดนฝ่ายเหนือ แบ่งเป็น 4 กรม คือ

- กรมเสื่อป่าที่ 1 รักษาดินแดนพิษณุโลก
- กรมเสื่อป่าที่ 2 รักษาดินแดนพิษณุโลก
- กรมเสื่อป่าที่ 3 รักษาดินแดนพิษณุโลก
- กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนนครสวรรค์

5. กองเสนารักษาดินแดนอีสาน แบ่งเป็น 2 กรม คือ

- กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนร้อยเอ็ด

- กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนอุบลราชธานี
- 6. กองเสื่อรักษาดินแดนอาคเนย์ แบ่งเป็น 2 กรม คือ
 - กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนปราจีนบุรี
 - กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนจันทบุรี
- 7. กองเสื่อรักษาดินแดนปักษ์ใต้ แบ่งเป็น 3 กรม คือ
 - กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนนครศรีธรรมราช
 - กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนปัตตานี
 - กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนสุราษฎร์ธานี
- 8. กองเสื่อรักษาดินแดนภูเก็ท มีกรมเดียว คือ
 - กรมเสื่อป่าหลวงรักษาดินแดนภูเก็ต
- 9. กองเสื่อรักษาดินแดนตะวันตก แบ่งเป็น 2 กรม คือ
 - กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนนครชัยศรี
 - กรมเสื่อป่ารักษาดินแดนราชบุรี
- 10. กองเสื่อรักษาดินแดนพายัพ แบ่งออกเป็น 2 กองเสนาน้อย
 - กองเสนาน้อยที่ 1 แบ่งเป็น 2 กรม คือ
 - กรมเสื่อป่าหลวงรักษาดินแดนพายัพ
 - กรมเสื่อป่าที่ 2 รักษาดินแดนพายัพ
 - กองเสนาน้อยที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 กรม คือ
 - กรมเสื่อป่าที่ 3 รักษาดินแดนมหาสารคาม
 - กรมเสื่อป่าที่ 4 รักษาดินแดนมหาสารคาม

การอบรมสั่งสอนเสื่อป่า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ มาอบรมสั่งสอนวิชาการทหารซึ่งเกี่ยวกับหน้าที่ของเสื่อป่า ณ สโมสรเสื่อป่าทุกบ่ายวันเสาร์¹ และต่อมาในระหว่างวันที่

¹ คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบ 8 รอบ และ 100 ปี "เสื่อป่าและการซ้อมรบ" สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1 หน้า 874

25 เมษายน พ.ศ.2457 ถึงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ.2458 ก็ได้ทรงบรรยายถึงหลักของศาสนาต่าง ๆ ซึ่งการบรรยายครั้งนี้เรียกว่า "เทศนาเสือป่า" ซึ่งมีทั้งหมด 17 กัณฑ์

หน้าที่ของเสือป่า

1. มีหน้าที่ช่วยเจ้าหน้าที่รักษาความสงบทั่วไป¹ ซึ่งสามารถแยกย่อยได้ดังต่อไปนี้

1.1 ถ้าเกิดเหตุที่ทำลายความสงบของบ้านเมือง เช่น มีการปล้นสดมภ์หรือวิวาทกันในที่ชุมนุมชน เสือป่าทุก ๆ คนที่อยู่ใกล้เคียงต้องช่วยเจ้าพนักงานกองตระเวน กองตำรวจภูธร หรือผู้ปกครองท้องที่ระงับเหตุโดยเต็มสติกำลังความสามารถของตน แต่ถ้าเสือป่าอยู่กันหลาย ๆ คน ก็ให้รวมกันเข้าเป็นหมู่เป็นพวกให้ผู้ที่มียศสูงหรือมีอาวุโสแก่กว่าผู้อื่นในพวกเสือป่าด้วยกันที่อยู่ในที่นั้น เป็นผู้บังคับบัญชาการทั่วไปคนหนึ่ง และให้ผู้บังคับบัญชานี้เลือกตั้งผู้ช่วยและแบ่งปันหน้าที่กันตามแต่จะเห็นสมควรและเหมาะแก่เหตุการณ์ ผู้ที่บังคับบัญชานี้เสือป่าจะต้องปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่ คือพวกเจ้าหน้าที่ฝ่ายกองตระเวนกองตำรวจ ซึ่งแล้วแต่จะตกลงกันว่าจะช่วยเหลือกันอย่างไรต่อไป

1.2 ถ้าเสือป่าไปอยู่ที่ใดโดยลำพัง แล้วเกิดเหตุการณ์ที่ทำลายความสงบของบ้านเมืองในข้อ 1.1 ให้เสือป่าพยายามระงับเหตุโดยเต็มสติกำลังความสามารถและต้องจัดให้เสือป่าคนหนึ่ง หรือสามี่ผู้นับไปบอกเจ้าหน้าที่ให้มาโดยทันที เมื่อมีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว ห้ามมิให้เสือป่านิ่งอยู่เฉยเปล่า ๆ เป็นอันขาด

1.3 ถ้าแม่เจ้าหน้าที่ติดตามคนร้ายมา และคนร้ายหนีผ่านไปทางที่เสือป่าอยู่ เป็นหน้าที่ที่เสือป่าจะต้องพยายามช่วยเจ้าหน้าที่อย่างไรอย่างหนึ่ง แล้วแต่จะทำได้ เช่น สกัดทางไว้ เป็นต้น และถ้าจับตัวคนร้ายได้ก็ให้ส่งตัวไปยังเจ้าหน้าที่

1.4 ถ้าเจ้าหน้าที่ขอแรงให้เสือป่าสืบหรือจับกุมคนร้าย หรือช่วยระงับเหตุใด ๆ ถ้าแม่ไม่มีเหตุชั้คข้องจริง ๆ ต้องเป็นหน้าที่ของเสือป่าจะต้องกระทำตามเจ้าหน้าที่ที่ขอความ

¹ เอกสารเรื่องเสือป่า ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมารมณฑลเกล้าเจ้าอยู่หัว และประมวลเรื่องเกี่ยวกับเสือป่า หน้า 38-39

ช่วยเหลือ

1.5 ถ้าพบคนกระทำผิดต่อพระราชกำหนดกฎหมาย เช่น ขโมยหรือชิงทรัพย์ หรือทำร้ายข่มเหงกัน เลือดป่าก็ควรจะช่วยผู้ที่ถูกทำร้ายหรือถูกข่มเหงและถ้าสามารถจับตัวคนผิดได้ก็ให้ส่งเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าจับตัวไม่ได้ก็ควรนำความไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ให้ทราบ จะนั่งเฉยโดยคิดว่าไม่ใช่ธุระไม่ได้เป็นอันขาด

1.6 เมื่อจะไปช่วยเจ้าหน้าที่ทำงานตั้งที่กล่าวมาแล้วนั้น ถ้ามีเวลาควรแต่งเครื่องสนามอย่างเลือดป่า แต่ถึงแม้จะไม่ได้แต่งเครื่องเลือดป่าก็ต้องปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยเลือดป่า คือต้องช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสงบ

2. มีหน้าที่ช่วยเจ้าหน้าที่ในเวลาเกิดเพลิงไหม้

2.1 ถ้าเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในพระนคร หรือในเขตเมืองละแวกบ้านเลือดป่าต้องพยายามไป ณ. ที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุด

2.2 ในเวลาเกิดเพลิงไหม้เช่นนี้ให้เลือดป่าแต่งเครื่องสนามและควรวางมือไม้เท้าไปช่วย

2.3 เมื่อไปถึงที่เกิดเพลิงไหม้แล้ว ผู้ที่มียศสูงหรืออาวุโสแก่กว่าผู้อื่นในที่นั้นให้ทำหน้าที่ผู้บังคับบัญชาบรรดาเลือดป่าทั้งปวงที่มียศต่ำกว่าหรืออาวุโสอ่อนกว่า ส่วนผู้น้อยเมื่อไปถึงที่แล้วต้องรีบเข้าไปรายงานตัวต่อผู้ใหญ่ และฟังคำสั่งต่อไป

2.4 ในเวลาที่เกิดเพลิงไหม้ ควรไปทำหน้าที่ช่วยพนักงานกองตระเวน หรือตำรวจภูธรมากกว่าจะไปช่วยดับเพลิง ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่บังคับบัญชาเลือดป่าในที่นั้นต้องพูดจาให้เป็นทีเข้าใจกับผู้ที่มีหน้าที่บังคับบัญชากองตระเวนหรือตำรวจภูธรว่าจะแบ่งหน้าที่กันทำอย่างไร แต่ถ้าเพลิงไหม้เล็กน้อยคนไม่พลุกพล่านนัก และเจ้าหน้าที่มีอยู่มากพอแล้วไม่จำเป็นต้องขอแรงเลือดป่า ก็ให้เลือดป่าหลีกออกไปให้พ้นจังหวัดที่เจ้าหน้าที่ล้อมวงอยู่ ห้ามมิให้เดินข่มขำมโดย

1 เอกสารเลือดป่า ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมารพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และประมวลเรื่องเกี่ยวกับเลือดป่า หน้า 39-40

มิได้ทำประโยชน์ให้เป็นเครื่องกีดขวางเจ้าหน้าที่เป็นอันขาด

2.5 ถ้าแม่เจ้าหน้าที่อนุญาตให้ช่วยแล้ว ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ

2.5.1 กันมิให้คนเข้าไปในที่เกิดเหตุเพลิงไหม้

2.5.2 ห้ามคนที่ไม่มียานพาหนะที่เดินผ่านถนนที่เกิดเหตุเพลิงไหม้

2.5.3 ห้ามและเตือนมิให้ผู้ใดเหยียบหรือขับรถทับสายสูบลม หรือกีดขวาง

เจ้าหน้าที่กองดับเพลิง¹

2.6 ขณะที่กันคนออกจากที่เกิดเหตุให้ปฏิบัติดังนี้

2.6.1 ให้ใช้วาจาและกิริยาอันสุภาพ คือพูดขอร้องแต่โดยดี

2.6.2 ถ้าผู้ใดไม่ฟังต้องชี้แจงว่า เลือป่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่ง โดยจะไม่ยอมผ่อนผันให้ผู้ใด

2.6.3 ถ้าตักเตือนและชี้แจงแล้วไม่เชื่อฟัง ก็ให้ใช้วิธีกันและต้อนคือให้เลือป่าจับมือคอ ๆ กัน (หรือถ้ามีไม้เท้าก็ให้จับไม้เท้าคอ ๆ กันอีกชั้นหนึ่ง) หันหน้าไปทางคนที่จะกันหรือต้อนนั้น แล้วให้เลือป่าเดินพร้อมกับกวาดต้อนคนเหล่านั้นไปจากที่เกิดเหตุ²

2.7 การกันหรือห้ามคนต้องไม่ยกเว้นว่าผู้ใด ต้องถือว่าเท่ากันหมดไม่ว่าทั้งคนไทยหรือต่างประเทศ ถ้าผู้ใดมิได้มีหน้าที่ดับเพลิงก็ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน จึงจะยอมให้ผ่านไปหรือเข้าไป ณ. ที่เกิดเพลิงไหม้นั้นและถึงแม้ผู้ใดจะโกรธเคืองก็ให้ทำนิ่งไม่รู้ไม่ชี้เสีย³

2.8 เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ก็มีคนรายถือโอกาสกระทำการโจรกรรมในขณะที่มีคนพลุกพล่าน เพราะฉะนั้นให้เลือป่าคอยตรวจตราและกำราบคนร้ายเหล่านั้น และช่วย

¹ เอกสารเรื่องเลือป่า ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมาร
เจ้าอยู่หัว และประมวลเรื่องเกี่ยวกับเลือป่า หน้า 39

² ก. หน้า 40

³ ก.

ป้องกันทรัพย์สินสมบัติของผู้ถูกเพลิงไหม้ และควรแนะนำตักเตือนเจ้าของทรัพย์สินให้ระวังคนที่จะปลอมช่วยขนของ และสมบัติที่ขนแล้วควรแนะนำให้ไปวางรวมไว้แห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อจะได้ไม่กระจัดกระจายสูญหาย ถ้าเจ้าหน้าที่กองตระเวนหรือตำรวจภูธรมีอยู่ใกล้ ๆ ก็ควรไปบอกให้มากดูแลรักษาสมบัติต่อไป แต่ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่ใกล้ ๆ ก็ควรรับดูแลอยู่ก่อนจนกว่าจะหาโอกาสมอบให้แก่เจ้าหน้าที่หรือเจ้าของทรัพย์สินได้¹

2.9 ถ้าสงสัยว่าผู้ใดเป็นผู้รายปลอมเข้าไปจะขนของเอง ให้เสื่อป่าห้ามปราม ถ้าไม่ฟังก็ควรจับตัวส่งเจ้าหน้าที่กองตระเวน หรือตำรวจภูธรทันที

2.10 เสื่อป่าต้องมุ่งช่วยกันคนมากกว่าทำการจับเพลิง แต่ถ้าเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ และยังไม่มียกดับเพลิงหรือเจ้าหน้าที่อื่นมาดับ เสื่อป่าต้องเข้าไปเป็นผู้ดับเพลิงเองก่อน แล้วรีบไปตามให้คนไปตามเจ้าหน้าที่ เมื่อเจ้าหน้าที่มาถึงแล้วจึงให้เสื่อป่าไปทำหน้าที่กันคนต่อไป²

2.11 หน้าที่ซึ่งได้กำหนดไว้ให้เสื่อป่ากระทำในเวลาเกิดอัคคีภัย แต่ถ้าเกิดอุทกภัยหรือภัยอื่น ๆ ก็ให้เสื่อป่าปฏิบัติเช่นเดียวกันตามสมควรแก่เหตุการณ์

ในปี พ.ศ.2460 ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญคือ ประเทศไทยได้ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมนี และออสเตรเลียยั้งการ โดยกำหนดวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2460 เวลาเที่ยงคืนเป็นเวลาเริ่มสงคราม การที่จะประกาศสงครามนี้ถือว่าเป็นความลับสุดยอดของประเทศ เพราะถ้าที่ตรูรู้ก่อนเวลาก็จะทำให้ไทยเราเสียหายเป็นอันมาก³ การเตรียมการก็จะต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตั้งกองเสื่อน้ำขึ้นมา⁴ ในกองเสนาหหลวงรักษาพระองค์ตั้งแต่วันที่

¹ เอกสารเรื่องเสื่อป่า ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เจ้าอยู่หัว และประมวลเรื่องเกี่ยวกับเสื่อป่า หน้า 40

² ก.

³ จมื่นอมรรตุนารักษ์ เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 1

⁴ ก.

1 กรกฎาคม พ.ศ.2459 เพื่อจะได้ใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์คือ เรือยนต์ต่าง ๆ ที่เป็นเรือเล็กหาสิน้ำเงินในกรมเรือยนต์หลวงไปร่วมจับกุมเรือเสลยในลำแม่น้ำเจ้าพระยา และเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายเครื่องแบบเสื้อป่าให้มีสีและลักษณะคล้ายกับ เครื่องแบบทหารของชาติ¹ แล้วก่อนวันประกาศสงครามเพียง 4 วัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงตราพระราชกำหนดหน้าที่เสื้อป่าในเวลาสงครามขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ถ้าเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้น เป็นหน้าที่ของเสื้อป่ากองอาสาสมัครจะต้องกระทำหน้าที่เข้าระงับหรือปราบปราม คือ

1.1 เหตุการณ์จลาจลที่เกิดขึ้น ภายในพระราชอาณาจักร เฉพาะภายในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งหรือหลายจังหวัด ให้เป็นหน้าที่ของเสื้อป่านักรบ² ซึ่งอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ จะต้องทำการระงับทั้งสิ้น

1.2 ถ้ามีการประกาศสงครามขึ้นเมื่อใด เวลาใด เสื้อป่ากองอาสาสมัครทุก ๆ กองจะต้องเตรียมพร้อมรบ เพื่อรักษาความเป็นไทยของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. ถ้ามีเหตุการณ์จลาจลเกิดขึ้นภายในจังหวัด หรือภายในเขตมณฑลหรือภายในภาคใดภาคหนึ่ง ต้องให้เจ้าหน้าที่ปกครองท้องที่ขอความช่วยเหลือจากกองเสื้อป่าที่ประจำรักษาดินแดนนั้นก่อน เสื้อป่าจึงจะลงมือระงับเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ ยกเว้นกองเสนาหลวงรักษาพระองค์ทำการได้โดยมีพระบรมราชดำรัสสั่งโดยตรง และเมื่อเจ้าหน้าที่ปกครองท้องที่ได้ขอกำลังเสื้อป่าระงับเหตุแล้ว หัวหน้าที่จะสั่งการหรือใช้กำลังกองอาสาเสื้อป่าทำการระงับเหตุการณ์นั้น ๆ ต้องเป็นเสื้อป่าชั้นสัญญาบัตร³ หรือเป็นผู้บังคับบัญชาการกรมกองเสื้อป่าที่อยู่ในที่นั้นจึงจะสั่งและใช้กำลังกองอาสาเสื้อป่าทำการระงับได้ การที่จะใช้กำลังเสื้อป่ากองอาสาสมัครเข้าทำการระงับปราบปรามนั้นยอมแล้วแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น⁴

1 จมื่นอมรคุณารักษ์ เสื้อป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 1

2 ก.

3 ก. หน้า 5

4 ก. หน้า 6-7

2.1 ถ้ามีคนคุมสัมครพรตพวกก่อการจลาจลขึ้นในจังหวัดพระนครหรือจังหวัดธนบุรี ก็เป็นหน้าที่ของบัญชาการกองเสนารักษาดินแดนกรุงเทพฯ เป็นผู้รับพระบรมราชโองการ นายกลือป่าประกาศสั่งให้กรมกองอาสา ลือป่าในกองเสนารักษาดินแดนกรุงเทพฯ กรมกอง ไคกรมกองหนึ่ง หรือทั้งกองเสนากระทำการระงับเหตุนั้น ๆ แต่ผู้เดียว

ส่วนกองเสนาหลวงรักษาพระองค์นั้น เป็นกองป้องกันรักษาพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือป้องกันรักษาพระราชฐานหรือทำการระงับเหตุร้ายเป็นพิเศษเพื่อช่วย ลือป่ารักษาดินแดน เป็นต้น¹

2.2 ถ้ามีคนคุมสัมครพรตพวกก่อการจลาจลขึ้นในจังหวัดมณฑลบุรีซึ่งผู้บังคับกรมกอง ไม่สามารถจะรายงานต่อบัญชาการกองรักษาดินแดนกรุงเทพฯ เพื่อขออนุญาตประกาศใช้กอง อาสา ลือป่าทำการระงับเหตุไคทันที และถ้าคอยหังคำสั่งอยู่จะเป็นผลร้ายแก่ราชการ บ้านเมือง แล้วก็ให้นายลือป่าชั้นสัญญาบัตรที่เป็นผู้มีอาวุโส และเป็นผู้บังคับบัญชากรมกอง อาสา ลือป่า ณ. ที่นั้นเป็นผู้ประกาศ และใช้ให้กรมกองอาสา ลือป่าในบังคับทำการระงับเหตุ นั้น ๆ ไคทันที²

2.3 ถ้าชาติหนึ่งชัคไคไคไคประกาศสงครามกับชาติไทยแล้วและชาตินั้นไคส่งกำลังทหาร บุกรุกลวงล้ำเข้ามาในดินแดนของไทย เช่น ส่งกำลังทหารขึ้นจากเรือที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และที่นั้นไม่มีทหารป้องกันรักษาดินแดน เป็นต้น จึงเป็นหน้าที่ของนายลือป่าชั้นสัญญาบัตรที่มีอาวุโส และเป็นผู้บังคับบัญชากรมกองอาสา ลือป่าที่นั้นเป็นผู้ประกาศและใช้กำลังกองอาสา ลือป่าเข้าทำการต่อสู้ป้องกันรักษาดินแดนในเขตที่ตนอยู่ไคทันที³

3. เมื่อเกิดการจลาจล หรือเกิดสงครามให้ใช้วิธีระงับเหตุ นั้น ๆ ดังนี้

3.1 ถ้ามีการจลาจลเกิดขึ้น เช่นมีบุคคลคุมสัมครพรตพวกมีวสุ่มกันก่อการกำเริบ กกระทำการให้เป็นที่เสื่อมเสียพระบรมเดชานุภาพ หรือกระทำการให้เป็นที่เคียดแค้นแก่ประชาชน เป็นต้น ให้ผู้กระทำการระงับเหตุโดยอย่าใช้อาวุธ⁴ แต่ถ้าพวกก่อการกำเริบใช้อาวุธ

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ ลือป่าและลูกลือในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 8

² ก.

³ ก.

⁴ ก.

เข้าต่อสู้ ก็ให้กองเสือป่าใช้อาวุธป้องกันตนและกระทำการระงับเหตุนั้น ๆ

3.2 เมื่อมีสงครามเกิดขึ้น โดยศัตรูได้อาวุธลวงลำเข้ามาในดินแดนของประเทศไทย ก็ให้ใช้อาวุธเข้าต่อสู้ศัตรูได้โดยที่เดียว¹

3.3 การระงับเหตุต่าง ๆ นี้ ถ้าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นมิได้อยู่ในเวลาที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือมิได้ใช้กำลังทหารทำการ ซึ่งนับว่ายังเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองท้องที่จะกระทำการนั้น ๆ และเจ้าหน้าที่ผู้ปกครองท้องที่ได้ขอกำลังเสือป่าช่วยแล้ว ถือว่าตนเป็นผู้รับผิดชอบในการทำการระงับเหตุนั้นและเป็นผู้บังคับบัญชาสั่งการงานได้โดยเต็มอำนาจที่ได้กำหนดไว้ให้ โดยไม่ต้องรอหังคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องที่ แต่ต้องให้ผู้เป็นหัวหน้าบังคับบัญชากรมกองเสือป่าที่ทำการระงับเหตุนั้นปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เช่น เสนาบดีกระทรวงนครบาล หรืออุปราชและผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น เพื่อรับคำแนะนำและทราบความประสงค์ ในการที่จะทำหน้าที่ระงับเหตุเหล่านั้น²

แม้เป็นเวลาที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้ว จึงให้ทำการติดต่อและหังคำสั่งบังคับบัญชาต่อผู้บัญชาต่อผู้บัญชาการมณฑลทหารนั้น เพื่อรับคำสั่งเพื่อจะได้ทำการต่อไป และถ้ากรมกองอาสาเสือป่าจะต้องไปทำการในสนามค่าย แล้วก็ให้หังบังคับบัญชาผู้หน้ากรมกองทหารที่ไปทำการในสนามซึ่งเป็นผู้อาวุโสในที่นั้น ๆ ตลอดเวลาที่ไปสมทบ³

¹ จมื่นอมรรตฤณารักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 8

² ก.

³ ก.

บทที่ 3

การซ่อมรบและสวนสนามเสือป่า

การซ่อมรบเสือป่านั้นมีความมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อที่จะฝึกซ้อมเสือป่าให้ชำนาญในหน้าที่ซึ่งคล้ายกับในสงครามเพื่อช่วยกองทัพบกเป็นกำลังในการสอดแนมนำข่าวคราวของข้าศึกมาให้ทราบ และจะได้เป็นผู้ช่วยนำทัพในมณฑลและตำบลที่เสือป่านั้นคุ้นเคยและชำรอง¹

แต่การซ่อมรบเป็นหมวด เป็นกอง จึงจำเป็นต้องฝึกซ้อมเมื่อถึงเวลาจำเป็นจะได้ชำนาญในหน้าที่ เพราะฉะนั้นจึงนับว่าเป็นการฝึกหัดอันสำคัญของเสือป่า ที่ได้มีโอกาสที่จะใช้สติปัญญาและความคิดอันรอบคอบทั้งความว่องไวไหวพริบให้เป็นคุณประโยชน์อย่างดี และให้ทันกับเหตุการณ์ ซึ่งเป็นหน้าที่ ๆ จะต้องกระทำในเวลาที่มีเหตุร้ายแรงเกิดขึ้นในพระราชอาณาจักร²

การซ่อมรบนับจัดเป็น 2 ฝ่าย ซึ่งสมมติว่าเป็นข้าศึกซึ่งกันและกัน³ ในการซ่อมรบนั้นต้องมีเสือป่าชั้นนายกองเป็นประธานตัดสิน โดยประธานจะต้องชี้แจงว่ากองเสือป่าใดจะเป็นผู้ตั้งรับ ฝ่ายใดจะเป็นข้างรุก และกองทั้งสองมีหน้าที่อย่างใด นอกจากนั้นผู้เป็นประธานจะต้องสมมติเหตุการณ์ และบอกให้นำทัพทั้งสองฝ่ายรู้ข่าวต่าง ๆ พอสมควรที่จะไปได้ในเวลาสงคราม⁴

โดยปรกติการซ่อมรบจะเริ่มในเดือนมกราคม และในบางปีก็เลยมาถึงเดือนกุมภาพันธ์ เมื่อราษฎรได้ทำการเก็บเกี่ยวข้าวในนาเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในฐานะนายกองใหญ่ของเสือป่า ได้ตราข้อบังคับการซ่อมรบสำหรับเสือป่าชั้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม ร.ศ. 130 ด้วยความเห็นชอบของที่ประชุมนายกอง

¹ ใจมือนอมรคุณารักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 24

² ฎ: หน้า 25

³ ฎ.

⁴ คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบรอบ 8 รอบ และ 100 ปี

"เสือป่าและการซ่อมรบ" สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1

เลือป่า¹

ข้อบังคับสำหรับการซ้อมรบมี 5 มาตรา คือ

มาตรา 1 ว่าด้วยการซ้อมรบ

มาตรา 2 ว่าด้วยความประหลาดของเลือป่าทั้งสองฝ่ายในเวลาซ้อมรบ

มาตรา 3 ว่าด้วยการตัดสิน

มาตรา 4 ว่าด้วยการหักแรม

มาตรา 5 ว่าด้วยผู้เป็นประธาน และกรรมการ

ในเวลาเหล่านี้ทั้งสองฝ่ายเข้าทะเลลุมบอนห้ามเข้าใกล้กันกว่า 10 ก้าว ถ้าเป็นเลือป่าเหล่านี้ต่อสู้กับเลือป่าเหล่านี้ หรือเลือป่าเหล่านี้ต่อสู้กับเลือป่าเหล่านี้ด้วยกันให้บอกหยุดตั้งแต่ในระยะ 20 ก้าว²

ในการฝึกหัดซ้อมรบนี้ เมื่อผู้เป็นประธานเห็นว่ากองเลือป่าทั้งสองฝ่ายได้กระทำการต่อสู้เป็นที่พอเพียงแล้วก็สมควรที่จะพิจารณาผลการซ้อมรบโดยการ เป่าแตรสัญญาณบอกเลิกรบการรบ แล้วจึงเป่าเรียกนายกองนายหมู่มาประชุมพร้อมกัน ณ. ที่ผู้ที่เป็นประธานอยู่ หลังจากนั้นผู้เป็นประธานจะให้ผู้นำทั้งสองฝ่ายอ่านคำสมมติ และชี้แจงเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งผู้นำทัพได้จัดและกระทำไปในการซ้อมรบนั้นโดยตลอด แล้วผู้เป็นประธานจะต้องวินิจฉัยคำตัดสินและชี้แจงความถูกต้องของการนำทัพทั้งสองฝ่าย

การซ้อมรบนี้ถึงแม้ว่ากรรมการจะตัดสินอย่างยุติธรรม แต่เนื่องจากพระนิสัยที่ไม่ยอมแพ้ใคร คือการชอบเอาชนะคน อย่างที่เรียกว่า "ชัศตียมานะ"³ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้กรรมการไม่กล้าที่จะตัดสินให้ฝ่ายของพระองค์

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เลือป่าและลูกเลือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 24

² คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบรอบ 8 รอบ และ 100 ปี "เลือป่าและการซ้อมรบ" สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1 หน้า 866

³ อ.

แพ้ เพราะบรรดากรรมการเหล่านั้น ล้วนแต่รู้จักพระราชหฤทัยของพระองค์อยู่แล้วว่า หากทรงเล่นอะไรแพ้ใครจะทรงตัดท่อนพระหอบกระเทียบให้ผู้ชนะรู้สึกตัวไต่หนที่ตีเดียว¹

ดังนั้น การซ้อมรบเสือป่าจึงปรากฏว่าฝ่ายแดง² จึงเป็นฝ่ายชนะทุกครั้ง

การซ้อมรบครั้งแรกได้จัดทำขึ้นที่จังหวัดนครปฐม³ เมื่อวันที่ 20-21 มกราคม ร.ศ. 130⁴ ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ. พระราชวังสนามจันทร์

ภายหลังการประลองยุทธครั้งแรกต่อมาได้มีการประลองยุทธเป็นประจำปีอาณาเขตที่ประลองยุทธได้ขยายวงกว้างออกไปจากจังหวัดนครปฐมถึงจังหวัดราชบุรี โดยให้อำเภอบ้านโป่งเป็นศูนย์กลาง เมื่อมีการประลองยุทธพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เสด็จออกจากพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ไปประทับที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นเวลาแรมเดือน ต่อมาเสือป่าที่เข้าประลองยุทธก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งบางครั้งทหารรักษาวังก็เข้าร่วมประลองยุทธด้วย⁵ นอกจากนั้นภายหลังที่ได้จัดตั้งกองลูกเสือแล้วก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองลูกเสือบางกองจัดส่งผู้แทนพร้อมทั้งผู้บังคับบัญชาเข้าสมทบกับกองเสนาหลวงรักษาพระองค์ในการฝึกซ้อม การเดินทางไกล การแรมคืน และการประลองยุทธแทบทุกครั้งที่มีขึ้นอาจกล่าวได้ว่าการซ้อมรบเสือป่าแต่ละปีใช้เวลาไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือน และมีผู้เข้าร่วมในการซ้อมรบประมาณ 1,500-2,000 คน⁶

¹ ประยุทธ์ สิทธิพันธ์ เก้าแผ่นดิน หน้า 519

² ดู. หน้า 520

³ มณฑล ลำเจียกหนุ "สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ากับการเสือป่าและลูกเสือ"

มิตรครู 21:22 (พ.ย. 2522) หน้า 36

⁴ คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบรอบ 8 รอบ และ 100 ปี "เสือป่าและการซ้อมรบ" สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1 หน้า 868

⁵ ดู.

⁶ คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบรอบ 8 รอบ และ 100 ปี ล.ด. หน้า

ค่ายที่จัดให้เสือป่าพักมี 3 แห่ง เรียกว่า ค่ายหลวงสนามจันทร์ ค่ายหลวงบ้านโป่ง และค่ายหลวงโพธาราม แต่ละแห่งต้องสร้างอาคารชั่วคราวสำหรับนอน โรงอาหาร โรงครัว ห้องน้ำ ห้องส้วม¹

แนวปฏิบัติการซ้อมรบ

การซ้อมรบเสือป่าแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เริ่มจากวันชุมนุมพลกันที่ค่ายหลวงในพระราชวังสนามจันทร์เป็นการฝึกในสนามเริ่มตั้งแต่เวลา 05.00 น. จนถึงเวลา 20.00 น. เริ่มสวดมนต์แล้วเข้านอนทุกคน²

การฝึกหัดที่ค่ายหลวงสนามจันทร์นี้เริ่มต้นจากทำมือเปล่าก่อนแล้วจึงถึงทำอาวุธตลอดจนการฝึกหัดรบย่อยโดยมีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ทำการสอนตอนเย็นเป็นเวลาพักผ่อนโดยมากมักมีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างกรมกองต่าง ๆ ซึ่งจะเสด็จพระราชดำเนินออกมาเป็นประธานทุกครั้ง³ บางวันก็เสด็จออกอบรมเสือป่าทั้งหมดที่ท้องพระโรงชื่อพระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์⁴ เสด็จจากการกีฬาหรือการวิ่งเทศนาแล้วเสือป่าก็กลับที่พักเพื่ออาบน้ำชำระร่างกายประจำวัน พอเวลา 18.30 น. ก็ถึงเวลารับประทานอาหารเย็น เสร็จแล้วพักผ่อนจนถึงเวลาสวดมนต์

ระยะที่ 2 มีการเคลื่อนพลออกจากสนามจันทร์ย้ายที่ตั้งไปอยู่ ณ. ค่ายหลวงบ้านโป่งซึ่งเป็นการฝึกหัดเดินทางไกลไปในตัว ต้องเดินขำกันไปด้วยเท้า และชนสัมภาระด้วยม้า หรือกองเกวียนพาหนะเพราะในระยะแรกไม่มีถนน⁵ แต่ในระยะต่อมาได้ทรงพระ

¹ คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบรอบ 8 รอบ และ 100 ปี

"เสือป่าและการซ้อมรบ" สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1

หน้า 869

² ก.

³ ก.

⁴ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 141

⁵ ก. หน้า 146

กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทางบ้านเมืองคัดถนนจากพระราชวังสนามจันทร์ไปจนถึงอำเภอบ้านโป่ง และแยกทางไปยังอำเภอโพธาราม และเจ็ดเสมียนซึ่งอยู่ติดกับตัวเมืองราชบุรีด้วย แล้วพระราชทานนามถนนนี้ว่า "ถนนทรงพล"¹

การซ่อมถนนนั้นจะมีทั้งการซ่อมบรย่อยและการซ่อมบรใหญ่ เช่น การซ่อมบรย่อย ในพ.ศ.2462² ซึ่งจะเห็นได้จากรายชื่อซ่อมบรย่อยระหว่างกรม ดังนี้คือ

- 7 กุมภาพันธ์ เวลาเย็น ซ่อมบรระหว่างกรมราบหลวงกับกรมราบตะวันตก.
(พระยาราชโกษา* เป็นผู้อำนวยการ)
- 8 กุมภาพันธ์ เวลาคืน ซ่อมบรระหว่าง กรมพรานหลวง และกรมนักเรียน
เสื่อป่าหลวง (เจ้าหมื่นสรรเพชรมักดี** เป็นผู้อำนวยการ)
- 9 กุมภาพันธ์ เวลาบ่าย ซ่อมบรระหว่าง กรมราชनावีและปืนใหญ่ ฝ่ายหนึ่ง
กับ กรมม้าหลวง และเหล่าวิเศษ อีกฝ่ายหนึ่ง (ม.จ.มงคล
มงคลประวัติ สวัสดิศกุล เป็นผู้อำนวยการ)
- 10 กุมภาพันธ์ เวลากลางวัน ซ่อมบรระหว่างกรมเสื่อป่าราบเบา กับกรม
เสื่อป่าราบหนัก(พระยานนทีเสน*** เป็นผู้อำนวยการ)
- 11 กุมภาพันธ์ พักซ่อมบร กรมม้าหลวงแสดงกีฬาบนหลังม้า
- 12 กุมภาพันธ์ เวลากลางวันจนค่ำ ซ่อมบรระหว่างกรมผสมม้าราบเบาม้าหลวง

¹ คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบรอบ 8 รอบ และ 100 ปี
"ทรงพล, ถนน" สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1 หน้า 123

² จมื่นอมรรตวรักษ์ เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 142

* พระยาราชโกษา (อุน ไชยาคำ)

** เจ้าหมื่นสรรเพชรมักดี (พวง วิชเรเสรี ภายหลังเป็นพระยาคำรงวิจิตรำ)

*** พระยานนทีเสนสเรนทรมักดี (แม็ค เตียรเสวี)

ราชนาวิและทหารรักษาวังส่วนหนึ่ง เป็นฝ่ายหนึ่ง (เข้าใจว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอำนาจการเอง)

ตอจากนั้นก็ถึงการซ้อมรบใหญ่ ซึ่งใช้เวลาหนึ่งสัปดาห์เต็ม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอำนาจการเอง กองเสนาหลวงรักษาพระองค์เป็นฝ่ายแดง¹

เมื่อเดินทางมาถึงค่ายหลวงบ้านโป่งแล้วทุกเหล่าทุกกองจะแยกย้ายกันเข้าสู่ค่ายต่าง ๆ ซึ่งมีฝ่ายบอกกำหนดไว้อย่างชัดเจน เวลากลางวันกองอาสาสมัครเสือป่าจะนอนพักผ่อนกันเป็นส่วนใหญ่ พอเวลาค่ำจึงเปิดพิธีการซ้อมรบกัน² และโดยมากกว่าจะเสร็จเรียบร้อยก็เป็นเวลาค่อนข้างเสมอ³

การซ้อมรบที่ค่ายหลวงบ้านโป่งนี้จะขยายตัวออกไปทุกที และทำกันเป็นประจำทุก ๆ คืนผลัดเปลี่ยนเวียนกันนับตั้งแต่ระหว่างกองต่อกองแล้วเป็นกรมต่อกรมบางทีก็หลายกรมผสมกัน⁴ โดยผลัดเปลี่ยนกันให้เป็นฝ่ายรุกบ้าง ฝ่ายรักษาที่มั่นมิให้ข้าศึกเข้าโจมตีบ้างแล้วแต่คำสั่งสมมติของกรมการที่จัดให้มีขึ้นเพื่อให้ผู้นำทัพเป็นผู้แก้ปัญหา ส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นทรงดำรงตำแหน่งประมุขของเสือป่าและทรงเป็นผู้บัญชาการกองเสนาหลวงรักษาพระองค์เองด้วย ได้ทอดพระเนตรการซ้อมรบและเมื่อจบครั้งหนึ่งแล้วจะต้องมีการชุมนุมเสือป่าเพื่อฟังพระบรมราโชวาทติชมการกระทำของทั้งสองฝ่ายทั้งนี้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่⁵

ระยะที่ 3 เป็นการซ้อมรบใหญ่มีการแบ่งเสือป่าออกเป็น 2 กองใหญ่ คือกองเสนาหลวงรักษาพระองค์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นจอมทัพด้วยพระองค์เอง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งโดยมากจะเป็นกองเสือป่ารักษาดินแดนกรุงเทพฯ⁶ ซึ่งมีเจ้าพระยา

¹ จมื่นอมรรตรุณารักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 147

² คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบรอบ 8 รอบ และ 100 ปี

"เสือป่าและการซ้อมรบ" สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 871

³ จมื่นอมรรตรุณารักษ์ ล.ค. หน้า 150

⁴ คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบรอบ 8 รอบ และ 100 ปี น.ค.

⁵ ล. หน้า 873

⁶ ล. หน้า 874

ยมราชเป็นแม่ทัพ ในระยะแรกฝ่ายกองเสือป่ารักษาดินแดนจะอยู่ที่ค่ายหลวงสนามจันทร์ กองเสนาหลวงรักษาพระองค์จะอยู่ที่ค่ายหลวงบ้านโป่ง ต่อมาภายหลังเมื่อการซ้อมรบได้ขยายวงกว้างยิ่งขึ้นกองเสนาหลวงรักษาพระองค์ทั้งหมดจึงย้ายจากค่ายหลวงบ้านโป่งไปอยู่ที่ค่ายหลวงโพธาราม

ประโยชน์ของการซ้อมรบเสือป่า

1. ข้าราชการซึ่งมีหน้าที่ฝ่ายพลเรือนที่เคยเข้าใจผิดว่า "ทหารไม่ต้องทำอะไรนอกจากแต่งตัวงาม ๆ เทียว กินลุยฉายเลน"¹ แต่เมื่อได้เห็นการซ้อมรบแล้วจะรู้ว่า การทำหน้าที่อย่างทหารนั้นยากเพียงใด คือต้องมีความอดทนและกรากกรำลำบาก ดังนั้นเมื่อข้าราชการพลเรือนเข้าใจทหารอย่างถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการพลเรือนและทหาร

2. การซ้อมรบเป็นโอกาสดีที่ทำให้ข้าราชการได้เห็นใจซึ่งกันและกันดีขึ้นกว่าปกติ เพราะมักจะปรากฏว่า ในเวลาปรกติข้าราชการจะพบกันก็แต่ในที่ทำงาน จะพบปะสนทนากันก็แต่ในเรื่องงานในหน้าที่ของตนจึงทำให้ไม่รู้จักนิสัยใจคอกันจริง "ขาดความไว้วางใจกัน ขาดความนับถือที่แท้จริง"² เนื่องจากขาดความคุ้นเคยและไม่รู้นิสัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นเมื่อมาซ้อมรบทำให้คนได้รู้จักนิสัยใจคออันแท้จริงของกันและกันได้

3. เมื่อสมาชิกเสือป่ามาซ้อมรบจะต้องกรากกรำลำบาก คือจะต้องมีความอดทนให้สมกับเป็น "ลูกผู้ชาย"³ ไม่ใช่เป็นลูกผู้ชายแต่ชื่อเท่านั้นและเมื่อได้กรากกรำแล้วก็จะรู้ว่าตนมีกำลังเพียงไหนแล้วจะได้มีความอดสาหะพากเพียรทำางานให้แข็งแรงขึ้นได้กว่าเก่าอีก

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 20

² ก. หน้า 21

³ ก.

เพื่อจะได้เป็นผลดีแก่ราชการ

4. ในการเกณฑ์คนไทยให้เป็นทหารในเวลาสงบศึกไม่เป็นสิ่งจำเป็นเพราะถึงเกณฑ์มากก็ใช้ในการรบพุ่งไม่ได้คือ "การเกณฑ์มานั้นก็ให้หัตโยนปืน และหัตทำท่าอะไรต่าง ๆ ซึ่งเมื่อถึงเวลารบเข้าจริงแล้วก็ไม่ได้ใช้"¹ ซึ่งการคิดเช่นนี้เป็นการคิดที่ผิดเพราะถ้าไปดูการซ้อมรบแล้วจะเห็นได้ว่า กองทัพฝ่าย "เหลือง" คือกองมณฑลกรุงเทพฯ เสียเปรียบกองทัพฝ่าย "แดง" คือพวกเสือป่ารักษาพระองค์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสมาชิกเสือป่ากองรักษาพระองค์ได้ฝึกหัดและซ้อมมากจึงมีความชำนาญกว่ากันมาก เนื่องจาก

เหตุ 2 ประการ คือ²

1. ผู้ที่ไม่ได้ฝึกซ้อมและรู้ยุทธวิธีอยู่บ้างแล้ว จะหวังสู้ผู้ที่ได้ฝึกซ้อมและรู้วิธีไม่ได้เลย ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนมากก็ตาม

2. การเกณฑ์ชายฉกรรจ์มาฝึกหัดไว้ให้ชำนาญ จนสามารถป้องกันบ้านเมืองได้เป็นสิ่งจำเป็น

การสวนสนามเสือป่า

การสวนสนามเสือป่ามีเป็นประจำซึ่งเป็นการแสดงแสนยานุภาพและความพร้อมเพรียงกันในหมู่เสือป่า ทำให้ประชาชนพลเมืองได้รู้เห็นด้วยในกิจกรรมของเสือป่า หลังจากที่มีการสวนสนามเสือป่าแล้วจะมีการกระทำสัตย์สาบาน มีดังนี้คือ³

1. ข้าจะจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน

2. เมื่อมีเหตุจำเป็น ก็จะรับอาสาต่อสู้ชาติศัตรู ที่เข้ามาอำยิประเทศไทย หรือปราบปรามการทุจริต เพื่อรักษาความเป็นไทยแห่งชาติ และป้องกันบวรพุทธศาสนา

3. ข้าจะฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชา ผู้เป็นนายเหนือตนในกองเสือป่าและจะไม่ประทุพบุ

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 22

² ก. หน้า 23

³ มณฑล ลำเจียกหนู "สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ากับการเสือป่าและลูกเสือ"

มิตรครุ 21:22 (พ.ย. 2522) หน้า 36

การใดที่จะนำความพินาสมาสู่คณะ

การส่วนสนามเสือป่าในตอนแรกทำกันที่สโมสรเสือป่า* แต่เมื่อกิจการเสือป่าเจริญขึ้นโดยสมาชิกในต่างจังหวัดเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย และในเวลาส่วนสนามต่างก็ส่งผู้แทนเข้าร่วมส่วนสนามด้วย เมื่อจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้นเช่นนี้จึงย้ายไปทำการส่วนสนามกันที่ห้องสนามหลวง¹ ซึ่งมักจะจัดให้มีขึ้นในวันเฉลิมพระชนมพรรษา² ซึ่งการส่วนสนามนี้เป็นที่สนใจของประชาชนอย่างมาก

การส่วนสนามของเสือป่าแปลกไปว่าการส่วนสนามของทหารคือ เสือป่ากองพรานหลวงรักษาพระองค์ เพราะเสือป่ากองนี้ไม่เดินส่วนสนามอย่างกองอื่น ๆ แต่ใช้วิธีวิ่งเหยาะ ๆ เป็นจังหวะพร้อมกันให้เข้ากับเพลงวิ่ง และออกวิ่งเป็นกองนำหน้ากองอื่น ๆ ทั้งหมด เพลงนี้ใช้กับทำนองเพลงไทยชื่อเพลง "คางคาวคากกล้วย" การแต่งกายเต็มยศของเสือป่าพรานหลวงรักษาพระองค์เนื่องในการส่วนสนามนี้เป็นที่สะดุดตาเป็นอย่างยิ่ง เพราะใช้ผ้าสักหลาดสีเขียวแก่มีสายนกหวีดเขียว หมวกสักหลาดเขียว ที่ขอบหมวกด้านทับทางขวามือปักพวงขนไก่อย้อยลงด้านหลัง

การส่วนสนามของเสือป่าที่เป็นที่สนใจของประชาชนเห็นจะเป็นเพราะการแต่งกายที่สวยงามที่แบ่งสีไปตามเหล่าตามกอง โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงการแต่งกายเครื่องแบบของเสือป่าเป็นการใหญ่ทั้งเครื่องประดับและเครื่องเต็มยศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นที่สนใจของประชาชนเนื่องจาก "...นาน ๆ ประชาชนจะได้เห็นเครื่องเต็มยศสักครั้งก็ในวันส่วนสนาม..."³ และในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2462 ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสือป่ากองเสนาหลวงรักษา

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 135

² ก.

³ ก. หน้า 136

พระองค์ใช้หมวกแก้ว¹ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าสิ่งหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญคือ เครื่องแต่งกายของสมาชิกเสือป่า

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตกองเสือป่าก็เลิกไปโดยที่ไม่ได้ประกาศยกเลิกหรือเพิกถอนตำแหน่งหน้าที่เสือป่าเป็นทางการแต่พระราชดำริเกี่ยวกับการรักษาดินแดนยังมีได้สูญหายไป ดังปรากฏว่าในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2491 ได้มีการจัดตั้งกรมการรักษาดินแดนเป็นส่วนราชการของกระทรวงกลาโหมและได้ดำเนินการฝึกหัดนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในหลักสูตรชั้นเตรียมอุดมศึกษาและนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ให้มีความรู้ความสามารถที่จะทำหน้าที่เป็นผู้บังคับหมู่และผู้บังคับหมวดได้ตามลำดับ และในระยะต่อมาก็ได้ดำเนินการฝึกอบรมชายฉกรรจ์ให้มีความรู้ความสามารถในการรบ เพื่อเป็นการช่วยเหลือส่งเสริมและทดแทนกำลังของกองทัพต่อไป²

ในปี พ.ศ.2505 กรมการรักษาดินแดนได้สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ประดิษฐานไว้ ณ กรมการรักษาดินแดนเพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์เฉลิมพระเกียรติในพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงริเริ่มกิจการรักษาดินแดน และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างที่ตั้งของกรม ณ บริเวณสวนเจ้าเชตเพื่อทรงใช้ในกิจการทหารซึ่งต่อมาได้กลายเป็นที่ตั้งกองบัญชาการของกรมการรักษาดินแดน³

¹"ข่าวในพระราชสำนัก" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 33 พ.ศ.2459 หน้า 2787

²จมีนอมรคุณารักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 4 หน้า 138

³ก.

บทที่ 4

ประโยชน์และผลกระทบในการก่อกองเสือป่า

1. ประโยชน์ของเสือป่าในเวลาสงบศึก¹

- 1.1 เสือป่าเป็นหน่วยหนึ่งที่เคยช่วยราชการตำรวจอยู่เป็นประจำ เช่น เหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ได้ช่วยกันจับกุมผู้ร้าย สำหรับเหตุใหญ่ ๆ นั้นได้ช่วยทำการปราบปราม เช่น ปราบจลาจลภายในมณฑลที่เกิดซึ่งเกิดจากพวกอั้งยี่ยกพวกเข้าตีกันเป็นต้น
- 1.2 เป็นแนวทางให้เกิดความสามัคคีขึ้นในระหว่างข้าราชการด้วยกันเอง และระหว่างพ่อค้ากับข้าราชการซึ่งปรกคึกคักต่างอยู่
- 1.3 ได้ช่วยฝึกหัดอบรมให้ประพฤติก็นเป็นผู้มีความประพฤติในทางที่ดี
- 1.4 ทำให้ข้าราชการและประชาชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกแห่งกองเสือป่ามาเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นเกียรติประวัติแก่ชาติและชาวไทย

ในสมัยนั้นการเคลื่อนไหวทางต่างประเทศเป็นไปในแนวเดียวกับที่พระองค์ทรงกระทำ ทั้งนี้เพราะการเตรียมกำลังพลของแต่ละประเทศไว้เต็มที่ ก็เป็นความจำเป็นในยามสงบศึกก็ตาม เพราะการที่จะมีทหารประจำการไว้จำนวนมาก ๆ เช่นนั้น ย่อมกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของประเทศโดยเฉพาะงบประมาณแผ่นดินเพื่อกิจการทหาร แต่อีกส่วนหนึ่งได้แก่กองเรียกเอาบุคคลเหล่านี้เข้าเป็นทหารในประจำการเสียหมด ฉะนั้นในบางประเทศจึงมีนโยบายที่จะแบ่งพลเมืองไว้ให้ทำประโยชน์ในการกสิกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และข้าราชการซึ่งรับการฝึกหัดอบรมอย่างทหารเตรียมไว้ด้วย โดยที่เวลามีศึกสงครามเกิดขึ้น บุคคลประเภทนี้ก็สามารถจะจับอาวุธเข้าต่อสู้ชาติได้โดยกระชั้นชิด เมื่อเป็นเช่นนี้จำนวนพลเมืองที่จะต้องเข้าประจำการทหารนั้นก็สามารถลดจำนวนลงได้ จึงเป็นการประหยัดงบประมาณแผ่นดินในยามปรกติลงได้เป็นอันมาก และเป็นการปกครองพลเรือนก็สามารถที่จะทำการให้สอดคล้องกับการทหารได้อย่างดียิ่งด้วย

¹ จมื่นอมรรณวาทย์ อนุสรณ์ของเสือป่าและลูกเสือ หน้า 113-115

2. ประโยชน์ของเสือป่าในเวลาสงคราม¹

2.1 รักษาบ้านเมืองซึ่งอยู่หน้าศึกที่ไม่มีกำลังทหารรักษา

2.2 ปะทะต้านทาน และทำการยุทธเพื่อประวิงหน่วงเหนี่ยวข้าศึกไว้เพื่อให้งองทหารมีเวลายกไปทัน

2.3 รักษาเส้นทางและซัดคทาพิในทีบางแห่ง เพื่อให้กองทหารได้มีโอกาสรวบรวมกันอยู่เป็นกองอันมีกำลังเป็นปึกแผ่น และไม่ต้องแยกกองย่อยไปทำการรักษาคำทาง ซึ่งจะเป็นการเปลืองกำลังเปล่า ๆ

2.4 รักษาการติดต่อ เพื่อทหารจะได้ไม่ต้องเปลืองกำลังอีกอันเกินกว่าที่จำเป็น

2.5 ช่วยกองทหารในการลากกระแวนสับข้าว เพื่อให้ทหารไม่ต้องแบ่งกำลังไปทำการอื่นนั้นมากนัก

2.6 รักษาความสงบเรียบร้อยภายใน
ผลกระทบของการก่อตั้งกองเสือป่า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีจุดประสงค์ในการก่อตั้งกองเสือป่าเพื่อให้พลเมืองข้าราชการและไม่ได้เป็นข้าราชการที่ปรารถนาจะรับการฝึกหัดอย่างทหาร ได้มีโอกาสฝึกหัดระเบียบวินัยเพื่อให้เกิดความจงรักภักดีสามารถยอมสละชีวิตเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งการกระทำของพระองค์เช่นนี้เป็นเสมือนหนึ่งการสำรองคนไว้สำหรับแทนทหารที่ต้องออกไปในสมรภูมิตรบ และเมื่อพระองค์ตั้งกองเสือป่าขึ้นแล้วก็มีผู้สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกมากมาย ทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมืองทั่วทุกจังหวัด การเสือป่ามีการบังคับบัญชาแบบทหาร มีการฝึกหัดและซ้อมรบ ซึ่งจัดให้มีเป็นประจำปี และบางทีก็มีการซ้อมรบเป็นพิเศษ พระองค์

¹ จมื่นอมรรตุนารักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ เล่ม 2 หน้า 126-127

ทรงสนพระทัยต่อกองเสือป่ามากโดยพระองค์เป็นนายกองใหญ่ ผู้บังคับการกองเสือป่า ทรงฝึกสอนสมาชิกเสือป่าด้วยพระองค์เอง แม้แต่ทะเบียนธงประจำตัวนายกองนายหมู่ในกองเสือป่า พระองค์ก็ทรงเขียนด้วยลายพระหัตถ์เพื่อให้เป็นตัวอย่าง¹ การตั้งกองเสือป่าและมีการฝึกหัดเหมือนทหารรวมทั้งขอให้มีการยกเว้นการเกณฑ์ทหารของพวกเสือป่าด้วยการอ้างเหตุผลว่าเสือป่าได้มีการฝึกหัดอย่างทหารแล้ว² ซึ่งทำให้ทหารบางส่วนเกิดความไม่พอใจเพราะว่ากำลังทหารของชาติยังไม่พอก็ควรที่จะเพิ่มกำลังทหารดีกว่าและรัฐบาลจะจ่ายเงินเพิ่มสำหรับทหารอีกทีได้หรือ³ และสมาชิกเสือป่าโดยมากก็เป็นข้าราชการซึ่งมีหน้าที่ประจำอยู่แล้ว และในเวลาที่เกิดสงครามสมาชิกเหล่านี้จะละทิ้งหน้าที่ประจำไปได้อย่างไรกัน เพราะฉะนั้นจะหวังประโยชน์จากสมาชิกเสือป่าในการรบได้อย่างไรกัน⁴ แต่เหตุผลสำคัญคือทหารส่วนใหญ่ไม่พอใจเพราะถือว่ากองเสือป่าเป็นการแข่งดี และก่อให้เกิดความเข้าใจผิดกันไปทั่วในเหล่าทหาร ซึ่งมีปรากฏในหนังสือยุทธโศกที่มีการอธิบายเรื่องพลสมัคร "กองเสือป่า" เป็นการอธิบายให้ทหารเข้าใจว่า "เสือป่า" ใช้นักผู้สอดแนมในการสงครามไม่ใช่คนที่ไม่มีฝีมือหรือมีความชำนาญ ความรู้เป็นพิเศษ เช่นเหล่าทหารหาญ ซึ่งกองสมัครเสือป่านั้นมีชื่อแต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่ประเทศมหาอำนาจจะวันตกก็ได้จัดตั้งขึ้นเหมือนกัน เช่น การฝึกหัดเพื่อใช้ในการสอดแนมของประเทศอังกฤษก็มีเหมือนกันที่เรียกว่า บอยสไกด์ (Boy Scout) ซึ่งการแต่งตั้งก็คล้ายกันแต่การ

¹ กองจกหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/10 ทะเบียนธงเสือป่า ลงวันที่ 22 กรกฎาคม- 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2454

² กองจกหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/35 การเกณฑ์ทหารกับขออนุญาตไม่เกณฑ์ทหารเพราะต้องการเป็นเสือป่าอย่างเกี่ยว ลงวันที่ 6-17 มีนาคม พ.ศ. 2456

³ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จดหมายเหตุเสือป่า โดยรามจิตติ(นามแฝง) พ.ศ. 2457 หน้า 153

⁴ ก.

บังคับบัญชาของเสื่อป่าได้มีการเรียกใหม่เพื่อไม่ให้สับสนกับหมู่ทหาร เช่นผู้บังคับบัญชาของเสื่อป่าก็เรียกใหม่ว่า นายกอง นายหมู่ ส่วนชั้นพลตรีเรียก สมาชิกแตกต่างจากหมู่ทหารที่มียศเป็น นายพัน นายร้อย นายสิบ และพลทหาร

แม้จะมีการอธิบายให้ทหารเข้าใจแล้วก็ตามแต่ทหารเหล่านั้นก็ยังคงไม่พอใจถึงกับไม่ไปช่วยฝึกหัดระเบียบวินัยและวิชาการทหารให้กับพวกเสื่อป่า และความไม่พอใจยิ่งมีมากขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาของเสื่อป่า มหาคุณเล็ก และผู้ใกล้ชิด ซึ่งไม่เคยฝึกหรือมีความรู้ทางด้านวิชาทหารมาก่อนได้รับพระราชทานตำแหน่งสูง เช่น นายจำบัง* (หม่อมหลวงเพื่อ ฟังบุญ) และพระอัครมเหศวรสุรพาหนเป็นนายกองโท เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2454 และเลื่อนเป็นนายกองเอก เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2454² แต่นายทหารชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเคยศึกษาวิชาทหารจากต่างประเทศมาก่อนกลับได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ต่ำกว่าเช่น จอนพลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระภาณุพันธุวงษ์วร เกศเป็นนายกองตรี นายพลเรือเอกสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์พิณิจเป็นนายกองตรี นายพลเอกพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นนครไชยศรีสุร เกศเป็นนายกองตรี และสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถเป็นนายกองตรี³

นอกจากนี้การตั้งกองเสื่อป่า ทำให้ต้องสิ้นเปลืองเงินเป็นอันมากเพราะเมื่อมีคนมาสมัครเป็นสมาชิกเสื่อป่าแล้ว ก็ต้องมีการแต่งกายให้ถูกระเบียบ มีการซ้อมรบและเมื่อไม่มีอาวุธให้

¹ กองจกหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/7 เรื่องพลสมัคร "กองเสื่อป่า"
ลงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2454

* นายพลเอก เจ้าพระยารามราฆพ

² กองจกหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/10 ทะเบียนของเสื่อป่า 22
กรกฎาคม-30 พฤศจิกายน พ.ศ.2454

³ ก.

ถือแล้วจะมีประโยชน์อะไร¹ ซึ่งในการซ่อมรบแต่ละครั้งแต่เดิมนั้นเสื่อป่าได้ขอยืมเครื่องสรรพ-
 ยุทธต่างๆ จากกระทรวงกลาโหมเช่น อาวุธปืน กระสุนซ่อมรบ กระสุนจริงเพื่อซ่อมยิงเป้า
 กระตึกน้ำ หม้อข้าว เต็นท์ผ้าใบ ฯลฯ แต่เมื่อมีการซ่อมรบทุกปีก็จำเป็นที่จะต้องซื้อของเหล่านี้
 เป็นของตนเองการใช้จ่ายทั้งหมดนี้ใช้เงินจากพระคลังข้างที่² ซึ่งปรากฏว่าได้มีการสร้างสถานที่
 ที่ต่างๆเพื่อใช้ในกิจการเสื่อป่าเป็นเงินจำนวนมาก เช่น สร้างสถานสโมสรเสื่อป่าเป็นเงิน
 15000 บาท สร้างโรงสำหรับฝึกหัดเสื่อป่าและโรงเก็บอาวุธ เป็นเงิน 92000 บาท ทำที่
 ว่าการเสื่อป่ากองเสนาหลวงที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐานเป็นเงิน 50000 บาท ทำที่พำนัก
 เสื่อป่ากองเสนาต่างๆ ที่มาศึกษาวิชาการชั่วคราวที่พระราชวังสนามจันทร์นครปฐมเป็นเงิน
 6000 บาท ต่อมาขอซ่อมสถานที่ต่างๆที่ชำรุดเมื่อ พ.ศ.2464 เป็นเงิน 30825 บาท ซ่อม
 สิ่งต่างๆในพ.ศ.2466 อีก 60000 บาท และนอกจากนี้กองเสื่อป่ายังจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเพื่อ
 ซื้ออาวุธของคนอีก มีการซื้อปืนกลและรถจักรยานยนต์³ ซึ่งทำให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันว่า การ
 ใช้จ่ายเงินของพระมหากษัตริย์เป็นต้นเหตุให้ฐานะเศรษฐกิจของประเทศไม่มั่นคง

อีกประการหนึ่งการตั้งกองเสื่อป่าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีผลระ-
 ทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศซึ่งปรากฏว่าใน พ.ศ.2454 ได้เกิดกบฏ ร.ศ.130 ซึ่ง
 สาเหตุหนึ่งมาจากการตั้งกองเสื่อป่า คือมีหลายคนที่เกิดความรู้สึกสะเทือนใจอย่างแรงกล้า
 เพราะนายทหารและข้าราชการโดยทั่วไปต่างก็รู้สึกว่"กองเสื่อป่าเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งของ
 ประเทศที่ขัดแย้งกับการทหาร และก็ทำงานแข่งกันกับการทหารแห่งชาติเสียด้วย ย่อมทำให้ความ

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จดหมายเหตุเสื่อป่า พ.ศ. 2457 หน้า

153

² กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/2 สร้างสโมสร และสถานที่ต่างๆ
 ในกองเสื่อป่า และเบิกสโมสรเสื่อป่า

³ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/117 ซื้อปืนกลและรถจักรยานยนต์
 ใ้ราชการเสื่อป่า

มั่นคงของชาติเสื่อมสลายลงเป็นอย่างมาก..."¹

และประกอบกับบุคคลบางคนในกองเสื่อป่าปฏิบัติคนด้วยความหลงผิดว่าคนมีความสำคัญมาก ทำให้เสื่อมเสียพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ คือการดูถูกทหารและคนอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเสื่อป่าซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างความรู้สึกเกลียดชังให้กับทหาร และที่สำคัญคือได้สร้างความเกลียดชังให้แก่บุคคลที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของทหารทั้งหลายคือ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ ซึ่งเมื่อพระองค์แสดงกิริยาไม่พอใจกิจการของเสื่อป่าทำให้ทหารหนุ่มพากันไม่ยอมสมัครเข้าเป็นสมาชิกเสื่อป่า ถึงแม้ว่าจะมีการขอร้องเชิงบังคับให้ไปฝึกและสั่งสอนพวกทหารเสื่อป่าก็ตาม นายทหารหนุ่มเหล่านั้นก็ยังพยายามที่จะหาโอกาสและเหตุผลหลีกเลี่ยง² และการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปรารภว่า การที่พระองค์ตั้งกองเสื่อป่ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ปรารถนาจะเป็นเสื่อป่ามีความเสียสละแม้ชีวิตเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จึงทำให้ทหารหญิงในสังกัดศรีของกันว่า พวกคนนั้นนอกจากจะมีหน้าที่โดยตรงแล้วยังมีจิตใจที่จะป้องกันประเทศชาติทำเพื่อสังคม และพระบรมราชวงศ์จักรีให้รอดพ้นจากอริราช ศัตรู ก็นั้นการตั้งกองเสื่อป่าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเป็นที่ไม่พอใจของทหารทั้งหลาย

อีกสาเหตุหนึ่งของทหารไม่พอใจการตั้งกองเสื่อป่าคือ ในปลายพ.ศ. 2452 ได้มีการโยกย้ายนายทหารสัญญาบัตรกลางสนามหญ้าภายในกระทรวงกลาโหมท่ามกลางวงล้อมของนายทหารกองทัพบก ด้วยการบัญชาการของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งเหตุเกิดจากนายร้อยเอกโสมและพรรคพวก ได้ตามไปตีมหาดเล็กของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ที่มาทะเลาะวิวาทกับทหารบกที่หน้ากรมทหารการโยกย้ายนายร้อยเอกโสมและพรรคพวกทำให้มีปฏิกริยาเกิดขึ้นในหมู่ทหารบกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนนายร้อยทหารบก³ และต่อมาในพ.ศ. 2453-2454 นายทหารรุ่นที่จบจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกในปลาย ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) ได้เข้ารับราชการประจำกรม

¹ เจริญ ศรีจันทร์ และเนตร พูนวิวัฒน์ ปฏิวัติครั้งแรกของไทย หน้า 4

² ฎ. หน้า 5

³ ฎ. หน้า 1-4

กองต่าง ๆ ที่พระราชาอาณาจักรแล้วทำให้ทหารเกิดความรู้สึกสะเทือนใจในการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งกองเสือป่าเพราะพวกทหารคิดกันว่าพระเจ้าแผ่นดินไม่สนับสนุนกิจการทหารบก¹

ที่พอจะเข้าใจผิดพลาดอีกประการหนึ่งของการจัดตั้งกองเสือป่าคือ การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริในการจัดตั้งว่าทรงยึดแบบกองทัพรักษาดินแดนของอังกฤษ (Territorial Army) มาเป็นหลักการแต่ในทางปฏิบัติแล้วพระองค์ไม่ได้ทรงทำตามแบบอังกฤษ คือแบบอังกฤษนั้น กรมทหารรักษาดินแดนมีนามเดียวกันกับกรมทหารในกองทัพบก แต่ใช้เลขหมายกองพันต่อเนื่องไป เช่น กองทัพบกของเรามีกรมทหารราบเบาของดุ๊กแห่งคอร์นวอลล์ มีสองกองพันและมีทหารรักษาดินแดนในมณฑลคอร์นวอลล์จัดเป็นทหารอาสาแต่เป็นพลเรือน เช่น เสือป่าของไทยเป็นกองพันที่ 3 ถ้าทำอย่างนั้นในประเทศไทย กองเสือป่าก็จะไม่มีการแต่งกายพิเศษ² จะกลายเป็นกองพันที่ 3 ของกรมทหารมหาดเล็กหรือกองพันที่ 3 ของกรมทหารราบที่ 11 และทหารบกก็จะเป็นพี่ชายของเสือป่าตั้งกองทัพบกประจำของอังกฤษเป็นพี่ชายของกองทัพรักษาดินแดน แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแยกเสือป่าไปเป็นคนละพวกกับทหารบก แต่แต่งผิดกัน มีเครื่องหมายต่างกัน ทหารบกเลยมีความรู้สึกว้า เสือป่าเน้นคู่แข่งแทนที่จะเป็นน้องชาย อีกประการหนึ่งการที่พระองค์ทรงโปรดฯ เสือป่ากองเสนาหลวงรักษาพระองค์มาก เช่น พระราชทานเครื่องแต่งกายสวยงามเป็นพิเศษและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ทหารบกเกิดความไม่พอใจจึงทำให้พระราชดำริและพระราชประสงค์ของพระองค์ไม่บรรลุผลสมดังพระราชหฤทัย

หลังจากได้เกิดการกบฏของคณะทหาร ร.ศ. 130 แล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชประสงค์ที่จะหยั่งความคิดเห็นจากสมาชิกที่เป็นเสือป่า³ โดย

¹ เจริญ ศรีจันทร์ และเนตร พูนวิวัฒน์ ปฏิวัติครั้งแรกของไทย หน้า 1-4

² พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เกิดวังปารุสก์ หน้า 164

³ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 139

เฉพาะอย่างยิ่งจากเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ที่สมัครเป็นสมาชิกเสือป่า และองค์ที่สำคัญที่สุดคือ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ¹ เพราะพระองค์ทรงเป็นที่เคารพรักในหมู่ทหารของชาติ ดังนั้นการประชุมเมื่อวันที่ 16 มีนาคม ร.ศ.130 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงไม่ต้องเสด็จไปเป็นองค์ประธานในที่ประชุม ทั้งนี้ก็เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นกันอย่างเสรี เมื่อที่ประชุมตกลงกันแล้วจึงจะทำหนังสือรายงานการประชุมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรงพิจารณาต่อไป²

การประชุมได้ตกลงกันในที่ประชุมว่าจะเลือกกรรมการ 5 คน เพื่อทำหน้าที่ช่วยกันเรียบเรียงข้อบังคับที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมาชิกได้ทำการปรึกษากัน³ กรรมการที่ได้รับเลือกเรียงตามลำดับคะแนนเสียง* จากมากไปน้อยตามลำดับคือ สหเสด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ กรมพระดำรงราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) หม่อมเจ้าจรรยาสุคติ กฤดากร เมื่อได้กรรมการทั้ง 5 คนแล้วปรากฏว่า กรมพระดำรงราชานุภาพได้เป็นนายกองค์สภาภายในที่ประชุม⁴ กรรมการในที่ประชุมจะทำหน้าที่เสมือนของที่ประชุมคือ นำเอาความคิดเห็นของสมาชิกไปตรวจดูว่าขัดกับข้อบังคับที่มีอยู่หรือไม่ควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมตรงไหนบ้าง เมื่อตรวจแล้วจะนำไปปรึกษาในที่ประชุมอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสมาชิกโดยมากเห็นชอบแล้ว กรรมการจะนำความเห็นของสมาชิกขึ้น

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 139

² แถมสุข นุ่มนนท์ ยังเติร์กรุ่นแรกกบฏ ร.ศ.130 หน้า 53-54

³ จมื่นอมรรตวรักษ์ ล.ค. หน้า 140

* สมาชิกสำรองและสมาชิกกองเกินไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน การออกเสียงต้องเป็นไปตามข้อบังคับของสมาชิกเสือป่า

⁴ จมื่นอมรรตวรักษ์ ล.ค. หน้า 149

ทูลเกล้าถวาย เพื่อจะได้ประกอบกับพระราชดำริที่ตามพระราชประสงค์ซึ่งจะทรงแก้ไขระเบียบสมาชิกเสียป่าตามที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงกำหนดข้อที่ควรแก้ไขไว้บ้างแล้ว¹

หัวข้อที่สมาชิกเสียป่า นำมาพิจารณาปรึกษากันมีดังนี้ คือ

ข้อปรึกษาว่าด้วยสมาชิกเสียป่า

ข้อ 1 การที่จะรับสมาชิกเสียป่าควรจะพิจารณาจากกำลังทรัพย์และผลประโยชน์เป็นคุณสมบัติในการเลือกหรือไม่

เมื่อสมาชิกลงคะแนนแล้วโดยมากเห็นควรให้คงไว้ตามข้อบังคับเดิมคือสมาชิกเสียป่าที่เป็นผู้ที่มีเจ้ากระทรวง ๆ นั้นต้องรับรอง และถ้าเป็นผู้ไม่มีสังกัดกระทรวงผู้ลงชื่อรับรองจะต้องเป็นผู้ที่มีหลักฐานมั่นคง กรรมการจึงจะรับวินิจฉัยใบสมัคร² ซึ่งสมาชิกโดยมากมักจะเป็นผู้ที่มีสังกัดกระทรวง น้อยคนที่จะไม่อยู่ในสังกัดกระทรวง และการที่เจ้ากระทรวงรับรองก็แปลว่า เจ้ากระทรวงเห็นว่าผู้สมัครสมควรจะเป็นสมาชิกได้ด้วยประการทั้งปวง³

ข้อ 2 นายทหารคือ นายทหารบก ทหารเรือ ตำรวจภูธร ควรจะได้รับการพิจารณาเป็นสมาชิกหรือไม่

เมื่อที่ประชุมได้พิจารณาและเห็นว่า การออกเสียงลงคะแนนนั้นเข้ามามาก สมาชิกจึงเสนอให้ออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผยในการประชุมครั้งต่อไปกรมพระดำรงราชานุภาพเสกวงายกจึงทรงเห็นว่า ควรจะเปลี่ยนวิธีการประชุมด้วยเพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากขึ้นวิธีการประชุมจึงเปลี่ยนใหม่ดังนี้ คือ⁴

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสียป่าและลูกเสียในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 140

² ก.

³ ก. หน้า 141

⁴ ก.

1. สถานายกจะอ่านหัวข้อความเห็นของสมาชิกที่ยื่นไว้ แล้วถามในที่ประชุมว่าจะมีผู้ใครรับรองบ้าง ถ้าข้อใดไม่มีผู้รับรอง จะตัดข้อนั้นออกเสียโดยถือว่า ไม่มีผู้ใดต้องการที่จะปรึกษาข้อนั้น

2. ถ้าความเห็นข้อใดมีสมาชิกรับรองจะถามหาผู้คัดค้านและผู้แย้ง ถ้าไม่มีจะถือว่าสมาชิกเห็นด้วย จึงไม่ต้องออกเสียงลงคะแนนในข้อนั้น

3. ถ้ามีผู้คัดค้าน จะให้ฝ่ายรับรองและฝ่ายคัดค้านอธิบายเหตุผลหลังจากนั้นจะถามหาผู้แย้งคือ ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับทั้งสองฝ่ายแต่มีความเห็นเป็นอย่างอื่น แล้วจะให้ผู้แย้งอธิบายความเห็นต่อที่ประชุม ถ้าสมาชิกเห็นด้วยกับที่ประชุมโดยไม่ออกเสียงคัดค้าน จะตัดสินใจให้ผู้แย้งเป็นฝ่ายชนะ

4. ถ้าหากมีผู้คัดค้านคำแย้งต้องออกเสียงลงคะแนนแย้งก่อน ถ้าสมาชิกโดยมากเห็นด้วยกับคำแย้งก็จะตกลงตามคำแย้งนั้น แต่ถ้าสมาชิกไม่เห็นด้วยกับคำแย้ง ก็จะยกข้อเดิมขึ้นมาออกเสียงคือ จะเห็นด้วยกับฝ่ายรับรองหรือฝ่ายผู้คัดค้านแล้วจะตัดสินใจตามคะแนนที่ออกเสียงนั้น

5. วิธีออกเสียงลงคะแนนจะทำดังนี้คือให้สมาชิกฝ่ายที่เห็นด้วยเดินออกประตูข้างซ้ายของสถานายกและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยเดินออกทางประตูขวา การนับจำนวนสมาชิกที่ออกเสียง สถานายกจะให้สมาชิกฝ่ายที่เห็นด้วยหนึ่งคนและฝ่ายค้านหนึ่งคนเป็นผู้นับคะแนนฝ่ายของตน และจะตั้งนายเล็ป้าเป็นผู้ช่วยนับข้างละคน

นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้ตกลงกันว่า ในการเสนอหัวข้อต่อที่ประชุมไม่จำเป็นต้องปรากฏชื่อเจ้าของความเห็นนั้น¹

ที่ประชุมได้พิจารณาและตกลงกันได้ดังนี้คือ บรรณานายทหารที่เป็นสมาชิกอยู่แล้ว หรือผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกต่อไปต้องแล้วแต่เจ้ากระทรวงจะเห็นสมควรให้เป็นสมาชิกสามัญหรือสมาชิกวิสามัญ² นายทหารที่ไม่ได้อยู่ในตำแหน่ง เปรจ่าการควรเป็นสมาชิก

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เล็ป้าและลูกเล็ป้าในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 159

² ก.

สามัญ เจ้านายชั้นผู้ใหญ่เมื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิกเลือป่าไม่สมควรให้เป็นสมาชิกพิเศษ คือให้เป็นไปตามข้อบังคับเดิม¹ และผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกเลือป่าถ้าอายุไม่เกิน 40 ปี และไม่ทุพพลภาพให้รับเป็นสมาชิกประจำการแต่ถ้าอายุเกิน 40 ปีหรือเป็นคนที่ทุพพลภาพให้ เป็นสมาชิกกองนอก แต่ถ้าอายุต่ำกว่า 40 ปี แต่หม่อมเห็นว่าไม่แข็งแรงต้องเป็นสมาชิก กองนอก ที่อายุเกิน 40 ปีหากหม่อมเห็นว่ายังแข็งแรงให้รับเป็นสมาชิกประจำการได้²

ว่าด้วยนายเลือป่า

ข้อปรึกษาข้อ 1 ว่า การที่จะเลือกสมาชิกสำหรับเป็นนายเลือป่านั้น

1. จะให้นายกองเลือก หรือ
2. จะให้สมาชิกเลือกกันเอง หรือ
3. จะมีวิธีสอบความรู้สมาชิกคือ ถูความรู้เป็นหลัก หรือ
4. จะเอาทั้งการสอบไล่ความรู้ และเอาความชอบพิเศษเป็นหลักในการเลือก

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถรับรองข้อ 4 คือการเลือกสมาชิก จะเลือกโดยสอบไล่ความรู้แต่เฉพาะนายซึ่งมีหน้าที่บังคับหมู่ หมวก กอง นอกนั้นไม่ต้อง สอบ ซึ่งที่ประชุมก็เห็นด้วย

ข้อปรึกษาข้อที่ 2 ถ้าตกลงเอาการสอบวิชาเลือป่าเป็นหลักในการเลือกนาย เลือป่า

1. จะสอบแต่ชั้นผู้ที่จะเป็นนายหมู่ หรือ
2. จะสอบทุกชั้นที่จะเลื่อนชั้นขึ้นไปจนถึงเป็นผู้บังคับกอง

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถรับรองข้อ 2 คือจะสอบทุกชั้นที่จะเลื่อน ขึ้นไปจนถึงเป็นผู้บังคับกอง ซึ่งที่ประชุมก็เห็นชอบด้วย

ข้อปรึกษาข้อที่ 3 ว่าด้วยตำแหน่งเลือป่าซึ่งทำการเฉพาะประเภท เช่น

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เลือป่าและลูกเลือป่าในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 160

² ด. หน้า 161-162

การปกครองกองเสือป่าตามมณฑล การบัญชี และการแพทย์ เป็นต้น จะต้องเป็นผู้สอบไล่วิชาลูกเสือป่าได้แล้วจึงจะเป็นนายโคหรือไม่จำเป็นต้องสอบ ขอนี้ไม่ต้องปรึกษา เพราะอยู่ในความตกลงข้อที่ 1 แล้ว

ข้อปรึกษาข้อที่ 4 ว่า

1. สมาชิกวิสามัญคือ นายทหารบก ทหารเรือ ตำรวจภูธร ควรจะไ้รับยศเสือป่าได้ค้าย

2. ไม่ควรให้สมาชิกวิสามัญทั้งหมดมีศเป็นนายเสือป่า กรมหมื่นสวัสด์รับสั่งว่า ขอนี้เกี่ยวกับพระบรมเดชานุภาพไม่ควรที่สมาชิกจะปรึกษากัน ที่ประชุมก็เห็นชอบค้าย ว่าค้ายการตั้งนายเสือป่า

ข้อ 1 ความเห็นว่านายเสือป่าควรรับพระราชทานสัญญาบัตรชั้นนายกอง นายกองตรี พระราชโกษา (อุน ไชยาคำ) ว่า ขอนี้เกี่ยวกับพระบรมเดชานุภาพ ไม่ควรที่ประชุมจะปรึกษากัน ซึ่งที่ประชุมก็เห็นชอบค้าย¹

ข้อ 2 สมาชิกมีความเห็นว่าผู้ที่จะเป็นนายหมู่ควรให้ทำการไปก่อน 3 เดือน เมื่อทำได้ค้แล้วจึงให้เป็นนายหมู่

พระราชโกษาชี้แจงว่า ขอบังคัมมีอยู่แล้ว ที่ประชุมเห็นชอบค้าย

ข้อ 3 ความเห็นว่าอัตรานายเสือป่าควรจะมีให้มากขึ้นกว่าทุกวันนี้ เพื่อที่จะได้พอที่จะผลิตเปลี่ยนกันมาฝึกหัดสมาชิก

ขอนี้ไม่มีผู้ใครบรองจึงเป็นอันตกไป

ข้อ 4 การเคารพระหว่างนายเสือป่า ข้อที่จะปรึกษากันคือ

1. ควรให้เป็นไปตามระเบียบยศทหาร เช่น นายร้อยตรีทหาร คำนับนายกองโทเสือป่า นายกองโทเสือป่าคำนับนายร้อยเอกทหาร เป็นต้น หรือ

2. ใช้ตามระเบียบยศส่วนตัว บุคคลที่มียศในตำแหน่งทหารหรือ
พลเรือนไม่เอายศเลื้อป่า

ข้อ 4. นี้ไม่มีผู้รับรองข้อปรึกษาทั้ง 2 ข้อ จึงเป็นอันตกไป¹
ว่าด้วยเครื่องแต่งตัว

ข้อ 1 ข้อปรึกษามีดังนี้

1. ควรมีแต่เครื่องสนาม หรือ
2. ควรมีแต่เครื่องสนามกับเครื่องสโมสร

ทั้ง 2 ข้อ ไม่มีผู้รับรอง เป็นอันตกไป²

ข้อ 2 สมาชิกมีความเห็นว่า เครื่องแต่งตัวเลื้อป่าควรเหมือนกันหมด
ให้ติดกันแต่เครื่องหมายยศ

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถแย้งว่า เครื่องแต่งตัวเลื้อป่าควร
แตกต่างกันให้น้อยที่สุด ซึ่งหม่อมเจ้าสุธาสินีไศยศักดิ์คาน³ จึงมีการลงคะแนนเสียงแต่
ความเห็นเดิมไม่มีผู้รับรอง จึงเป็นอันตกไป

ข้อ 3 สมาชิกมีความเห็นว่า สมาชิกวิสามัญไม่ควรให้แต่งเครื่องเลื้อป่า
แต่ให้มีเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใดติด เพื่อจะรู้ว่าเป็นสมาชิกเลื้อป่า ซึ่งในที่
ประชุมตกลงกันว่า สมาชิกวิสามัญไม่จำเป็นต้องแต่งเครื่องเลื้อป่า⁴

ว่าด้วยการปลดสมาชิก⁵

ข้อ 1 ความเห็นว่าในชั้นต้นนี้ผู้ใดได้ฝึกหัดแล้วครบ 6 เดือนควรให้ออก
เป็นกองหนุน แต่ถ้าสมาชิกคนใดประสงค์จะอยู่ในกองประจำการต่อไปให้ทำใบแจ้งความ
ยื่นต่อกองกลางเลื้อป่า

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เลื้อป่าและลูกเลื้อในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 164

² ค.

³ ค.

⁴ ค. หน้า 165

⁵ ค.

ปรากฏว่าที่ประชุมเห็นชอบด้วยตามนี้¹

ข้อ 2 สมาชิกมีความเห็นว่า ผู้ใดได้ฝึกหัดครบ 1 ปี แล้วต้องสอบความรู้ ถ้าสอบความรู้ได้ให้ออกเป็นกองทุน ถ้าสอบยังไม่ได้ต้องอยู่ในกองประจำการไปอีก 1 ปี แต่ถ้าสมาชิกคนใดจะสมัครออกไปเป็นกองทุนเมื่อใด เมื่อมีเหตุผลชี้แจงให้เห็นสมควรก็ออกได้

ข้อนี้ไม่มีผู้ใครรับรอง แต่ที่ประชุมเห็นด้วยตามร่างกองกลางที่ว่า²

ข้อ 2 สมาชิกเมื่อฝึกหัดครบ 1 ปีแล้ว อายุยังไม่เกิน 40 ปี ปลดออกเป็นกองทุนชั้นที่ 1 ที่อายุเกิน 40 ปีแล้ว ปลดออกเป็นกองทุนชั้นที่ 2 แต่ไม่ว่าในเวลาใด ๆ เมื่อมีเหตุผลสมควร ก็ออกเป็นกองทุนได้

ข้อ 3 สมาชิกเมื่อถึงเวลาออกเป็นกองทุนแล้ว ถ้าสมัครใจจะอยู่ในกองประจำการต่อไปให้ทำใบแจ้งความขึ้นต่อกองกลาง ถ้าได้รับอนุญาตแล้วก็ให้อยู่ในกองประจำการได้ต่อไป และผู้ที่สมัครอยู่ในกองประจำการเช่นนี้ เมื่อกลับเข้ามาประจำการอีก 6 เดือน แล้วจะขอออกเป็นกองทุนเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล³

ว่าด้วยการฝึกหัด

ที่ประชุมตกลงกันว่า สมาชิกกองทุนชั้นที่ 1 มาฝึกหัดเดือนละ 2 ครั้ง กองทุนชั้นที่ 2 มาสอบบัญชีเดือนละครั้ง

ข้อปรึกษาควรฝึกหัดอาทิตย์ละครั้ง หรือ 2 ครั้ง

เรื่องนี้ขอบังคับให้ออกใหม่ กำหนดฝึกหัดอาทิตย์ละครั้ง ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบด้วย ไม่ต้องปรึกษา

ข้อ 2 ข้อปรึกษาว่าสมาชิกกองทุนควรเข้ามาฝึกหัดปีละ 2 เดือน หรือ

¹ จ. นอมรเศรษฐารักษ์ เลือกป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 165

² ค. หน้า 166

³ ค. หน้า 167

ปีละ 15 วัน

ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างของกองกลางคือ สมาชิกกองทุนชั้นที่ 1 มาฝึกหัดเดือนละ 2 ครั้ง กองทุนชั้นที่ 2 มาสอบบัญชีเดือนละครั้ง จะมาเมื่อใดก็ได้ทั้ง 2 พวก
ข้อ 3 ความเห็นว่าสมาชิกที่หมั้นมาฝึกหัดควรมีคะแนนตามชอบทางที่จะได้เป็นนายที่ประชุมเห็นชอบด้วย

ข้อ 4 ความเห็นว่า ควรจะเลิกค่าปรับคนขาดฝึกหัด ข้อนี้ไม่มีผู้รับรองเป็นอันตกไป¹

การฝึกหัดสมาชิก

ข้อ 5 ความเห็นว่า

1. วิธีชดเชยคือ หักยื่น หั้น เรียง เดิน ควรหักคนแรกเข้าเป็นสมาชิกมีกำหนด 3 เดือนแล้วสอบ ถ้าทำได้แล้วไม่ต้องฝึกหัดชดเชยต่อไป เว้นแต่ผู้ทำยังไม่ได้ออกไปจนทำได้
2. เมื่อฝึกชดเชยได้แล้ว ต่อไปควรหักแต่วิธีข่าวลาดตระเวน²
3. ไม่จำเป็นต้องหักทำอาวรณ์นอกจากทำชิงปืน
4. การหักชิงปืนให้เป็นไปตามความสมัครใจของสมาชิกจะไปหักกับทหารบกทหารเรือ หรือตำรวจภูธรก็ได้ แต่ผู้ยิงต้องเสียค่ากระสุน
5. การข้อมรบบควรให้เสียไปพร้อมกับทหารทำการสืบข่าวและอื่น ๆ ตามที่ต้องมีจริง ๆ ในเวลาสงคราม³

สมเด็จพระเจ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถเห็นว่า ทั้ง 5 ข้อนี้ไม่ควรปรึกษาในที่ประชุม เพราะเรื่องนี้แล้วแต่กองกลางจะเห็นสมควรจัดการฝึกหัด ซึ่งที่ประชุมก็เห็นด้วย

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 169

² ก.

³ ก.

6. ความเห็นจากสมาชิกคนหนึ่งเห็นว่า ควรให้สมาชิกกองมณฑลกรุงเทพฯ มารวมหัตที่สโมสรเสือป่าสวนกุหลาบแห่งเดียวกันกับกองรักษาระองค์ ซึ่งมีสมาชิกที่เห็นด้วย 11 เสียง ไม่เห็นด้วย 74 เสียง สรุปแล้วสมาชิกโดยมากเห็นว่าไม่ควรเอาสมาชิกกองมณฑลกรุงเทพฯ มารวมฝึกหัดที่สโมสรเสือป่า

7. ตามพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ทหารจำพวกกองเกินอัตรามีหน้าที่ จะต้องฝึกหัดปีหนึ่งไม่เกิน 2 เดือน คนเหล่านี้อยู่ตามท้องที่ ๆ ไม่มีกองทหาร ดังนั้นจึงควรให้สมาชิกที่เป็นกรรมการอำเภอที่ฝึกหัดจนชำนาญแล้วไปช่วยฝึกหัดทหารกองเกินอัตราในท้องที่นั้น ๆ คว้ย

ข้อนี้ ไม่มีผู้รับรอง จึงเป็นอันตกไป¹

ว่าควยจัดกองเสือป่า

ข้อ 1 ควรให้เล็กกองรักษาพระองค์ ข้อนี้ไม่ต้องปรึกษาเพราะว่าได้ตกลงกันแล้ว ว่า เห็นควรให้มีสมาชิกรักษาพระองค์²

ข้อ 2 เสนออำมาตย์ ไม่สมควรสังกัดในกองรักษาพระองค์

ข้อนี้ไม่มีผู้รับรอง จึงเป็นอันตกไป

ข้อ 3 มีความเห็นว่า

1. กองเสือป่าตามมณฑลควรให้มีนายที่มีความสามารถทำการได้ เป็นผู้บังคับ ข้าราชการและผู้นำวิชาการทหารประจำมณฑลให้มีหน้าที่แนะนำในการฝึกหัดสั่งสอนเพื่อ เสือป่าจะไครวมกันกับทหารได้ในเวลาสงคราม

ข้อนี้ไม่มีผู้รับรอง เป็นอันตกไป

2. การบังคับบัญชาารวมกัน มณฑลใดที่มีจำนวนสมาชิกมาก แล้วมีผู้นำวิชาการ ที่มีศสูงเป็นการสมควร และมณฑลใดที่มีจำนวนสมาชิกไม่มากจะให้เทศาภิบาลเป็นผู้บังคับการ ก็ได้

ความเห็นข้อนี้ปฏิบัติอยู่ทุกวันนี้แล้วไม่ต้องปรึกษา

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 170

² ก. หน้า 171

ข้อ 4 มีความเห็นว่าในกองกลางกรุงเทพฯ ควรมีปลัดกองเฉพาะทำหน้าที่
เสื่อป่า อย่าให้สับสนกับราชการอื่น¹

ข้อนี้ไม่มีผู้รับรอง เป็นอันตกไป

ว่าด้วยเงินบำรุง

ข้อ 1 มีความเห็นว่า เงินค่าเช่าเป็นสมาชิกที่เรียกปีละ 50 บาท แพงเกินไป

ควรลด

ที่ประชุมตกลงกันว่า ควรเรียกเก็บค่าเช่าเป็นสมาชิกคนละ 10 บาท²

ข้อ 2 ความเห็นว่า เงินค่าบำรุงเป็นเงินเลี้ยงสโมสร ถ้าลดลงมากนั้นก็อาจจะ
เสียการสโมสร ดังนั้นจึงควรที่จะรื้องบประมาณก่อนที่จะพิจารณาข้อนี้จึงควรรอไว้ก่อน

ว่าด้วยการสโมสร

ข้อ 1 ความเห็นว่า นอกจากวันประชุมฝึกหัดควรมีวันสมาชิกที่สโมสรเพื่อความ
สามัคคี สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ใครมาหลงชื่อไว้ในสมุด

ข้อนี้ไม่มีผู้รับรอง เป็นอันยกเลิก

ข้อ 2 ข้อปรึกษา มีดังนี้

1. การจัดการสโมสรเสื่อป่า ควรอยู่ในความรับผิดชอบของยกกระบัตร

หรือ

2. ให้มีสมาชิกเป็นกรรมการเลือก เปลี่ยนกันปีละครั้งเหมือนกับสโมสรอื่น³

เมื่อพิจารณากันแล้วที่ประชุมเห็นด้วยกับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ
ที่ว่า ควรให้มีกรรมการซึ่งได้รับการเลือกจากสมาชิก 5 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยยกกระบัตร
ซึ่งกรรมการจะเปลี่ยนทุก 1 ปี⁴ และผู้ที่จะเป็นกรรมการนี้กองกลางจะเลือกสมาชิกที่เห็น

¹ จมื่นอมรรตุนารักษ์ เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 171

² ด. หน้า 172

³ ด. หน้า 173

⁴ ด.

สมควรว่าจะเป็นกรรมการ โดยเขียนชื่อลงบัญชีเพื่อให้สมาชิกไว้แล้ว¹

ข้อ 3 เรื่องการใช้จ่ายเงินสโมสร มีข้อปรึกษาแบ่งเป็น 3 ข้อ คือ

1. ควรมีงบประมาณให้สมาชิกทราบล่วงหน้าก่อน

ข้อนี้สภานายกรับสั่งว่า ไม่ต้องปรึกษาเพราะคงจะไม่มีใครเห็นว่า ไม่ควรจะ มีงบประมาณที่สมาคมเสียปายังไม่ มีงบประมาณ เพราะสมาคมเพิ่งตั้งมาได้ยังไม่ถึงปี และงบประมาณก็เพิ่งเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2454 เป็นต้นมา²

หม่อมเจ้าสิทธิพร จึงเสนอต่อที่ประชุมว่า ขอให้พิมพ์ รายได้ รายจ่ายแจก เมื่อสิ้นปีทุกปี ซึ่งที่ประชุมก็เห็นชอบด้วย

2. ควรให้สมาชิกทราบเสมอว่า เงินใช้จ่ายไปเท่าใด และยังคงเหลือ อยู่เท่าใด

ข้อนี้ สภานายกรับสั่งว่า ไม่ต้องปรึกษาเพราะยกกระบัตรแจ้งว่าพร้อมเสมอ ที่จะให้สมาชิกดูบัญชี เพราะรายได้ รายจ่าย ตั้งแต่ตั้งสมาคมเสียปานถึงเดือนกุมภาพันธ์ ได้มอบให้สภานายคนนำมาเสนอต่อที่ประชุมแล้ว

3. ถ้าจะใช้การจรรยาบรรณงบประมาณต้องประชุมหารือกับสมาชิกก่อน

ข้อนี้ก็ไม่ต้องปรึกษ่อีกเช่นกัน เพราะในข้อบังคับมีอยู่แล้ว

จากทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมา ไม่มีผู้ใดคัดค้านความเห็นของสภานายกที่ว่า ไม่ต้อง ปรึกษา

ข้อ 4 ข้อปรึกษาแบ่งเป็น 3 ข้อ คือ

1. ของที่สโมสรขายแก่สมาชิกต้องพยายามที่จะขายให้ถูกกว่าผู้อื่น

2. ของที่ปวงนอกจากเครื่องดื่ม สโมสรไม่ควรเอาอะไรจากสมาชิกมากกว่าร้อยละ 5

3. ค่าอาหารที่สมาชิกกินที่สโมสร สมาชิกที่กินประจำควรเรียกราคาให้ต่ำกว่าผู้ที่มากินเป็นครั้งคราว

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เลือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 173

² ก. หน้า 174

หม่อมเจ้าสิทธิพรขอให้รวมใจความเป็นข้อเดียวกัน คือของทั้งปวงที่สมาชิกชายให้ แก่สมาชิกอย่าให้เอาคำไรร้อยละ 5 ที่ประชุมก็เห็นชอบด้วย¹

ข้อ 5 การเรียรายอย่างใด ๆ ควรเลิกทั้งสิ้น

ข้อนี้ไม่มีผู้รับรอง จึงเป็นอันตกไป

ข้อ 6 ที่สโมสรควรมีสมาชิกเพื่อจตความเห็นข้อแก้ไข หรือร้องทุกข์ ในการสมาคมเสียป่า และให้มีพนักงานสำหรับนำความเห็นนั้นเสนอนายกอง และถ้าสมาชิก ไม่ประสงค์จะเปิดเผยความเห็นของตนก็ให้แจ้งต่อผู้เป็นใหญ่เหนือตนในสมาคม² และถ้า ผู้เป็นใหญ่นั้นไม่สามารถแก้ไขได้ก็ให้ร้องเรียนขึ้นไปเป็นลำดับจนถึงนายกองใหญ่

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ทรงมีความเห็นแย้งว่า ข้อนี้ควร เป็นเฉพาะการสโมสร ไม่ใช่การสมาคมและควรแก้คำว่า "สมาคมเสียป่า" เป็นสโมสร เสียป่า และคำว่า "นายกองใหญ่" แก้เป็น กรรมการ ที่ประชุมเห็นพร้อมกันหมดตามระเบียบการประชุม³

จะเห็นได้ว่าถึงแม้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงเปิดการประชุม เพื่อที่จะได้ทราบความคิดเห็นของสมาชิก แต่การประชุมนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจาก ประการแรก สมาชิกบางคนไม่ทราบหรือไม่ได้ศึกษาหัวข้อที่จะประชุมเท่าที่ควร จึงปรากฏว่า หัวข้อนั้นต้องมีอันตกไป หรือบางหัวข้อก็ไม่มีผู้รับรองจึงไม่ได้ทำการปรึกษา สมาชิกบางคนจึงอาจจะไม่พอใจ ดังปรากฏว่า "...แต่สมาชิกไม่มีใครได้อ่านข้อบังคับจึง พากันเข้าใจผิดถึงกับพากันบ่นอะไรไปต่าง ๆ ..."⁴

ประการที่ 2 สมาชิกส่วนมากไม่อภิปรายกัน ผู้ใดอภิปรายก็จะมีผู้คัดค้าน หรือ

¹ จมื่นอมรรตวรักษ์ เสียป่าและลูกเสียในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 176

² ก.

³ ก.

⁴ ก. หน้า 180

ถ้าคัดค้านก็จะไม่มีการอภิปรายก็เพียงพอความกระจ่าง แต่จะใช้วิธีออกเสียงลงคะแนน เพื่อขอความเห็นจากสมาชิกเลย ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าอาจได้ข้อสรุปที่ไม่ได้เกิดจากความ คิดเห็นของคนส่วนใหญ่ หรือบางครั้งจากการประชุมนี้จะได้เห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่มักจะ เห็นด้วยกับผู้อภิปรายโดยไม่มีการโต้แย้ง ซึ่งผู้อภิปรายก็ไม่มีการท้าน เช่น กรมหลวง พิษณุโลกประชานาถ หม่อมเจ้าสิทธิพร กรมหมื่นสวัสดิ์ กรมพระเทวงษ์ฯ เป็นต้น ซึ่งไม่ปรากฏเลยว่า ในการประชุมมีนายทหารชั้นผู้น้อยโต้แย้งหรือคัดค้าน

ประการที่ 3 การลงคะแนนเสียงครั้งแรกใช้วิธีลับ แต่ต่อมาเปลี่ยนเป็นโดย เปิดเผย จึงอาจเป็นไปได้ว่าผู้ลงคะแนนบางคนไม่กล้าที่จะเห็นด้วย เช่น อาจจะออก เสียงลงคะแนนตามเพื่อน เป็นต้น

ประการที่ 4 เรื่องบางเรื่องเกี่ยวกับพระบรมเดชานุภาพไม่อาจนำมาปรึกษา ได้ ซึ่งเรื่องนั้นอาจเป็นที่ข้องใจของสมาชิก เช่น เรื่องยศนายเสื่อป่า¹

จะเห็นว่าอุปสรรคที่จะทำให้การประชุมสัมฤทธิ์ผลได้มีหลายประการและที่สำคัญคือ สาระการประชุมนั้นจะต้องไม่ขัดกับที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำริไว้แล้วด้วย² และหลังจากประชุมเสร็จแล้วปรากฏว่าสมาชิกบางคนเห็นว่า การประชุมครั้งนี้ไม่มีประโยชน์ดังข้อความ "... การที่ได้ศึกษาในที่ประชุมใหญ่คราวที่แล้ว ไม่มีประโยชน์เพราะข้าพเจ้า* เอมานิ่งเสียหรือคิดจะให้ล้มไปเสีย..."³ ซึ่งเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้แจงว่าเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะ "... ที่จริงรายงานการประชุมนั้นข้าพเจ้ายังไม่ได้รับ ต้องขอถามกรมพระดำรงฯ ว่า เหตุใดจึงยังไม่ได้รับรายงานการประชุม"⁴ ซึ่งกรมพระดำรงฯ โปรดเกล้าฯ

¹ จมื่นอมรรตฤณารักษ์ เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 162

² ด. หน้า 149

หมายถึง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

³ ด.

⁴ ด.

ขอกราบบังคมทูลว่า ประการที่ 1 กรมพระดำรงต้องทำเองให้ผู้อื่นทำไม่ได้ ประการที่ 2 เนื่องจากติตราชการมาทำรายงานการประชุมไม่ได้ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การประชุมครั้งนั้นถึงแม้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระทัยกว้างโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็น แต่เนื่องจากอุปสรรคข้างต้น สมาชิกบางคน จึงยังไม่พอใจกับการประชุมครั้งนี้อยู่เสมอ¹

¹ จมื่นอมรัตนารักษ์ เสือป่าและลูกเสือในประวัติศาสตร์ ตอน 2 หน้า 165

บทที่ 5

บทสรุป

การตั้งกองเสื่อป่าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจสรุปจุดมุ่งหมายได้ 2 ประการคือ ประการแรกเนื่องจากในขณะนั้นประเทศตะวันตกได้แผ่ขยายอิทธิพลมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศไทยก็ได้สูญเสียดินแดนไปหลายส่วนทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่าเมื่อประเทศตกอยู่ในภาวะวิกฤติควรจะมีกองทหารอาสาไว้คอยช่วยเหลือในยามจำเป็น ประการที่สอง พิจารณาในแง่ความอยู่รอดของพระองค์เองเนื่องจากพระองค์ได้เสด็จไปศึกษา ณ ประเทศยุโรปเป็นเวลานาน เมื่อพระองค์กลับมาทำให้พระองค์ขาดความคุ้นเคยกับพระราชวงศานุวงศ์และข้าราชการบริพารทั้งหลายทำให้พระองค์ต้องทรงหาพวกพ้อง และพระราชนัดดาตำแหน่งให้แก่บุคคลเหล่านั้นเพื่อจะได้มีอำนาจทางการเมืองเพราะปรากฏว่า ขณะที่พระองค์เสด็จกลับจากการศึกษา ณ ประเทศยุโรปตำแหน่งราชการที่มีอำนาจทางการเมืองจะตกอยู่กับพระราชวงศ์ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เมื่อพระองค์เสด็จกลับประเทศไทยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงพระราชทานตำแหน่งที่สำคัญให้ แต่พระองค์ก็ต้องปฏิบัติงานแต่อย่างใด เนื่องจากมีผู้ที่ทำหน้าที่นั้น ๆ อยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชสมบัติทำให้พระองค์ต้องพยายามอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้พระองค์เป็นศูนย์รวมอำนาจทางการเมือง

เมื่อพระองค์ได้ตั้งกองอาสาสมัครเสื่อป่าขึ้นมาแล้ว พระองค์ก็ได้ทรงตราระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการปกครองเสื่อป่า ตั้งแต่การสมัครเข้าเป็นสมาชิกเสื่อป่าซึ่งจะต้องมีผู้นำและผู้รับรองซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ที่รับราชการที่ใกล้ชิดกับองค์พระมหากษัตริย์ สมาชิกที่รับพิจารณามีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปจนถึงวัยชรา จึงนับได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้พลเมืองทุกคนได้มีโอกาสสมัครเป็นสมาชิกเสื่อป่า แต่ถ้ามองอีกแง่หนึ่งกล่าวได้ว่ากิจการเสื่อป่าไม่น่าจะได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากคนในวัยชราไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานได้เท่าที่ควร จึงมักจะปรากฏอยู่เสมอว่ามีการลาถันบ่อยครั้งเนื่องจากป่วย หรือมีโรคต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะมารับการฝึกซ้อมได้ แต่ถึงกระนั้นก็มีผู้นิยมที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกเสื่อป่าเพราะปรากฏว่าได้มีพลเมืองตามหัวเมืองต่าง ๆ ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกหัวเมืองเป็นอัน

มาก จนต้องแบ่งเป็นกรมกองเพื่อความสะดวกในการปกครอง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใต้ทรงเอาพระทัยใส่เป็นอันมากเพราะใต้ทรงอบรมสั่งสอนสมาชิกด้วยพระองค์เอง นับตั้งแต่การอบรมสั่งสอน หน้าที่เสือป่า การสวนสนาม การซ้อมรบ แต่กระนั้นก็ปรากฏว่า การตั้งกองเสือป่าเป็นที่ไม่พอใจของคนบางกลุ่มจนทำให้เกิดกบฏขึ้นที่เรียกกันว่า กบฏ ร.ศ.130 แต่หลังจากใต้เกิดกบฏนี้แล้วพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีใต้ทรงแก้ปัญหาแต่ประการใด กลับทรงดำเนินกิจการเสือป่าตลอดไปจนกระทั่งพระองค์สวรรคต กิจการเสือป่าจึงถูกยกเลิกไปในที่สุด

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้น

เอกสาร ชั้นต้นที่ยัง ไม่ได้ตีพิมพ์

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ จดหมายเหตุเสื่อป่า เล่ม 1 ฉบับ 1 พฤษภาคม 130
 ทอวชิราวุธานุสรณ์ แฟ้มที่ ว.01128/ป 3 สำนักร่างบทความพระราชนิพนธ์เรื่อง
 "การจลาจลในรัสเซีย"

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 ป 16.2/20 ข้อบังคับเพิ่มเติมข้อบังคับ
 ปกครองกองเสื่อป่า

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร. 6 บ.16.2/20 แจ้งความแผนกปลัดเสื่อป่า
 ลงวันที่ 28 ธันวาคม ร.ศ.130

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16.2/20 ขอกิ่งกองเสื่อป่า ลงวันที่
 18 มิถุนายน ร.ศ.131

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 4 ปี พ.ศ.2460 หน้า 3772

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/10 ทะเบียนธงเสื่อป่า ลงวันที่
 22 กรกฎาคม - 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2454

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/35 การเกณฑ์ทหารกับขออนุญาตไม่เกณฑ์
 ทหารเพราะต้องการเป็นเสื่อป่าอย่างเดียว ลงวันที่ 6-17 มีนาคม พ.ศ.
 2456

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/7 เรื่องพลสมัคร "กองเสื่อป่า"
 ลงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2454

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/2 สร้างสโมสร และสถานที่ต่าง ๆ

ในกองเสื่อป่า และเบ็ดสโมสรเสื่อป่า

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/117 ซ้อมปืนกลและรถจักรยานยนต์ใช้ราชการ
 เสื่อป่า เสื่อป่า

- ราชกิจจานุเบกษา ,. 28 ลงวันที่ 25 พ.ค. 130 (2453) หน้า 225
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ. 16./129 คำสั่งสำหรับกองเสนาธิการศึกษาถิ่นแคว้น
กรุงเทพฯ เรื่องย้ายสังกัดสมาชิกกองหนุนที่ 67/359 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2460
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/117 ซ้อมปืนกลและรถจักรยานยนต์ใช้ราชการ
เสือป่า
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ. 16/10 ทะเบียนขงเสือป่า 22 กรกฎาคม-
30 พฤศจิกายน พ.ศ.2454
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/1 ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของเสือป่า
5 พ.ค.2454-18 เม.ย. 2457
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/61 ประชุมปรึกษาหารือในข้อราชการเสือป่า
19 ธ.ค.2459-19 ส.ค.2464
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/62 สมาชิกเสือป่าถูกเกณฑ์ทหารรับราชการ
ทหาร 20 เม.ย.-15 พ.ค.2460
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ. 16/63 จดหมายเหตุเสือป่า 19 มิ.ย.2460
14 ก.ย. 2460
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ.16/119 บรรยายหน้าที่ของนายทหารที่มีหน้าที่ไป
การฝึกหัดสั่งสอน (ม.ท.)
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสาร ร.6 บ. 16/63 ประกาศห้ามไม่ให้ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก
กองเสือป่าใช้เครื่องแต่งตัวสมาชิกกองเสือป่า (ม.ท.)

เอกสารชั้นรอง

กรรกริรมย์ สุวรรณานนท์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย

วิทยานิพนธ์ ปรินญาอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2524, 311 หน้า

กุลหาม มัลลิกะมาส "กษัตริย์นักปราชญ์" มนุษยศาสตร์ มศว.บางเขน 5:8(2524)

หน้า 1-15

คดีคา เลขาธิการ "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" อ.ส.ท. 21:6 (ม.ค.24)

หน้า 17-23

คณะกรรมการฉลองวันพระบรมราชสมภพครบ 8 รอบ และ 100 ปี "เสด็จพ่อและการซ่อมมรดก"

สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1 2523, 1078 หน้า

คณะกรรมการรวบรวม และค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า

เจ้าอยู่หัว เนิลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แผ่นดินสยาม สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ร.พ.

มหาวิทยาลัย 2523, 64 หน้า

คณะนักเขียนเก้าโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ พระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ

เกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่เสนาบดีกระทรวงการ อมรินทร์การพิมพ์ ก

กรุงเทพฯ 2524, ไม่ระบุหน้า.

จตุตศร์ คำสุวรรณ "มหาธีรราชเจ้า" วัฒนธรรมไทย 20:1 (ม.ค.24) หน้า 3-6

"มหาธีรราชเจ้ารำลึก" วัฒนธรรมไทย 20:2 (กุมภาพันธ์ 24)

หน้า 39-44

แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ การรับมรดกของพิภพของไทยตามแบบตะวันตก ตั้งแต่พ.ศ. 2354.-

2475 วิทยานิพนธ์ปรินญาอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย แผนกประวัติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 266 หน้า

จุลลา งอนรถ, ม.ล. กำเนิดและความเป็นมาของลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย

วิทยานิพนธ์ปรินญาอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย แผนกประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 385 หน้า

ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย 2411-2475 กรุงเทพฯ
มหานคร , บรรณกิจ, 2523 100 หน้า

ชัยอนันต์ สมุทวณิช- และ ชัยคิยา กรรมสูตร เอกสารการเมือง-การปกครองไทย พ.ศ.
2417-2477 กรุงเทพมหานคร โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2518 406 หน้า

ชาติชากรี "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนักปราชญ์ชาตินักปราชญ์ของกรุงรัตนโกสินทร์"
มิตรคุณ 21: (15พ.ย.21) หน้า 5-8

แถมสุข นุ่มนนท์ "แนวพระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว"
คุณวิทัศน์ 4:3 (มี.ค.22) 20-29 หน้า

ทวี มุขรโกษา พระมหาธีรราชเจ้า พระนคร แพร่พิทยา 2506 844 หน้า

นคร พันธุ์รงค์ ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ยุคใหม่ 2525 288 หน้า

ประกาศ วัชรภรณ์ "100ปี ร.6" ความรู้คือพระทัย 21:4 (ท.ค.-ธ.ค.23) 20-24 หน้า

ประกอบ โชปการ ประยุทธ์ สิทธิพันธ์ และสมบุญ คนนลาค 9พระมหากษัตริย์ไทย
ครองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี 1022 หน้า

ประกอบ โชปการ "พระราชประวัติรัชกาลที่ 6" พระมหากษัตริย์ไทย หน้า 941-956

เป็น มาลากุล, ม.ล. ประวัติศาสตร์สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยย่อ
ไทยวัฒนาพานิช 2520 , 13หน้า

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองมณฑลใต้ ร.ศ.128

พระนคร องค์การคำคุณุสภา 2506 257 หน้า

เทศนาเสือป่า กรุงเทพมหานคร บรรณาการ 2520 _219
หน้า

เที่ยวเมืองพระร่วง กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เกษม 2520

บทละครพูดเรื่องเพื่อนตาย หาโล่ งคการสมรส พระนคร องค์การ
คำของคุรุสภา 2511 198 หน้า

มณฑลเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
บทละครพูดเรื่องเสียดสี บทละครพูดเรื่องหัวใจนักรบ
และหัวใจชายหนุ่ม พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ศิลปบรรณาการ 2515
 323 หน้า

บทละครพูดเรื่องหัวใจนักรบ ชิงนาง พระนคร องค์การคำ
 ของครูสภา 2515 210 หน้า

นิพนธ์ โดยศรีอยุธยา (นามแฝง) พระนคร องค์การคำของ
 ครูสภา 2504 211 หน้า

พระราชนิพนธ์ที่นา พระนคร รวมสาส์น 2506 440 หน้า

เมืองไทยจตุรคั่น และ ลัทธิเอาอย่าง 2513 58 หน้า

บทละครพูดเรื่องนมสมกับน้ำยา หลวงจำเนียรเคินทาง โพงพาง
เปลื้อง โดยศรีอยุธยา (นามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 1 พระนคร องค์การคำของครูสภา
 2512 245 หน้า

ละครพูดเรื่องท่านรอง คดีสำคัญ โดยศรีอยุธยา (นามแฝง) พระนคร
 องค์การคำของครูสภา 2512 217 หน้า

ละครพูดเรื่องนิทานสโมสร หมอจำเป็น โดยศรีอยุธยา (นามแฝง)
 พระนคร องค์การคำของครูสภา 2511 261 หน้า

ละครพูดเรื่องเสียดสี ผู้ร้ายแฝง แก้วแคน โดยศรีอยุธยา (นามแฝง)
 พิมพ์ครั้งที่ 2 พระนคร องค์การคำของครูสภา 2515 208 หน้า

หลักราชการ พิมพ์ครั้งที่ 29 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ
 2512 41 หน้า

หัวใจนักรบ กรุงเทพมหานคร บรรณาการ 2520 119 หน้า

มณฑล ลำเจ้าเขี้ยว "สบเด็จพระมหาธีรราชเจ้ากับการเสียดสีและลูกเสือ" มิตร์คม 21:22
 (พ.ย.22) 33-36 หน้า

มานิจ ชุบสาย, ม.ล. และคุณบุญพันธ์ ภักดีกุล ไทยในสงครามโลกครั้งที่ 1 โรงพิมพ์วิกรม
 กรุงเทพ 2520 112 หน้า

มัทนา เกษมกล การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาล

- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468) วิทยานิพนธ์
ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517 213 หน้า
- มหาเทพษครีย์สมุท, พระ เสื่อป่า มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
พระนคร 2511 60 หน้า
- พรเพ็ญ อ้นตระกูล การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
(พ.ศ. 2453-2468) วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2517 270 หน้า
- โสภรต์ สัม จันทรธรรมา "เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" มิตรกรรม
22:22 (พ.ย. 23) หน้า 5-8
- มหาเสวกเอก พระยานุสรณ์ราชพลภ (นพ. ไกรฤกษ์) บุรุษรัก กรุงเทพมหานคร
2523 116 หน้า
- ภากรดี มหาจันทร์ การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517 231 หน้า
- วิกรม ชุมสาย ณ อยุธยา "การต่อต้านอิทธิพลตะวันตกของ ร.6" ประวัติศาสตร์ศึกษา (พ.ย. 20)
3-12 หน้า
- วไล ธรรมเพชร และ น. ชญาบุญ สภาพิชเวียต กรุงเทพ 2515 112 หน้า
- อมรรณพารักษ์, จมื่น เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ เล่ม 1 กรุงเทพ 2514
124 หน้า
- _____ เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ เล่ม 2 กรุงเทพ 2524
124 หน้า
- _____ เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ เล่ม 3 กรุงเทพ 2514
124 หน้า
- _____ เสื่อป่าและลูกเสื่อในประวัติศาสตร์ เล่ม 4 กรุงเทพ 2514
124 หน้า

เสื่อป่า

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2526

วิทยานิพนธ์นี้พยายามที่จะวิเคราะห์ว่าเพราะเหตุใด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงตั้งกองเสือป่าขึ้น และทรงมีวิธีการจัดการปกครองเสือป่าอย่างไร
ตลอดจนกิจกรรมที่พระองค์ทรงกำหนดให้เสือป่ากระทำเพื่อจะได้เป็นการฝึกหัดเมื่อถึงคราว
จำเป็นที่ต้องช่วยเหลือชาติบ้านเมือง และที่สำคัญคือเมื่อตั้งกองเสือป่าแล้วมีผลกระทบในส่วน
รวมอย่างไร โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารชั้นต้นและ
เอกสารชั้นรอง

ผลของการวิเคราะห์ทำให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดตั้งกองเสือป่าขึ้นนั้น จุดประสงค์โดยทั่วไปแล้วเพื่อฝึกอบรมพลเรือนให้
รู้วิชาทหาร รู้จักระเบียบวินัยและเพื่อความสามัคคี นอกจากนั้นก็เป็นที่บังจัญทางด้านการเมือง
ซึ่งมีทั้งบังจัญภายในและภายนอกประเทศที่จะเป็นอันตรายต่อสถาบันชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ ด้วยเหตุนี้เองทำให้พระองค์มีพระราชดำริที่จัดตั้งกองเสือป่าขึ้นในปี
พ.ศ. 2454

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแบ่งกองเสือป่าออกเป็นกองเสนา
ต่าง ๆ และแบ่งย่อยเป็นกรมเพื่อสะดวกแก่การบังคับบัญชาและความเป็นระเบียบวินัยใน
เวลาทำการซ้อมรบและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในเวลาที่บ้านเมือง
สงบและยามที่เกิดสงคราม แต่ถึงแม้ว่าเสือป่าจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมแต่ก็ยังมิบุคคล
บางกลุ่มไม่พอใจต่อการกำเริบ ที่เรียกกันว่า "กบฏ ร.ศ. 130" โดยอ้างเหตุผลว่า
กิจการเสือป่าเข้าช้อนกับการทหาร และสมาชิกเสือป่าบางคนหวังประโยชน์จากการเป็น
เสือป่า แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่ากิจการเสือป่าจะไม่เป็นที่พอใจของคนทั้งหมด แต่ก็เจริญ
รุ่งเรืองตลอดรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว